

ünsiyet 19

İLMİ, KÜLTÜREL, FİKRİ AYLIK DERGİ

ISSN: 3023-7688

EKİM 2025

Kavminin büyüklük taslayan önderleri ona şöyle dediler: "Ey Şuayb! Seni ve sana iman edenleri hiç şüphemiz olmasın ki memleketimizden sürüp çıkaracağız, ya da siz bizim dinimize, düzenimize döneceksiniz." Şuayb'ın cevabı ise şöyle oldu: "Bu teklifinizi çirkin görüyor, yürekten istemiyor olsak da bile, zorla öyle mi?" (Arâf: 88)

Allah'ın dinine yardım eden o mü'minler, kendilerine yeryüzünde bir hâkimiyet verdiğimizde, namazlarını dosdoğru kılarlar, zekâtlarını verirler, her türlü iyiliği emredip yayar, kötülük ve yanlışlıkları yasaklayıp önünü almaya çalışırlar. Bütün işlerin neticede varıp değerlendirileceği yer Allah'ın huzurudur. (Hac: 41)

DOSYA

MAHALLE BASKISI

■ ABDULHAMİD BAYIRBAŞ ■ CELELEDDİN SİPAHİOĞLU ■ EMİNE YASİN ■ ERDAL ERGENÇ ■ FİLİZ TURHAN ■ HASAN EKİNCİ
■ HARUN AYDIN ■ İBRAHİM ŞAHİN ■ İRFAN SETENCİ ■ MEHMET AYMAN ■ MEHMET GÖKTAŞ ■ METİN ŞİMŞEK
■ MUSTAFA DOĞU ■ MUSTAFA İBAKORKMAZ ■ NEZİR ERGENÇ ■ TURHAN ARSLAN ■ VEDAT ÖNAL ■ YUSUF YERLİ

içindekiler

EDİTÖR	3
Siz, Hangi Mahallenin Sakinisiniz? MUSTAFA DOĞU	4
Mekânın Dönüşümü ve Gözetimin Yeni Yüzü: .... Geleneksel Mahalleden Dijital Mahalleye "Mahalle Baskısı" YUSUF YERLİ.....	6
İnsan, Nisyan Ve İsyan Keşmekeşi İBRAHİM ŞAHİN	7
Mahalle Baskısı: Sıcak Bir Gölge FİLİZ TURHAN	9
Tersine Mahalle Baskısı MEHMET AYMAN.....	10
Dijital Mahalle CELALEDDİN SİPAHİOĞLU.....	12
Mahalle Baskısı: "Haklı Kaygı ile Haksız Baskı Arasında" İRFAN SETENCİ	14
Kurtar Batıdaki çocuklarını ey Doğu! MEHMET GÖKTAŞ	16
Mahalle Baskı mı? Devlet (Rejim) Baskısı mı? ABDULHAMİD BAYIRBAŞ.....	17
Hangi Mahallede Kim Kime Baskı Yapmaktadır? TURHAN ARSLAN	19
Mahalle: Hikayemizin Şekillendiği Yer HASAN EKİNCİ.....	21
Mahallenin Gölgesi: Kent, Göç ve Toplumsal Baskı EMİNE YASİN	23
İnsan Yürüyüşünde Saklıdır NEZİR ERGENÇ.....	25
Mahalle Baskısından "Hisbe" Teşkilatına Yok Edilen "Emri Bi'l Maruf" VEDAT ÖNAL.....	26
Utanmadıktan sonra dilediğini yap! MUSTAFA İBAKORKMAZ	28
Amentü Neslinin Dirilişi ve Mahalle Baskısı HARUN AYDIN.....	29
Kudüs ve İslam Dünyası Neden sessizlik var? ERDAL ERGENÇ.....	30
Bu Dünya MEHMET AYMAN.....	32

Mahalle baskısı

Bir deli kuyuya bir taş atar, kırk akıllı çıkaramazmış. İki yüz yıldır dejenerasyon geçiren bir toplumun, asırlar boyu sahiplendiği kavramlar ile zoraki değiştirilmiş hayatları adına kurulmaya çalışılan dünya arasında, sağlıklı bir geçiş yapamayışının verdiği patinajla, içinden çıkamadığı bir meseleyi izah etme adına uydurulan yeni bir kavram.

Elbette toplumların sağlıklı bir zeminde hayat sürmeleri için gerekli manevi sosyal kurallar olmalıdır. İnsanın bütün davranışları kanunlar ile düzenlenmeye kalkılırsa ciltler dolusu kitap yazmak gerekir. Oysa toplumun genel yaklaşımı kanunların çok olmasından ziyade otokontrol sistemi kabilinden genel konsensüs diyebileceğimiz manevi anlayışlarla yeknesak bir hayatı yaşamaktır.

Örf ve âdet kanunlar ile kayıt altına alınmamış fakat süreç içinde oluşmuş ana düşüncenin manen kanunlaşmış şeklidir. Kimse örf ve âdet konusunda kanunun hangi maddesine kayıtlı diye soruşturmaz. Hatta yerine göre kanundan daha etkili bir şekilde örf ve âdet savunulur. Bunlara töre kelimesini de ilave etmek gerekir.

Her şeyin alt üst edilerek oluşturulduğu ve maalesef cumhuriyet kelimesinin kalkan yapılarak dayatıldığı 1923 hareketi, dili bozmanın medeniyeti bozmak olduğu bilincinden hareketle İslam toplumunun kendi kontrol mekanizmasına dair kavramları da bozarak kendi iddiasını sürdürmek istemektedir.

Bir asır boyunca göz boyama kabildinden sureta göründükleri Müslümanlıklarının arkasında sakladıkları haince düşüncelerini empoze etmek için, despotça sindirdikleri toplumun güya baskı kurduğu imasıyla, bostana girmiş inek gibi ortalığı tarumar etme anlayışlarına meşruiyet oluşturmaya çalışan neo jön Türklerin son zaman numaralarından biri de bu konu.

Ara sıra bir kavramı ortaya atıp da kuyudan taş çıkarttırma operasyonu yapmayı iyi beceren, küçük yumurtlayıp kaz yumurtası çıkarmış gibi bağıran bu çevrenin, en çarpıcı özelliği, kerametlerinin kendilerinden menkul olmasıdır.

Onca işimizin arasında tartışmak zorunda kaldığımız bu karşı mahalle baskısını, önümüze atmış gibi yaparak

önce kendileri uzun uzun tartıştılar. Meseleyi ortaya atan da büyük sosyolog etiketli adamları olunca meseleyi daha bir ilmi gördüler ve derinlemesine tartışmayı sosyolojik buldular.

Bu şekilde davranmak karşı tarafın en çarpıcı özelliklerinden birisi. Suni gündem oluşturarak kuşa bak operasyonu çektikleri dönemlerde, çok inandırıcı görünmeye çalışırlar, fakat masa altından birbirlerinin ayaklarına basarak, masa altında fink atarlar. Bu onların çağdaş dünyalarının her zamanki halidir.

Böyle haller zuhur ettiğinde, din-dar kesim de konuya yanlış noktadan adapte olarak sahici bir şekilde bu tartışma zeminine su taşımaya başlar. Hakikaten konu buymuş gibi katılım sağlarlar. Müslümanların dünyası sahici olduğu için karşı tarafın sahteciliğini anlaması biraz zaman alır.

Son zamanlarda neden böyle tartışıyorlar gibi yapıyorlar sorusuna cevap olarak, dindarların konulara kısmen ayıkması olmalarını gösterebiliriz. Halbuki bunların ataları böyle tartışma zeminine ihtiyaç duymaksızın mahalleye “omuzlar üzerinde olgunlaşmış başlar görüyorum” diye salma salıyorlardı ve mahalleyi sindiriyorlardı.

Neden böyle zorbalıkla işi yürütüklerini de şu şekilde izah edebiliriz. Onlar mahalleye karşı çıkan, mahallenin içinde iraptan mahalli olmayan kimselerdi. Baskı kurmak adına mahalleleri bile yoktu. Hariçten gelmişler mahalleye zorbalıkla, istiklal mahkemesi diye uydurdıkları mahkemelerle tahakküm etmişlerdi.

Doğruya neyin istiklaliydi. Düşman dışardan gelmişti. Onlara karşı istiklal mücadelesi savaş meydanlarında olmalıydı. Mahallede yaşayan ve kökleri asırlara dayanan millete karşı neyin istiklali sağlanmaya çalışılıyordu. Dışardaki düşmanın, güya savaş meydanlarında kandırmaca zaferlerle Anadolu'dan denize döküldüğü iddiası kabul görmüş gibiydi. Ancak ne hikmetse denize dökülen düşmanın hayat tarzı dayatılıyor bunlara karşı çıkmak hıyaneti vataniye diye uydurulan bir kanunla bastırılarak batıcılığa ve sabetaylara istiklal sağlanmaya çalışılıyordu.

Hatta öyle ki savaş meydanlarında vatan için canını veren şehitlerin kanları kurumadan uğruna can verdikleri

dinleri 1924 yılında çıkarılan bir kanunla tarihe karıştırılıp yok ediliyordu. Ve güya savaş meydanlarında yenildiği söylenen düşmanlarla yeni kurulan devletin başkentinde mahalleye sağlanan otoritenin şerefine kadehler kaldırılıyordu.

Mahallede baskı oluşturmak, mahalledeki insanların ber hayat olması anlamına da gelmekteydi. Halbuki hayatımıza bu kavramı sokanların ataları fikirlerini mahalleyi yok ederek ayağa kaldırmaktaydı. Bütün yapılanlar mahalle baskısı deyimine rahmet okutacak nitelikteydi.

İşin aslına bakılacak olursa mahalle baskısı otoritenin olmadığı zamanlarda kötü bir davranış modeli değildir. Ayrıca mahalle baskısı ile el alem anlayışını da birbirine karıştırmamak gerek. Çünkü el alem anlayışı yerine göre mahalle baskısı deyimine göre çok masum kalacak bir kavramdır. Bir de mahalle baskısı dile getiriş biçimi ve zamanlaması itibarıyla dikkatle üzerinde durulması gereken bir konudur. Mahalle baskısı kimler tarafından ve ne zaman gündeme taşınmış olması dolayısıyla hafıza tazelemesine ihtiyaç duymayı gerektirmektedir.

Cumhuriyeti kuran aklın dayatmalarının seksen, doksan yıl boyunca vatandaş üzerinde Demokles'in kılıcı gibi durarak hüküm ferma olduğu zamanlarda mahalle baskısı gibi aleyhte suç delili olarak kullanılabilecek bir kavrama ihtiyaç duyulmamıştı. Ne zaman ki alaycı bir üslupla siyasal İslam diye niteledikleri, baskıladıkları zihin dünyası görünür hale geldi, olası güç kaybına karşı savunma mekanizması olarak mahalle baskısı gibi kavramların maske olarak kullanılmasına karar verilmiş olduğu anlaşıldı.

Dolayısıyla biz el alem durağında beklemeyi mahalle baskısı trenine binmeye tercih ederiz. Çünkü mahalle baskısı bir medet unsuru olarak ortaya salındı. Artık kendileri için oluşturdukları atmosferin gazı kendilerini sıkıya başladı. Giderek artan bir biçimde atmosferlerinin daraldığını görünce, biz size hayat hakkı tanımamış olsak bile siz, siz olun, sakın bizim üzerimizde mahalle baskısı oluşturmayın. Biz bunlara gelemeyiz. Diyor agalar beyler.

Siz, Hangi Mahallenin Sakinisiniz?

İnsan başıboş bırakılmış sorumsuz bir varlık olmayıp, sorumlu ve mükellef kılınmış aciz, muhtaç ve aynı zamanda zayıf olması hasebiyle desteğe, yardıma muhtaç bir varlıktır. Halife olarak görevlendirilmiş olan insan, "emanet paradigması" çerçevesinde yeryüzünü inşa, ihya ve imar etmekle mükelleftir.

"İsrailoğullarından kâfir olanlar, Davud ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lanetlenmiştir. Bunun sebebi, isyan etmiş ve hadlerini aşmış olmalarıdır. Onlar, işledikleri münkerden (kötülük), birbirlerini vazgeçirmeye çalışmazlardı. Yaptıkları ne kötüdür! Onlardan çoğunun, kâfir olanlarla dostluk ettiklerini görürsün. Nefislerinin onlar için hazırladığı şey ne kötüdür! (Bu yüzden) Allah onlara gazap etmiştir ve onlar azap içinde [ebedî] kalıcıdır!" (Maide, 78-80)

"Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki ya iyiliği emredip/teşvik edip kötülükten sakındırırsınız/uzaklaştırırsınız ya da Allah size bir ceza gönderir de O'na dua edersiniz ama O, duanıza karşılık vermez." (Tirmizi, Fiten, 9)

Şehirler vardır, kendisinde ruhu-nuzun ve bedeninizin huzur ve sükunet bulduğu. Şehirler vardır, her tarafından tarih ve medeniyetin izlerini taşıyarak size nereden geldiğinizi ve nereye gideceğinizi hatırlatan. Şehirler vardır, doğallığını yitirmemiş, cins cins ağaçlarının, rengârenk çiçeklerinin buram buram kokular saldığı, akarsularının şarıl şarıl çağıldadığı, üzerinde kuşların cıvı cıvı ötüştüğü. Şehirler vardır, silüetlerini dini figürlerin süslediği. Şehirler vardır mahalle/sokaklarında salyangozların satılmadığı. Şehirler vardır, dostluğun, kardeşliğin, paylaşımcılığın baskın olduğu. Şehirler vardır gelenek, görenek, örf ve adetlerin belirgin bir şekilde temayüz ettiği. Şehirler vardır adalet, güven, huzur, asayiş, hak ve hukukun egemen olduğu. Şehirler vardır yazılı olmayan, zımnen toplumsal kabullerin olduğu hukukla insanların kendilerini, mallarını, canlarını, nesillerini, akıllarını ve en önemlisi de dinlerini güven içinde yaşadıkları. Şehirler vardır, fitrata kodlanan ahlakın yaşamsal tezahürlerinin baskın olduğu. Şehirler vardır yatay mimarinin egemenliğinde kurulmuş mahalle ve sokaklarında ki komşuluğun hayat bulduğu... Bunlar geçmişin

şehirleri idi, şimdilerde değişime uğramış veya kaybolmuş olan. Şimdilerde kalabalıkların insanı yuttuğu ve yalnızlaştırdığı, ruhunu ve bedenini daralttığı, sanayinin, trafiğin her şeyi kirlettiği, "Haman"ın kulelerini aratmamacasına dikilen yüksek yüksek binaların üzerinize bir karabasan gibi geldiği, şayet kaldıysa çeşmesinden güven içerisinde bir yudum suyu içmekte zorlanıldığı, her şeyin tüketime endekslenerek tüketildiği, özü gürleşen insanların egoist, narsist ve hedonist bir psikoloji ile bunalım takıldığı, zulmün, ahlaksızlığın, hukuksuzluğun baskın olması neticesinde her türlü güvenin kaybolduğu, mimari ve estetik açıdan hiçbir özgünlüğün ve özelliğinin olmayıp doğusundan batısına kadar birbirinin kötü birer kopyaları olarak inşa edildiği kentler...

İnsan, yaratılışı itibarıyla yaşamını bir toplum içinde sürdürmek ve doğal olarak da bir arada yaşamak zorunda olan bir varlıktır. Bunun nedenlerini tek bir gerekçeye dayandırmaktan ziyade psikolojik, sosyolojik, ekonomik, siyasi ve hukuki birçok gerekçeyle izah etmek daha doğru ve isabetli bir yaklaşım olacaktır. Zira insan, varoluşu itibarıyla bir sebebe mebnî olmaksızın, kendiliğinden, tesadüf eseri, ya da sebeplerin bir araya gelmesiyle dünyaya gelmiş bir canlı değildir. Allah'ın, bir erkek ve bir dişinin birleşimiyle yarattığı varlıktır. Filhakika kişi gözlerini aile denen toplumun en küçük yapısı içinde açar, bu kardeşlik, akrabalık, komşuluk, dostluk ve arkadaşlıklarla büyüyüp gelişir. O zaman şu rahatlıkla söylenebilir ki; insan başıboş bırakılmış sorumsuz bir varlık olmayıp, sorumlu ve mükellef kılınmış aciz, muhtaç ve aynı zamanda zayıf olması hasebiyle desteğe, yardıma muhtaç bir varlıktır. Halife olarak görevlendirilmiş olan insan, "emanet paradigması" çerçevesinde yeryüzünü inşa, ihya ve imar etmekle mükelleftir. İşte insan, bir arada yaşarken hem kendi cinsleri ve hem de diğer varlıklarla kuracağı ilişkilerle ilgili bir davranışlar manzumesinin

oluşumunu sağlar. Bunun adı gelenek/görenek/örf/adet veya farklı dil ve kültürlerde yapılmış ama sonucu buraya çıkacak kavramsal tanımlamalardır. Temelde insanlığın yaratılışından son saatin gerçekleşeceği ana kadar tüm toplumların üzerinde antant kalacağı bir kabulün adıdır bu aynı zamanda. Farklılaşacağı nokta ise bunların hangi saikler üzerine bina edildiğidir. Din mi? İdeoloji mi? Yoksa ikisi de olmayıp rastgelelik mi?

Allah bu kainatı ve mevcudatı yaratmış ve her daim yaratmaya devam ederek tarihin akışına sürekli müdahil olan tek İlah ve Rab'dır. Bu ve diğer birçok hakikatleri sürekli hatırlatır kılmak ve uyarmak için tarihin her döneminde Allah, kavim/topluluklara kendi içlerinden, kendi dillerini konuşan, kendi geleneklerine vakıf, aralarında bir ömür geçirmiş, bilinen, tanınan, hiçbir kötülüğe bulaşmamış, ahlak/erdem sahibi kişileri kendi mesajlarını onlara ulaştırın diye elçi seçerek görevlendirmiş ve son mührünü de Hz. Muhammed ve Onunla birlikte gönderdiği Kerim Kitap ile vurmuştur. Dolayısıyla bundan sonra ne yeni bir din ne yeni bir elçi ne de yeni bir kitap gelecektir. Kıyamete kadar baki olacak din "İslam", kitap "Kur'an" ve Nebi/Rasûl ise "Hz. Muhammed" dir. İşte bu hakikatlere iman eden ve bu hakikatleri hayatının vazgeçilmezi kılan kişilere Allah, "Müslüman/Mümin" tanımlaması yaparak en güzel şekilde isimlendirmiştir. Aslında tarihin her döneminde gönderdiği elçileri ile iletmiş mesajların müesseseseleşmiş ortak adı her daim "İslam" olmuştur. Dolayısıyla İslam birey ve toplumsal hayatın her aşamasına müdahale eden, söz söyleyen, emir ve yasaklar koyan, bunların uygulanması için müeyyideler vazeden bir dindir. İslamı kendisi için "din" olarak seçmiş ve Müslümanlardan olduğunu iddia eden her kul zihin dünyasını ve yaşam alanlarını buna göre tanzim etmek zorundadır.

Türkler İslam ile 750'li yıllardan

Tarihin çok değişik dönemlerinde hadari-bedevi, kentli-taşralı, şehirli-köylü tartışmaları hep yapılagelmiştir. Bu tartışmalardan çıkan ortak sonuç ise büyük oranda hadari/kentli/şehirli olanların diğerine nazaran insanlarla bağı zayıf olduğundan daha bireysel, fazla imkanlara sahip olduğundan daha müreffeh, farklı kültürlerin bir arada yaşanması nedeniyle de daha renkli olduklarıdır.

başlayan bir süreçte müşerref olmuş ve bu dini bireysel ve toplumsal hayatın belirleyici temel unsuru kılınmıştır. Geçmiş inanç ve kültürler kanalıyla oluşan ve İslam'ın onaylamadığı kötü/çirkin/kerih hasletler terk edilmiş, İslam'ın onayından geçmiş iyi/güzel hasletler yenileri de eklenilerek devam ettirilmiş ve köklü bir geleneğin oluşumu sağlanarak tevatüren/tevarüsen nesilden nesile aktararak asırlarca yaşanması sağlanmıştır. Bu doğal olarak köklü/güçlü bir kültür/medeniyetin oluşumunu kaçınılmaz kılarak büyük bir toplum doğurmuş ve beraberinde bir cihan imparatorluğunun oluşumunu sağlamıştır. Bu son yüzyıla kadar da böyle devam etmiştir. Ta ki kendisi yerli, zihni/kalbi batılı adamların "İslam terakkiye mani" gibi asla kabul edilmesi mümkün olmayan iddialarla öne çıkmasına kadar. Tanzimat ile başlayıp cumhuriyet ile devam etmekte olan bu süreçte, dini ve bununla oluşan gelenekleri toplumsal hayatın bütün unsurlarından kazıyıp atmak için her türlü devrim -ki harf, kılık/kıyafet ve eğitim- ve dönüşüm -ezanın Türkçe okutulması, camilerin ve Kur'an kurslarının kapatılması, haccın yasaklanması- gibi uygulamaları çok katı bir şekilde hayata geçirmişler ve adeta kendi deyimleriyle, yeni bir toplum yaratmışlardır. Bu kökü olmayan ve "ne idüğü belirsiz" bir toplum oluşturmaktan başka bir şey değildi. Neticede mayasında, özünde, ruhunda İslam'ın bütün güzel hasletlerini taşıyan bu toplum bu devrimlere ve dönüşümlere

çok ağır bedeller ödeyerek karşı durmuştur.

Türkiye, siyasette/yönetimde demokrasi, ekonomi de liberalizm, din ve düşünce hayatında laisizm/sekülerizm tercihleriyle kamusal alanda ve hukuki düzenlemelerde dinin belirleyici olmasını yasaklayarak yönünü/kıblesini batıya çevirmiştir. Her ne kadar namaz kılmak, oruç tutmak, hacca gitmek gibi bazı ameller rahat yapılabiliyor gibi gözüксе de başta zekat, kısas olmak üzere devlet eliyle yürütülmesi gerekenleri imkansız kılıyor. Dahada ötesi, Allah'ın haram kıldığı faiz/riba, kumar, zina, içki vb. uygulamalar hukuki müeyyideler aracılığı ile güvence altına alınarak meşrulaştırılmıştır. Bu aslında büyük oranda bütünsel olarak bireysel anlamda da dinin hayata hakim kılınmasını neredeyse imkansız hale getiren uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tarihin çok değişik dönemlerinde hadari-bedevi, kentli-taşralı, şehirli-köylü tartışmaları hep yapılagelmiştir. Bu tartışmalardan çıkan ortak sonuç ise büyük oranda hadari/kentli/şehirli olanların diğerine nazaran insanlarla bağı zayıf olduğundan daha bireysel, fazla imkanlara sahip olduğundan daha müreffeh, farklı kültürlerin bir arada yaşanması nedeniyle de daha renkli olduklarıdır. Taşra/köyde yaşayanlar ise büyük oranda dar bir alanda yaşadıkları için geleneksel yaşama sahip çıkan, muhafazakar, paylaşımcı, insani ilişkileri güçlü ve

yardımsaver bir karaktere sahip olmaktadır. Ulaşımın ve iletişimin çok hızlı geliştiği günümüz Türkiye'sinde kent-köy arasındaki yukarıda zikredilen belirgin vasıfların ortadan kalktığına ve toplumları birbirine benzer kıldığına şahit olmaktayız. Bu doğal olarak yeni kuşakların mahalle kültürü diye isimlendirilecek realiten çok uzak bir şekilde büyüdüklerini ve dolayısıyla ne kendileri baskı görmüş, nede başkalarına bunu yaşatabilmişlerdir. Hazların ve tutkuların esiri olan modern insan, bireysel anlamda egoist ve narsist bir karaktere bürünmekte ve toplumsal olaylara karşı son derece duyarsızlaşmaktadır. Bu rüzgar ne hazine ki kendilerini dindar/muhafazakar addedenleri de içine almış ve esmeye devam etmekte, iyiliği yaşayıp emretme, kötülükten kaçınıp sakındırma vecibesi birçok saiklerle bu kesim tarafından terkedilmiştir.

Şerif Mardin'in dile getirdiği ve uzun yıllar tartışma konusu olan "Mahalle Baskısı" ile kastedilenin, şehir, kasaba ve köylerde sınırları bilinen coğrafi bölgeler değildir. Asıl kastedilen Müslüman, mütebedeyin insanların yaşadıkları yerlerdeki ahlaka, edebe, geleneğe, örfe mugayir davranışlara karşı ortaya koydukları tepkileri olumsuzlamak, aşağılamak, bayağılaştırmak için dillendirilen söylemdir. Bu eylemi yapanları barbar, kaba, köylü, cahil insanlar sınıfına indirgeyerek onların üzerinde tersinden bir baskı uygulama mantığıdır. Kemalist, jakoben, azgın azınlığın arsızca, hayasızca, ah-laksızca kendi hiçbir kutsal olmayan düşüncelerini ve bunun tezahürlerini toplumun bütününe yansıtmaya duy-gusundan başka bir şey değildir. İşte bu azgın azınlık toplumu değerlerinden uzaklaştırıp, hiçbir kutsalı olmayan "özgür(!)" bir topluluğa dönüştürme noktasında son derece başarılı mesafeler katetmeye devam etmektedir ves-selam.

Mekânın Dönüşümü ve Gözetimin Yeni Yüzü: Geleneksel Mahalleden Dijital Mahalleye “Mahalle Baskısı”

Giriş: Bireyi Saran Toplumsal Katmanlar

İnsanın varoluş sahnesi olan şehir, bireyin en mahrem sığınağı olan evden başlayarak sokak, mahalle ve nihayetinde şehrin bütününe uzanan karmaşık ve iç içe geçmiş bir ilişkiler ağıdır. Bu katmanlı yapı, bireyi bir elbise gibi kuşatır; ev, teni örten bir iç giysi gibi mahremiyeti sağlarken, sokak, toplumsal hayata ilk adımı attıran ve hareketi kolaylaştıran bir dış giysidir. Bu silsilenin kalbinde yer alan mahalle ise, bireyi hem koruyan hem de hareketlerini kısıtlayan kalın bir paltoya benzetilebilir. Tarihse olarak İslam şehir kültüründe “aynı mescidde ibadet eden cemaatin” yerleşim yeri olarak tanımlanan ve etimolojik kökeni “konmak, yerleşmek” anlamına gelen mahalle, aidiyet, dayanışma ve ortak hafızanın mekânıdır. Ancak bu koruyucu yapı, aynı zamanda Şerif Mardin tarafından sosyoloji literatürüne kazandırılan “mahalle baskısı” kavramıyla tanımlanan, birey üzerinde görünmez bir denetim mekanizması da kurar. Bu metin, bireyi kuşatan bu toplumsal elbisenin modernleşme ve dijitalleşme süreçlerinde nasıl aşındığını, mahalle baskısı kavramının bu dönüşümdeki yerini ve dijital çağdaki yeni formlarını analiz etmektedir.

Geleneksel Mahalle: Koruyan ve Kısıtlayan Özerk Bir Yapı

Osmanlı-Türk şehir kültüründe mahalle, devletin gündelik hayata doğrudan müdahale etmemesi sayesinde özerk bir kimlik kazanmış, kendi iç sorunlarını mahkemenin müdahalesi olmadan, mahallenin önde gelenleri aracılığıyla suhuletle çözen bir yapıya sahip olmuştur. Bu özerklik, mahalle halkı arasında güçlü bir dayanışma duygusu yaratmıştır. Fiziksel olarak çıkmaz sokaklar ve mahalleyi diğer semtlerden ayıran kapılar gibi unsurlarla mahremiyet ve güvenlik sağlanırken, toplumsal düzeyde imam, muhtar ve esnaf gibi figürler kolektif sorumluluğu somutlaştırmıştır.

Bu bağlamda geleneksel mahalle baskısı, toplumsal dokunun sıklığının bir parçası olarak işlev görmüştür. Bireyi “yanlış adım” atmaktan alıkoyan, kötülüklerin frenlenmesini sağlayan ve

bir güvenlik ağı sunan bu mekanizma, sıcak tutan ama aynı zamanda hareketi kısıtlayan ağır bir palto gibiydi. Evde ahlaki yönlendirmeler, sokak ve mahallede ise Adab’ın (toplumsal görgü kuralları) belirleyici olduğu bu yapı, bireyi yalnızlıktan kurtaran koruyucu bir çerçeve sunuyordu. Ancak bu denetim, bireyin giyiminden misafirine, sokağa çıkma saatinden davranışlarına kadar her şeyin “mahalle tarafından izlendiği” hissini de beraberinde getiriyordu.

Modernleşmenin Etkisi: Yırtılan Elbise ve “Korumayan Koruma”

Modernleşme süreciyle birlikte bireyi koruyan ve kuşatan bu bütünlüklü yapı aşınmaya başlamıştır. Ev, sokak ve mahalleden oluşan halkalar işlevini yitirmiş, insanı koruyan o toplumsal elbisenin dikişleri sökülümüş ve dokusu yırtılmıştır. Bu çözülme sonucunda birey kendini, evinde yabancılaşmış, sokakta güvensiz, mahallede aidiyetsiz ve şehirde kaybolmuş hissetmeye başlamıştır.

Bu aşınma sürecinde mahalle baskısı da dönüşüme uğramıştır. Geleneksel bağlamda koruyucu bir işlevi olan bu mekanizma, modern durumda sadece baskıyı sürdüren bir gölgeye dönüşmüştür. Mahallenin sıcak tutan, aidiyet üreten ve koruyan özelliği kaybolurken, hareketleri kısıtlayan ağırlığı devam etmiştir. Dolayısıyla günümüzdeki mahalle baskısı, bireyi ne koruyan ne de özgürleştiren, bir nevi “korumayan bir koruma” olarak işlemektedir. Toplumsal uzlaşmanın temeli olan Adab’ın hükümsüz kalmasıyla birlikte birey, hem ahlakın hem de ahkâmın/hukuk koruyucu kalkmasından mahrum kalmıştır.

Dijital Çağ ve Yeni Mahalle: Görünmez Ama Daha Sıkı Bir Elbise

Mahallelerin fiziksel olarak çözülmesi, mahalle baskısını ortadan kaldırmamış, yalnızca onun biçim değiştirmesine neden olmuştur. Günümüzde bu baskı, sokak köşelerinden ve kapı önlerinden ekranların ardına, yani sosyal medyaya taşınmıştır. Twitter, Instagram gibi platformlar, herkesin birbirini sürekli izlediği, normların üretildiği ve davranışların denetlendiği

ğeni yeni “dijital mahalleler” olarak işlev görmektedir. Geleneksel mahallede bir dedikodu konusu olan şey, dijital mahallede binlerce yorumun ve yargının hedefi haline gelebilmektedir.

Bu dijital baskının da geleneksel formda olduğu gibi ikili bir yüzü vardır:

- Olumlu Yönü: Sosyal medya, bazen zorbalığı ifşa etmek, toplumsal sorumluluk bilinci yaratmak ve dayanışma ağları kurmak için bir araç olabilir.
- Olumsuz Yönü: Linç kültürü, norm dayatması ve sürekli gözetim gibi mahalle baskısının en ağır yanlarını daha keskin bir biçimde barındırır. Bireyin mahremiyeti neredeyse tamamen ortadan kalkar ve sürekli bir yargılama altında yaşar.

Fiziksel mekânlardaki koruyucu elbiseler yırtılırken, sosyal medya birey için görünmez ama çok daha sıkı yeni bir elbise dikmiştir. Fiziksel sokaklar sessizleşirken, dijital sokak 7/24 yankı üretmektedir. Bu durum, bireyi çifte bir yalnızlığa itmiştir: Fiziksel dünyada korumasız ve sahipsiz kalırken, dijital dünyada milyonların görünmez baskısı altında özgürlüğünü yitirmiştir.

Sonuç: Yeni Bir Toplumsal Dokuma Arayışı

Bireyden şehre uzanan ve onu koruyan toplumsal katmanlar, modern çağda işlevini büyük ölçüde yitirmiştir. Geleneksel mahalle baskısı, koruyucu özelliğini kaybederek bir gölgeye dönüşmüş, dijital çağda ise daha yoğun ve görünmez bir gözetim mekanizması olarak yeniden var olmuştur. Bugün birey, hem fiziksel mekânlarda “korumayan” hem de dijital mekânlarda “özgür bırakılmayan” bir varlık konumundadır. Bu durum, insanın koruyucu elbiselerini yitirip “çıplak” kalmasına benzetilebilir; bu çıplaklık ise bir yandan kırılabilirliği, diğer yandan yeniden bir başlangıç ihtimalini barındırır. Gelecekte gözetim yerine güveni, denetim yerine dayanışmayı merkeze alan yeni toplumsal örgüler kurmak, yırtılan bu elbiseyi yeniden dokumak, sadece bir mekân meselesi değil, aynı zamanda insanın varoluşsal bir arayışıdır.

YAREN MEKTUPLARI

İnsan, Nisyan Ve İsyan Keşmekeşi

Selamların en güzeli ve en özeli ile selam olsun sana ve sevdiklerine sevgili yârenim.

Yine başıma üşüşen sorularla koydum başımı yastığa bu gece. Yine “Güzeyin daşlarını güneye, güneyin daşlarını güzeye taşıyıp durdum” rahmetli babacığımın sıkıntılı zamanların sabahında söylediği deyimiyile!

Bir saadet ikliminde yeşerip günümüze kadar gelen ve istisnalar haricinde Nasreddin hoca merhumun ifadesiyle “Tavşanın suyunun suyu” gibi bir hale dönüşen Müslümanlığımızın ve insanlığımızın kaygısıyla kıvrılırken firar eden uykumu beklerken de arayıp durdum aklıma takılıp kalan “Ey insan! Seni engin kerem sahibi Rabbine karşı aldatıp isyana sürükleyen nedir? O ki seni yarattı, seni düzenledi, sana ölçülü bir biçim verdi”. (İnfitar:6-7-8) ayetlerindeki “Ey İnsan!” hitabıyla beni, seni, bizi tüm insanlığı muhatap alan Rabbimizin sorusunun cevabını.

Kimdi ele avuca sığmayarak aldanıp isyana sürüklenen? Kimi zaman yüreklerde melekleri dahi kışkandıracak dercede güzel izler bırakan, kimi zaman da rabbine itaatten kaçınıp şeytanlığın en başat kitabını yazacak kadar iblisleştikten dolayı uyarılan insan?

İsmet Özel’in “Âmentü” şiirinde; “İnsan eşref-i mahlûkattır derdi babam/bu sözün sözler içinde bir yeri vardı/ama bir eylül günü bilek damarlarımı kestiğim zaman/bu söz asıl anlamını kavradı....” diyerek hayıflandığı varlık mı?

Necip fazıl üstadın “İnsan birkaç damla kan/ deniz birkaç damla su/ bir hayata kattık ki;/ hayata kurmuş pusu” dizeleri işaret ederek merakımızı celbettirdi, derinliği basitliğinde gizli bir muamma mı?

Yoksa Farabi’nin “Âlem büyük insan; İnsan küçük âlemdir” sözünde işaret ettiği gibi tüm mevsimleri özünde derç etmiş, bütün anafoları, çalkantıları, uysallık ve hoyratlıkları ile küçük bir âlem midir insan?

Peki, ya Yunus Emre’nin “Ete kemiğe büründüm, Yunus diye göründüm.” Dizeleri ne anlatmak ister bize insana dair?

Bizleri “Denizi, denizdeki canavarı görüp de şaşma, kendi içindeki nefis canavarını gör de şaş.” Diye hikmet diliyle uyararak, kendi çıplak gerçeğini ancak Mevla’nın ayetlerinde ve bu ayetlerden kevnî bir ayet olan insanı

ancak kendi içine yönelerek bulabileceği hakkında düşünmeye çağıran Seyyid Bürhân ed-dîn’in işaret ettiği varlık mıdır insan?

Sahi nedir yaratılmaya Alak’tan başlanılarak (Bak.Alak:2) ete kemiğe büründürülmek suretiyle bir anlamda giydirilmiş, içine takvası ve fücuru yüklenerek ilham edilmiş olduğu haber verilen (Bak.Şems:7-8-9) hali insanın?

Evrendeki kusursuz işleyiş ve düzeni haykıran kevnî ayetler üzerinde tefekkür okumaları yapan ve objektif düşünen istisna kimi bilim insanları bir yüce yaratıcının varlığı ve insanı da mükemmel olarak yarattığı sonucuna ulaşmışlardır.

Kâinata ve içindekilere nefsin ve iblisin fısıldadığı inkâr önyargıları ile bakan kimi ateist ve şöretperest filozof ve teorisyenler ise çeşitli vehimlerini bilim diye maskeleyerek her şeyin bir tesadüf sonucu meydana geldiğini, dolayısıyla insanın da tesadüfen oluşan maymun soyundan asırlar içerisinde evrimleşerek oluştuğunu iddia ederler.

Biz Müslümanlara göre ise insanın hakikati insanlık ailesinin ilk üyesi olan Âdem(as)dan beri insanlığın tek ve Hak dinî olan İslamî inanç öğretisinde belirtildiği üzere; insanın hakikati; “Biz insanı en güzel biçimde yarattık...” (Bak.Tin:4) beyanı ile birlikte, Her şey gibi insanı da yokluk âleminde yaratan yüce ve yegâne yaratıcı Allah(cc)’ın ilk insanın tek bir varlık/âdem olarak yaratıldığı ve kendisiyle ünsiyet edip gönül huzuru bulacağı eşini de aynı cins ve mahiyetten var ettiği, nesil olarak bu ikisinden türettiğini ifade ettiği (Bak.A’raf:189) daha sonra da onlara boy boy, kabile kabile, oluşumlar ilham edilerek düzenlediği, aralarındaki üstünlük kıstasının ise yalnızca yaratıcının koyduğu hayat hudutlarına en çok riayet etmek olduğu şeklinde beyan buyurduğu (Bak.Hucurat:13) sözlerin en güzeli ve en doğrusu olan İlahî vahiy de yer almaktadır.

Ayrıca insanın başlangıçta tek bir ilaha inandıkları halde aralarındaki nefis, heva heves ve arzuların peşine düşülmesi ile meydana gelen çatışmalar, Allah’a itaatten başka alanlarda ve vehimlerde üstünlük arayışına girmeleri ve güç dayatmaları sonucunda ihtilafa/ayrı inanç ve düşüncelere sahip olarak azmak (Bak.Bakara:213) gibi bir huy da vardır.

Bu huy gereği ilahî hudutları tanı-

mama, başkalarına da kendi inanç ve hayat anlayışlarını dayatarak bulundukları tüm mahallerde, baskı/bir çeşit mahalle baskısı uygulamaya kalkışan vicdan, adalet yoksunu bir yönü de vardır.

Sevgili yarenim bu bağlamda “Geçmiş zaman olur ki hayali, cihan değer” cinsinden bir tablo olarak bundan 40-50 yıl öncesinden geriye doğru bir ibret ve ilham yolculuğu yapacak olursak; Her toplumun inanışlarıyla besledikleri kadim yaşanmışlık kültürlerinden akıp gelen değerleri vardı. Bu değerleri toplumsal olarak yaşatarak içinde huzur bulup kendilerini güven içerisinde hissettikleri bir mahalleri/ mahallesi vardı.

Mahalleler eskiden neredeyse bütün sakinlerinin birbirlerini tanıdığı, sütçüsünden, kasabına, fırıncısından, manavına, neredeyse hangi ailede kaç kişi yaşıyor, huyları husları, dünya görüşleri, inanç ve değerleri, varlıklı ve yoksul oluşları yaklaşık olarak bilindiği, bireysel ve toplumsal yaklaşımlarla yoksul ve kimsesizlerin incitilmeden kol kanat gerilerek korunup himaye edildiği yaşam alanlarıydı.

Bu günlerde de şehirlerimizde aynı isimle anılmasına rağmen o eski fiziki ve manevi konumundan eser kalmayan, çok nadir istisnalar dışında komşuların dahi birbirini tanımadığı, her birinde neredeyse bir eski mahalle veya köy nüfusu barınan çok katlı binalardan oluşan apartman mahallelerinin oluşturduğu devasa mahalleler yer almaktadır.

Sevgili yarenim yaklaşık yarım asır öncesinde devamlı ya da nadiren geçici olarak ikamet etmek için kurulan küçük yerleşim birimlerini ifade eden mahallelerde nesiller o mahallenin havası, suyu, kültürü ile büyür, o mahallenin camisine gider, fırınında ekmek pişirir, sokağında güven içinde gezerdi insanlar. Mahallenin kızları ve kadınları herkesin/ mahallenin namusuydu ve yan gözle bakana kim olursa olsun haddi bir şekilde bildirilirdi. Mahallere girip çıkan yabancıları bilmek o mahallenin delikanlılarının doğal sorumlulukları altındaydı.

Her mahallenin imamı ve muhtarı yanında bir de yaşları kemale ermiş, ak saçlı bilge değerleri, hayır öğütlü abaları, teyzeleri, halaları vardı. Mahallede veya komşu mahalleler arasında vuku bulacak her hangi bir anlaşmaz-

Her toplumun inanışlarıyla besledikleri kadim yaşanmışlık kültürlerinden akıp gelen değerleri vardı. Bu değerleri toplumsal olarak yaşatarak içinde huzur bulup kendilerini güven içerisinde hissettikleri bir mahalleri/ mahallesi vardı.

lık halinde olay karakola, mahkemeye düşmeden önce o insanlar tarafından çözüme kavuşturulur ve mahalleye sulh hâkim olurdu.

Mahalle de karşıdan karşıya geçiliren erkeklerin ve büyüklerin önü kesilmez, yaşlılara her durumda yardım eli uzatılır, her hangi bir çocuk ve hatta delikanlı yanlış yapacak olsa mahalleli tarafından hüsniyetle uyarılır, hatta kulağı çekilirdi. Böylesi uyarmalar bu gün olduğu gibi itiraz, küslük ve hatta kavgaya vesilesi yapılmaz, mahalle baskısı olarak algılanmaz bilakis mahalle terbiyesi olarak kabul edilir ve teşekkür ile karşılık bulurdu. Çünkü mahalle kültüründeki doğal disiplin bir kıskac, hayata müdahale etmekten ziyade önemsemek duyarlılığı olarak anlaşılırdı. Çünkü o günlerde toplumlar mahallelerin müsait ve mümbit ortamlarında inanç ve geleneklerin oluşturduğu yazılı ya da kayıtsız bir takım kural ve dengelerle eğitilir, kendi özgün değerleri ile yaşar ve ayakta dururdu.

Teknolojinin alabildiğine geliştiği ve dünyanın her bir köşesinde yaşananların bilgisine erişimin internet marifetiyle televizyon, bilgisayar, telefon ve sair araçlar ile sanki parmaklarımızın ucunda oluşunun bir anlamda insanlığa hayat kalitesi ve kolaylığı sunduğu inkâr edilemez sevgili yarenim.

Ancak bir kanser gibi ölçsüz ve kontrolsüz gelişen bilgi akışı toplumların milli, manevi inanç ve ahlaki değerleri bağlamında tercih ve önceliklerini alabildiğine değiştirdiği gibi mahalle kavramını da tamamen tersyüz etti. Haberdarlık ve etkileşim bağlamında dünya âdeti koskoca bir mahalle oldu. Dolayısıyla evrensel fesat odakları tarafından servis edilen değişik, heyecan uyandırıcı, aykırı kültürler marifetiyle toplumlara yapılan bilgi yüklemeleri ve efsunkâr bir şekilde yapılan özendirmeler sebebiyle akıtılan bilgiler de kuşaklar arasında sinsi bir kültür çatışmasına dönüştürülerek bir çeşit mahalle baskısı oluşturuldu.

İşin acı tarafı sevgili yarenim; Müslüman ailelerin bu kültür istilası karşısında Peygamber efendimiz Hz. Muhammed(as)'ın "Hiçbir anne ve baba evladına güzel ahlaktan daha kıymetli miras bırakamaz" nasihatı gereğince kadim inanç kültürlerini ve nesillerini koruma çabaları özellikle genç kuşakların dimağına "Aile baskısı, bireysel özgürlüklerine müdahale, mahalle baskısı." Ve benzeri şekilde tanımlanmak suretiyle ailelerine karşı kışkırtıl-

mışlardır. Uygulanan bu çift yönlü ve sinsi mahalle baskısı ile gözümüzün nuru yavrularımız sokağın ve sosyal medyanın kokuşturucu batağına çekilmiştir.

Aslında her inanç ve anlayışa göre mahalle ve mahalle baskısı ifadesi ayrı ayrı anlam içermektedir. Örneğin, özgürlük hak taleplerinde ölçsüz davranarak, yaşadıkları toplum içerisinde var olan insani ve İslami dengeleri değersiz sayan, bunları bireysel haklarını, fiziki ve ruh dünyasını rahatsız eden baskılayan dayatmalar olarak gören kimi çevrelerin varlığı söz konusudur.

Bunların bakış açısına göre; Bulunduğu apartman, mahalle, şehir ve hatta dünyada var olan namazlı, niyazlı, örtülü, sakallı ve sair gibi İslami değerleri kendilerine hayat tarzı edinmiş yani bir anlamda muhafazakâr insanlar kendilerine karşı her hangi bir olumsuz davranışta bulunmasalar bile potansiyel birer mahalle baskısı olarak algılanabilmektedir. Aynı zamanda ezan, cami, imam, hatip, Kur'an kursu ve benzeri dini değerlerin varlığı da ortadan kaldırılması gereken birer mahalle baskısı olarak düşünülmektedir bu çevreler tarafından.

Hakeza; Hayatı, iman ve cihâd olarak gören, (Bak. Hac:78) hayatı, namazı, ibadetleri ve ölümü alemlerin rabbi Allah(cc) için olan (Bak. Enam:162) yani yaşam tarzını kötülüğü emrederek baştan çıkarıcı olan nefesine, heva ve hevesine göre değil de (Bak. Yusuf:53) her şey kudret elinde olan Allah(cc)'ın (Bak. Âl-i İmran:26) rızasını önceleyerek şekillendirenlerin yaşam alanı olarak seçtikleri alan ya da ortamlarda vardır. Bu ortamlarda İslam'ı din olarak benimsemeyen ya da Müslümanım dediği halde Müslümanca bir hayat yaşamayan insanlar da bulunabilmektedir.

Bu insanlar Müslümanlar için "Dinde zorlama yoktur" (Bak. Bakara:256) öğretisi mucibince, "Size karşı, din konusunda savaşımayanlar ile iyi ilişkide bulunmanızda bir sakınca yoktur" (Bak. Mümtahine:8) uyarısı gereğince, hikmet ve güzel öğüt ile (Bak. Nahl:125) Emr-i bil Mağruf ve Nehy-i Anil Münker sorumluluğu (Bak. Âl-i İmran:104) içerisinde yaklaşılarak medeni ilişkiler çerçevesinde birlikte yaşanılmasında bir sakınca olmayan insanlardır ve onlara her hangi bir baskıda bulunulamaz.

Ancak bu barış ve huzur ortamını bozmak isteyen fesat çevreleri bundan rahatsız olmakta, fesat planlarını işletmektedirler. Bu itibarla kadın ve kızları/mızı yüce Allah(cc)'ın Mümin

hanımlar için beyan buyurduğu ırzlarını korusunlar (Bak. Ahzab:59) hükmüne savaş açarcasına özgürlük çığırtkanlıklarıyla namus kavramını ilkel bir anlayış gibi göstererek, vasat insani ahlak kurallarını dahi göz ardı ederek giyim ve davranış etiğinden uzaklaşarak âdeti yatak odalarından fırlamışçasına müstehcen, nefisleri kışkırtacak şekilde aşırı açık, arsız ve teşhirci bir tarzda çıplaklaşmaya, sokaklarda, caddelerde, çarşı ve pazarlarda boy göstermeye teşvik etmektedirler.

Uyguladıkları sinsi global mahalle baskıları ile özgürlük adına "vücut benim vücudum kim ne karışır, istediğim gibi gösterir istediğime kullandırtırım" isyanlarına sürükledikleri körpe beyinleri hoyrat bir istismarın ve nefis köleliğinin batağına sürüklemektedirler.

Böylesi bir taşkınlık ister bile isteye kasten yapılsın, isterse bir hayat tarzı olarak benimsenmiş olsun Müslüman, muhafazakâr, mütebedeyin ailelerin çocuklarının üzerlerinde de özenilecek olumsuz örnekler teşkil ederek saf zihinlerini hatta yetişkinlerin duygularını bile ifsat ve huzursuz edici etkilerinden dolayı çetin bir mahalle baskısı niteliğindedir.

Karşı mahallenin baskısı hiçbir fırsatı kaçırmamakta, kimi sıra dışı ve insanlık dışı kadın istismarlarını vesile edinip kullanarak "Kadın özgür bir bireydir, kimsenin kölesi değildir ve sahipsiz de değildir" kışkırtmaları yapmaktadırlar. Böylece kuralsız yaşama dürtüsü ile bireysel özgürlük arayışına özendirilen kimileri için bu durum bir anlamda sorumluluklardan kaçmak girişimi olarak benimsenip yuvaların yıkılmasına kadar gitmektedir.

Hiç unutulmamalıdır ki; Allah(cc) kulları için zorluk dilemez, kolaylık diler (Bak. Bakara:185) bu itibarla İslami kurallar özgürlükleri kısıtlıyor gibi görünseler de, eşref-i Mahlukat olan insanın izzet ve onurunu kötü niyetli insan ve odaklara karşı ve ebedi azaptan da beden ve ruhumuzu korumaya yönelik hikmetli önermeler içermektedir.

"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden, bu ikisinden de birçok erkekler ve kadınlar üretilen yayan Rabbinize karşı gelmekten sakının. İsmi hürmetine birbirinizden dilekte bulunduğunuz o Allah'a saygısızlık etmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının. Çünkü Allah sizin üzerinizde tam bir gözeticidir". (Nisa:1)

"De ki; Rabbim! Şeytanların gizli kışkırtmalarından sana sığınırım" (Bak. Mü'minün:97).

Yeni bir yarenlik, muhabbet namesi ile yeniden buluşabilmek ümit ve dileğiyle, muhabbetle kal dostum. Yârenin...

Mahalle Baskısı: Sıcak Bir Gölge

Mahalle... Sadece yan yana dizilmiş evlerin adı değildir; yemek kokularının birbirine karıştığı, gözlerin birbirine değdiği, kulakların duymadığı hâlde işittiği, fısıltıların ve bakışların hayatı şekillendirdiği bir dünyadır. Mahalle baskısı dediğimiz şey işte bu görünmez dünyadaki sessiz yargıdır ve bu yargı bazen iki tarafa da dokunur: baskıyı uygulayana ve baskıya maruz kalana.

Baskı yapan mahalleli açısından bakıldığında, mahalle baskısı çoğu zaman koruyucu bir araç gibi görünür. Komşunun evine girerken selam vermek, çocuklarını sokağa gönderirken ne giyeceklerine dikkat etmek, kapısını çalarken acele etmemek gibi davranışlar görünmez bir terazide tartılır. “El, âlem ne der” kaygısı burada devreye girer; çoğu zaman iyi niyetlidir ve toplumsal düzgüler ile dayanışmayı sürdürür. Ancak halkın rızasını Allah’ın rızasının önüne almak tehlikeli bir noktadır; insan farkında olmadan kendi hükmünü kutsal ve vicdanını gölgeleyebilir. İşte bu noktada Kur’an bize rehberlik eder; davranışlarımızı değerlendirirken yalnızca başkalarının gözünü değil, Allah’ın hükmünü ve rızasını da merkeze almamız gerekir. Kur’ân-ı Kerim’de Allah’tan başka hiçbir şeye kulluk etmememiz ve hükmün yalnızca Allah’a ait olduğuna dair (Yusuf S, 40) verilen uyarıları düstur edinmediğimizde, dilimizden doğacak zulme perde koyabiliriz.

“Allah, insanlara asla haksızlık etmez. Fakat insanlar kendi kendilerine

Baskıya uğrayan mahalleli için durum daha karmaşıktır. Kimi zaman baskı kişiyi doğruya yönlendirir, sorumluluk bilinci kazandırır ve toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirir.

haksızlık ederler.” (Yunus S, 44)

Baskıya uğrayan mahalleli için durum daha karmaşıktır. Kimi zaman baskı kişiyi doğruya yönlendirir, sorumluluk bilinci kazandırır ve toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirir. Bir genç yanlış bir yola sapmak yerine komşunun bakışını düşünerek durabilir; bir anne çocuklarına daha özenle yaklaşır; bir baba toplumsal kurallara dikkat eder. Buradaki sıcak taraf, mahalle baskısının düzeni ve güveni sağlamasıdır. Herkes kendi sınırını bilir ve toplum düzeni içinde yürür; bu düşünce bazı hataların önüne geçebilir.

Fakat baskının yoğunlaşması ve farklılıkların kabul edilmemesi durumunda birey sürekli yargılanmış hissederek, özgürlüğü kısıtlanır, iç sesi bastırılır ve seçimleri başkalarının gözleriyle tartılır. En büyük tehlike burada ortaya çıkar: Halkın ne der kaygısı, Allah’ın ne der sorusunun önüne geçer; iyilik ve sorumluluk samimiyet yerine gösterişe dönüşür. Mahalle baskısının en sinsi yönü budur: Hem baskı yapan hem de baskıya uğrayan taraf, vicdanlarını Allah’ın rızasının önüne koyar. Bu nedenle Kur’an bize hatırlatır ki, iman edenler ve salih amel işleyenler birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye ederek bu

tuzaktan korunabilirler:

“İnsan mutlaka ziyandadır. Ancak iman edenler, salih amel işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye eden ve sabrı tavsiye edenler bunun dışındadır.” (Asr, 103)

Her iki taraf da bu baskının etkisi altındadır. Mahalle baskısı, toplumsal düzeni ve dayanışmayı sağlayabilir ama bireysel özgürlüğü ve manevi samimiyeti baskılayabilir. Baskı uygulayan kişi kendini haklı çıkarabilir, başkasını yargılayabilir; baskıya uğrayan kişi ise sürekli korku ve kaygıyla yaşamak zorunda kalabilir. Bu durumda rehber alınacak ölçüt, Peygamberimizin öğüdünde olduğu gibi komşuya ve çevreye karşı iyi davranmak ve hakkı tavsiye etmektir; böylece hem birey hem toplum korunur: “Allah katında arkadaşların en hayırlısı, arkadaşına karşı hayırlı davranandır. Allah katında komşuların en hayırlısı ise komşusuna karşı hayırlı davranandır.” (Tirmizî, Birr, 28; Dârimî, Siyer, 3)

Mahalle, böyle yaşandığında sadece bir kontrol mekanizması değil, insanı hem sorumlu hem de özgür kılan bir rehber hâline gelir. Mahalle baskısı ne bütünüyle lanetlenmeli ne de körü körüne yüceltilmelidir. Toplumsal düzenin korunması, bireysel özgürlüğün ve manevi samimiyetin gözetilmesi ile mümkündür. İnsan hem toplumun içinde bir ferttir hem de Allah katında tek başına bir kul. “El, âlem ne der” kaygısı ile yaşamak yerine, Hakk’ın rızasını ve vicdanı rehber edinmek, mahalle baskısını sağlıklı bir dengeye oturtmanın yoludur.

Ve nihayetinde, gerçek özgürlük ve toplumsal uyum, sadece başkalarının gözündeki yargıyla değil, Allah’ın rızası ve vicdanın ışığında hayat bulur; işte mahalle baskısının sıcak gölgesi, ancak böyle dengelendiğinde hem insanı hem toplumu serinleten bir esenliğe ve aydınlatan bir rehbera dönüşür.

Tersine Mahalle Baskısı

Kişinin “benimle mezara kadar gider” diye düşündüğü duygu ve düşünceleri, sırları, bu sınıfa girer. Bu alana ancak dışarıdan hipnoz terapileri veya bir takım tıbbi ilaçlarla müdahale edilirse belki ulaşılabilir. Zira insanın bu yanı derin ve dibi görünmeyen bir kuyu gibidir.

Neredeyse iki haftadır ara ara düşünüyorum konuya nasıl bir cümleyle başlayayım diye. Amacıma uygun bir cümle bulamayınca doğaçlama yazmaya karar verdim. Bu kez de böyle olsun. Yani sohbet havasında. Haydi Bismillah

Diğer tüm canlı varlıklar gibi İnsan da doğar, büyür ve ölür. Doğumla ölüm arasındaki ömrünü üç değişik alanda (fiziksel alanı kastetmiyorum) veya kategoride devam ettirir. Bunlardan **ilki** şahsi/özel mahremiyet alanıdır. İkincisi toplumsal veya sosyal alan, üçüncüsü de dini/manevi alandır. Her üçü de birbirinden tamamen ayrı veya birbirinin tamamen aynı da değildir. Bu alanlar tıpkı kesişim kümeleri gibidir. Ayrıldığı ve ortak olduğu kısımlar vardır. Bu yazımız sadece özel alan ve kamusal alanla ilgili sınırlı bilgiler içerecektir. Aklımızın erdiği dilimizin döndüğü kadar anlatmaya çalışalım.¹

ÖZEL ALAN

Özel alan dediğimiz alan da iki kategoride incelenir. Bu alan (o kişi kim ise) o’nu o yapan özel kısımdır. Belki bireyin bilinçaltını da ifade eden bu kısım bireysel psikolojinin araştırma ve inceleme alanına girer.

Başka bir şekilde söyleyecek olursak ferdi ve bireysel alan veya şahsiyet alanı da diyebileceğimiz kısımdır. Bu alan kişinin tamamen veya kısmen mahrem alanını ifade eder. Bireyin bir ömür boyu hiç kimseyle paylaşmadığı, paylaşmadığı duygu ve düşüncelerini, huylarını, kişilik ve karakter yapısını vs ifade eder. Kişinin “benimle mezara kadar gider” diye düşündüğü duygu ve düşünceleri, sırları, bu sınıfa girer. Bu alana ancak dışarıdan hipnoz terapileri veya bir takım tıbbi ilaçlarla müdahale edilirse belki ulaşılabilir. Zira

insanın bu yanı derin ve dibi görünmeyen bir kuyu gibidir. Froydiyen psikoloji bu alanla ilgilenmiş ama kanaatimce doğru ve sağlıklı sonuçlar alamayınca saçmalamaya başlamıştır. Tasavvufun bir alanı veya günümüzde “Nefs Psikolojisi” adı altında yapılan çalışmalar da bu alanla belli ölçülerde ilgilenmektedirler.

Bu konuda insana çok az bilgi verildiği Kur’an-ı Kerim’de bildirilmekte ise de, ‘az’ ın ne kadar az olduğu da meçhuldür. İsrâ / 85. Ayet de şöyle buyrulmaktadır.

“Resûlüm! Sana rûhun mahiyetini (ne olduğunu) soruyorlar. De ki:” ‘Rûh Rabbimin bir emrinden, (sadece O’nun bileceği işlerden) dir. Bu hususta size az (pek sınırlı) bir bilgi edinme imkânı verilmiştir.’

Bireysel mahremiyet alanının **ikincisi** ise bireyin bazen iradesi dâhilinde bazen de istem dışı (mesela farkında olmadan veya dikkatsizliği sebebiyle açığa vurduğu duygu ve düşünceler gibi) olarak başkalarına açtığı diğer bir tabirle ağzından kaçırdığı duygu ve düşünceleri veya saklamaya çalıştığı sırlarıdır. Kişinin başkalarının görmesini istemediği vücudunun mahrem kısmı, özel odası, dolabı, eşyaları vs varsa onlar da bu tasnife girerler. Bu alanları bilerek ihlal etmek veya dışarıdan müdahale, hem fitraten hem de dinin, ahlakın ve hukukun normatif ilkeleri bakımından günah, ayıp, suç sayılmış veya toplumca kınanmıştır. Nûr Sûresi 27-31 Ayetler arası bu konuya değinir.

27: *Ey iman edenler! Başkalarına ait evlere, sakinlerinin iznini almadan ve onlara selâm vermeden girmeyin. Böyle yapmanız, hakkınızda en hayırlı ve münasip olandır. Umulur ki düşünür, hikmetini anlar ve buna göre davranırsınız.* 28: *Şâyet orada kimseyi bulamazsanız, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size “Geri dönün!” denirse derhal dönün. Bu, sizin için daha temiz, daha nezih bir davranış-*

tır. Allah, bütün yaptıklarınız hakkıyla bilir. 29: İçinde oturulmayan, fakat herkesle birlikte sizin de faydalanma hakkınız bulunan evlere, yerlere izinsiz girmenizde bir sakınca yoktur. Ama unutmayın ki Allah, gerek açığa vurduğunuz gerekse gizli tuttuğunuz bütün düşünce ve niyetlerinizi bilmektedir. 31. Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Dışarıda kalanlardan başka ziynetlerini göstermesinler. Başörtülerini yakalarının üzerinden bağlasınlar. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, başka kadınlar, hizmetlerinde bulunan köleleri ve cariyeleri, cinsel arzusu bulunmayan erkek hizmetçiler, kadınların cinselliklerinin farkında olmayan çocuklar dışında kimseye süslerini göstermesinler. Yürürken, gizledikleri süsleri bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Ey müminler! Hepiniz Allah’a tövbe edin, umulur ki kurtuluşa erersiniz!

KAMUSAL ALAN

Fakat kişi yaratılışı gereği bütün bir hayatını bu şahsi alanda devam ettiremez. Örneğin yaşadığı bir takım psikolojik travmalar veya toplumsal baskılar gibi bir takım nedenlerle dağlarda, mağara veya çadırlarda, kır evlerinde hayatını devam ettirmeye çalışan bir takım münzevilerin haberlerini duymaktayız. Bu tür kimselere rastlamak milyonda bir ihtimal dâhilinde olduğu için genel kaideye uymazlar. Yani özetle kişinin yaşam boyu psikolojik, biyolojik, sosyolojik tüm ihtiyaçlarını kendisinin karşılaması imkân dâhilinde olmadığı için kendisi gibi bireylerin oluşturduğu organize ve örgütlü toplumlara karışmak ve orada bir

¹ Bu üç alana şimdilerde bir dördüncüsü yani sanal alem/sosyal medya denilen yeni bir alan eklemek mümkündür. Çünkü artık bir çok insan gününün büyük bir kısmını gerçeklikten kopuk olarak sanal alemde geçirmektedir. Gündelik hayatında yapıp edegeldiği bir çok şeyi de bu sanal ortamda yaptığını da düşünerek yaşamaktadır.

² Nûr sûresi Medine’de nâzil olmuştur. Âyetlerin iniş sebeplerinden hareketle sûrenin Medine dönemi boyunca peyderpey indiği anlaşılar. 64 âyettir. İsmi, 35. âyette bir temsille anlatılan “Allah’ın göklerin ve yerin nûru” olmasından alır. Mus-haf tertibine göre 24, iniş sırasına göre 102. sûredir.

anlamda modern tabirle sosyalleşmek zorundadır. Bu sosyalleşme dediğimiz olgu da bireyin kendi keyfine ve iradesine bırakılmış bir şey değildir, zaten olmamalıdır da.

Çünkü bu sosyal alan artık bireyin özel ve mahrem alanı değildir ve orada canının istediği gibi “keyfe mâ yeşâ” hareket edemez. Hâ kezâ bu alanda kendi mahrem alanında yaptığı şeyleri yapamaz veya giydiği kıyafetleri giyemez. Çünkü o toplumsal yani sosyal alanda artık sadece kendisi değil, kendisi gibi aynı hak ve hürriyetlere sahip fakat farklı inanç, kültür düzeylerinde ve farklı düşüncelere sahip başka bireyler de yaşamaktadır. Bireyin istediği gibi davranma hürriyeti başkalarının hürriyet/özgürlük alanıyla sınırlıdır. Birinin özgürlük alanının sınırı diğerinin sınırına kadardır. Nasıl ki evlerimizin bahçelerimizin sınırı komşunun sınırında biterse özgürlük alanımızda öyle biter. İşte bu alanda nasıl davranılacağı konusu da yine din, ahlak, yasa ve toplumun üzerinde anlaşma/ konsensüs sağladığı örf, adet ve gelenekler gibi bir kısmı yazılı olan bir kısmı da yazılı olmayan normatif ilkelerle belirlenir.

Yani kişi İnanan bir mü'min ise inandığı dinin ahlak kuralları gereği, değilse içinde yaşadığı toplumda geçerli moral/toplumsal ahlak kuralları gereği davranmaz sorundadır.

Tıpkı birinci maddede izah etmeye çalıştığımız gibi toplumsal normatif değerleri ihlal edenler de gerek resmi yasalarca gerek din ahlakın normatif kuralları gereği olarak suçlanır, cezalandırılır veya ta'zir edilip (azarlanıp, uyarılıp) kınanırlar. Kişi bu ta'zir ve kınamadan “mahalle baskısı var, özgürlüklerimiz kısıtlanıyor” türü yaygara ve ‘üste çıkmalarla’ kaçıp kurtulamaz. Maalesef günümüzde yapılan da budur. “Yavuz hırsız ev sahibini bastırmaktadır.”

Bu ta'zir ve kınama meşruiyetini, dinin ve ahlakın normatif yasaları, varsa devletin etikle ilgili yasalarından alırsa doğru ve meşru, hakkaniyetli ve yaptırım olan bir etki yapar. Değilse bireyin keyfine bırakılırsa faydadan çok zarar verir. Ne yazık ki laik ve seküler yasalar bu konuda son derece göstermelik ve yetersiz kalmaktadırlar.³

3 Örneğin daha geçtiğimiz haftalarda .....est adlı bir müzik topluluğu hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı re'sen soruşturma başlattı. Başsavcılık, konser sırasında kaydedilen görüntülerin “hayasızca hareketler” ve “teşhircilik” suçları kapsamında değerlendirildiğini bildirdi. Toplumun ortak edep duygularını ihlal ettiği, çocuklar ve gençler üzerinde olumsuz etki yarattığı gerekçeyle yürütülen soruşturmada, şüphelilerin tespiti için kolluk birimlerine talimat verildiği öğrenildi. İfadeleri alındıktan sonra hiçbir yaptırım olmadan serbest bırakıldılar.(Basın)

Gelelim iplerin koptuğu, bütün köprülerin yıkılıp atıldığı noktaya. Yani Konunun “Püf noktasına” Bizim yukarıdaki ifadelerimizden de açıkça anlaşılacağı üzere açıklamaya çalıştığımız birçok şey tamamen kural koyucu yasaya (normatif) bağlı olarak yaşayan bireyler ve toplumlar için yani geleneksel toplumlar için geçerlidir. Modern toplumlar için değil. Hakkında konuştuğumuz kişi de modernizmin insanlığa dayattığı kural tanımayan hadsiz, sınırsız özgürlüklere sahip olduğuna inanan cahil ve cüretkâr birey değil sorumluluk bilincine sahip ahlak ilkelerine bağlı haddini ve nerede duracağını bilincinde olan bireydir. Belki şahsiyet sahibi olan bir şahıstır.

Modern toplumlar ise; bireyi her türlü “moral ahlak” ve “metafizik ahlak” kurallarıyla bağını koparmış ve ‘etik’ denilen sadece bireyin akıl ve zekâ kapasitesiyle sınırlı ve başkalarını hiçe sayan bir etik alanına hapsetmiş toplumlardır.

Modernite tamamen batı kökenli ve kiliseye yani tanrısal olana karşı bir hareket olarak alınmış, sorgulanmadan, bir eleştiri ve kritiğe tabi tutulmadan Müslüman bir topluma uyarlanmaya çalışılmış bir düşünce ve ideoloji bir dünya yorumu, yaşama biçimidir. Bu görüşe göre bireyin hak ve özgürlükleri toplumun hak ve özgürlüklerinin önüne çıkarılmıştır. Liberalizm⁴ ise sınırsız özgürlük adına geleneksel toplumlara giydirilen deli gömleğidir. Bir bireye sınırsız özgürlük tanımak ve “bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” mantığı ile hareket etmek bir tür kaosa geçit vermek, perde aralamak demektir. Bu anlamda tüm ahlak dışı akım ve düşüncelere de göz yummak, sessiz kalmaktan başka çare kalmaz.

Özellikle Osmanlı imparatorluğunun çöküşüyle geçmiş dönemlerde Osmanlı coğrafyasında kendisini dini olanla tanımlayan geleneksel yapı ve kurumlar da çöküntüye uğramış işlevsiz hale gelmişti. Birinci dünya savaşı sonrasında da imparatorluk coğrafyası emperyalist ülkeler tarafından paylaşılmış, yönetime sömürge valileri yerleştirilmiş ve siyasi kurumlarla beraber tüm kurumsal yapı da yeniden düzenlenmişti. Arkasından gelen inkılaplar döneminde geçmiş artık bizim için utanılacak bir dönem gibi görülerek geçmişe ait ne varsa kaldırıp kurtulma politikası takip edildi. Önce saltanatın sonra hilafetin kaldırılmasının ardından tüm siyasi ve kültürel inkılaplar vasıtasıyla İslam âleminin kiblesi modern Batıya çevrilmeye çalışıldı. Özel-

4Liberalizm, bireysel özgürlük üzerine kurulan bir siyasi felsefe veya dünya görüşüdür. Bireysel özgürlük ve bireysel haklar düşüncesiyle yola çıkan liberalizm, daha sonraki yıllarda farklı türlere bölündü ve bireylerin eşitlik ilkesinin de önemini vurgulamaya başladı.

likle laiklik ilkesiyle din işleri devletin hiçbir uygulamasına müdahale edemez hale getirilerek kişinin kalbine ve camiye hapsedildi. Sonuçta dinin sosyal hayattaki yaptırım gücü de sıfırlardı. Artık birey istediğini yapmakta tamamen özgür gibi algılandığı için de bir kimse diğerine müdahale etmeye, hatalarında uyarıp ta'zir etmeye cesaret edemez oldu.

Hatta işin aslını söyleyecek olursa “mahalle baskısı” denilen şey Osmanlıda vardı. Dine, ahlaka, örfe mugayir/aykırı iş yapanlar uyarılır ve düzelmeye teşvik ve davet edilirdi. İyi de edilirdi. Böylece birçok sorun insanlar mahkeme kapılarına, yıldırın bürokrasiye, avukatlara mecbur edilmeden yerinde ve zamanında çözüldü. Böylece her isteyen istediği gibi saygısızca, edepsizce hareket etmeye ve başkalarının haklarına tecavüz etmeye cesaret edemezdi. Çünkü bütün bu saydıklarımız bireysel bir hak değil bilakis tam tersi ta'ziri gerektiren birer kabahat kabul edilirdi.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise olsa olsa tersine bir mahalle bastısından söz edilebilir. Ve bu baskı kimsenin yararına olmamış, aksine ahlaki ve sosyal çürümeye zemin hazırlayıp katkı yapmıştır. Zamanımızda artık kamuya açık yerlerde yarı çıplak gezenlerden daha çok tesettürlüler hem psikolojik zulme, hem de mahalle baskısına maruz bırakılmışlardır. Yıllarca çağdaşlık ve laiklik elden gidiyor yaygarasıyla bu milletin başörtülü çocuklarını okullara, devlet kurumlarına sokmayanlar, hastalarını hastanelere almayanlar yapmıştır bu mahalle baskısını. Günümüzde tesettürlü bayanlar sokaklarda yatak kıyafetiyle gezenlerden daha çok mağdur olmaktadır bu kötü mahalle baskısından ve bu baskıyı laik yobazlar yasalardan güç alarak yapmaktadırlar. İstiklal marşı şairi Merhum Mehmet Akif Ersoy da ta o zamanlarda şöyle bir serzenişte bulunmamış mıydı, hatırlayın “Kızımın (bacımın) iffeti (örtüsü) batmakta rezilin gözüne Acırım tükürüğe billahi tükürsem yüzüne!”

Keza harama bakmamak için gözlerini nereye kaçıracağını şaşırın, hatta bu kaygıdan dolayı zorunlu olmadıkça evlerinden çıkamayan Müslüman erkekler mahalle baskısına maruz kalmaktalar. Kimseler bunu göremiyor mu? Yavuz hırsız ev sahibini bastırır demiştik ya tam da öyle. Arsız, hayâsız câhil bir zümre halka açık meydanlarda yatak kıyafetleriyle fink atıyor. İnsanlar onları uyarmaya bile cesaret edemiyor. Çünkü işin sonunda kendi zararlı çıkacak bunu biliyor. Arkasından duracak hiçbir güç de yok maalesef.

Dijital Mahalle

Dijital dünyanın insan temâsını, dokunuşunu yok ederek bireyselleşme ve oradan yok edilmeye doğru sürülmesine, insanlar gerçek temas ortamlarını terk etmeyerek karşı çıkmalıdır. Çünkü bu insanlığın ve insanın geleceği adına diri tutulması gereken en insani davranıştır.

Mahallenin dijital çağda fonksiyonu ne olur sorusu, mahalle baskısı başlığı altında sorulması gereken sorulardan biri olarak karşımıza çıkıyor.

Dijitalleşmeye geçiş süreci olarak yaşadığımız dünyada insanların birbiriyle olan ilişkilerinin hangi mesafede olacağı belli olmayan dijital dünyada, dijitalleşmenin insanlığımıza etkisinin ne kadar olacağı henüz müphemliğini korumaktadır. Geleceğin dünyasına dair insanlara dayatılan dijital dünya tahayyülü adına seyredilen filmlerde, insanın getirilmek istendiği noktadaki dijital dünyanın yapay insan mefhumuyla, bugünkü insanlığın tamamen farklı noktalara savrulacağı gösterilmek istenmektedir.

Tamamen kurgu ve olması muhtemeller içinde en insanî olmayı göstermek suretiyle sonunda yine de insanı galip getirme çabası güden bu filmler, gerçek anlamda olması gereken, duyularak hissederek yaşamayı ortadan kaldırmayı önermektedir. O filmlerden hatırladığımız replikler bize bunu göstermektedir.

İnsan varsa duygular mutlaka vardır. İsrail'in Gazze'ye yaptığı saldırılarda insan kavramına sadece kendi ırkı çerçevesinden bakan Yahudi kafası çocukluğu ve kadın, yaşlı demeden öldürdüğü insanları, etkin kıldığı yapay zekâ ile gerçekleştirdiği anlatılmaktadır. Bu yapılan da bize insan gerçeğini aradan çıkararak acımanın vereceği caydırıcılığın ortadan kaldırılmasını amaçladığını göstermektedir.

Dijitalleşmiş dünyanın ürünlerinde his ve duygunun olmayacağı kesin gibi görünmektedir. His ve duyguların olmadığı bir ortamda, mahalleden, orada insanlar arasında göz göze gelmenin, yüz yüze bakmanın etkin olması sebebiyle sağladığı caydırıcı ve yönlendirici insani tavırlardan bahsetmek mümkün görünmemektedir. İnsana dair asırlar boyu, yaşanarak tecrübe edilmiş ve yaratanın insana verdiği nitelikler dolayısıyla oluşmuş, gerçek insani tavırlardan mahrum kalmak, akıbeti insanî olmayan sonlara hazır-

lanmayı gerektirmektedir.

Zira dijital dünyayı öneren ve adım adım gerçekleşmesi noktasında telefondan başlamak suretiyle etkin mücadele verenlere karşı direnecek bir insan topluluğu da ortada bırakılmama çabası verilmektedir. Perde arkasından tasarlanmış kötülöklere insanlık adım adım yaklaştırılmaya çalışılarak, çok yakın bir zamanda gerçekçi temasların olmadığı bir dünyada, mahalleden ve oradaki insanların baskısından bahsetmek mümkün olmayacak gibi görünmektedir.

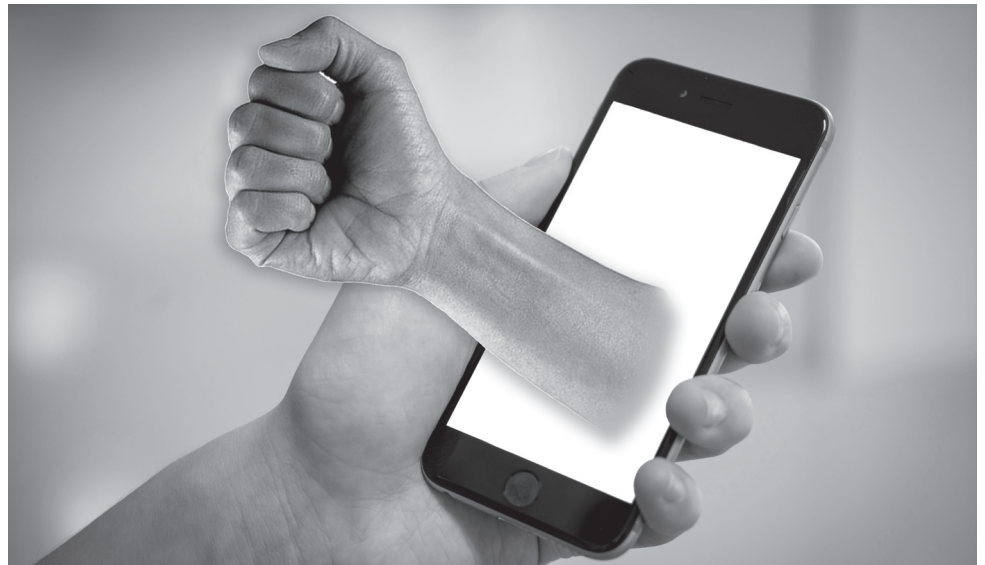
Dijital dünyanın insan temâsını, dokunuşunu yok ederek bireyselleşme ve oradan yok edilmeye doğru sürülmesine, insanlar gerçek temas ortamlarını terk etmeyerek karşı çıkmalıdır. Çünkü bu insanlığın ve insanın geleceği adına diri tutulması gereken en insani davranıştır. Bu temas ortamı, dijital dünyadaki insanın birbiriyle yüzleşmesinin imkansızlığı sebebiyle gerçekleşecek birbirine karşı acımasız saldırganlığa izin vermeyecektir. Zira insanın birbirini görmesi ve yüz yüze olması sütre gerisinden saldırı kabilinden sürdürülen dijitalliğin hasmıdır.

Bugün insanlık kendi yaşadığı yarı dijitalleşme ile ortaya çıkan insanlığın düşmanı tavırlarla dahi mücadele edemezken, tamamen dijitalleşmenin

gerçekleştiği dünyada kendisi dışında gelişen kurallara asla engel olamayacak, yön veremeyecektir.

Mahallenin insanlardan oluştuğunu ve insanların birbirine baktığında mutlu olacak, yüzü kızaracak ve utanabilecek varlıklar olduğunu unutmamalıyız. Mahallenin yok olmaması için geleceğimiz olan çocukların eline telefon canavarını tutuşturarak kendimize zaman kazanmaya çalıştığımız dünyadan çıkmalıyız. Modern ve müreffeh hayat masallarının arkasında kaybetmiş çocuklarımız aslında gelecekte kaybolacak benliğimizden başka bir şey değildir. İnternetin ve cep telefonunun olmadığı zamanlarda yaşanan kuşaklar arası çatışmalara rahmet okutturacak, benlik katili dijital dünyada çatışma noktasında bile kuşaklar bulmak mümkün olmayacak.

Bugün çocukların eline telefon vermek suretiyle kazandığımız zamanlarda dijital ekranlardan içine daldığımız ve insanlar içinde tek başınalığı yaşadığımız dünyanın bile yarın olmayacağını, bugünden görmek gerek. Konuştuğumuz konuları ajanlık yaparak dinleyen telefon mikrofonlarına verilen izinler sonucu önümüze çıkarılan reklam marifetini şimdilerde anlamamanın şaşkınlığını yaşıyoruz. Bazı davranışlarımızı ayarlama konusunda

kendimizi kontrol altında tutma noktasında kısmen başarılı olduğumuz din, iman gibi manevi değerlerimiz bizi bazı tehlikelerden korumaktadır.

Elinde telefon gibi cazip bir silahı olan ve geleceğin kontrolü noktasında her türlü şeytanlığı planlayanların gelecekte çocuklarda nasıl bir din iman anlayışı planladıkları ortadadır. Dijitalleşmeye teslim olmuş, yani iman etmiş, amentüsünü bu doğrultuda oluşturanların; insanlığı köleleştirerek şeytanla beraber insanların bedenleri üzerinde dans etmeyi planlayan Yahudi ve evanjelist kafirlerin kulu ve kuklası olduğunu biliyoruz. Ve böyle bir insanlığın gelecekte olmasını düşünmek istemiyoruz. Bu sebeple bugünden bunun önlemlerinin alınmasının farzı ayn olduğunu iddia ediyoruz.

Yakın zamanlarda uygulanmaya başlayan, çocuk eğitiminde, çocuğu merkeze koyan, aileyi ve insanlığı öteleyen bir eğitim sistemi önerisi maalesef bugünlerin tuzağıydı. Çocuk bir insan olduğu kadar, önemli olmalıydı. Çocuğu önceleyen fakat diğer insanları ikincil plana iten bir anlayışa karşı çıkmalıydık. Çünkü şu an tehlikenin kıyısında. Henüz zaman geçmeden çocuğu değil, insanlığımızı, dinimizi imanımızı öncelemeliyiz.

Bugün çocuğuna iyi bir gelecek diye çırpınan insanların, çocuğuna tahsis etmesi gereken vakitleri ona gelecek hazırlamak adına başka yerlerde geçirmesi sonucu çocuğuna vermesi gereken gerçekçi eğitimden uzak kalması neticesinde, geleceğe vardığı noktada çocuğu için hazırladığını düşündüğü yerde maalesef çocuğunu bulamayacaktır.

İnsanlar yaşlandıklarında heba edilmiş ömürlerini uğruna tükettikleri ve ahiretlerinde de hiçbir işine yaramayacak dünyalıklara baka baka yalnızlığı yaşayacaklar ve tek başlarına başkalarının kendine bakacağı yaşlılık merkezlerinde kendilerine gelecek hazırlamak adına katlandıkları her türlü cefanın acı anılarıyla, hayal olmuş çocuklardan uzak bir şekilde, belki de o çocukların haberi bile olmadan bu dünyaya gözünü kapatıp gideceklerdir.

Akabinde anne babasının vefatını başkalarından öğrenmiş çocuklar, ömrü boyunca alıştıkları hayatlarının teşhiri kabilinden, anne babasının vefatını da üzgün insan emojileriyle başkalarıyla paylaşacaklardır.

İnanıyorum ki, bugün eline telefon tutturarak kendimize zaman kazandırmaya çalıştığımız o çocuklarımız, başkalarının kendisine oluşturduğu insanlık anlayışı içinde anne baba ölümünün gerçek acısını bile hissedemeyecektir. Çünkü çocuğun en ihtiyacı olan zamanlarında ona dokunarak

sevgi aktarımı yapmayan insanlar, ölümleri anında temâs konusunda çok kısır kalmış çocuğun acı ve üzülmeye hissinin bile görmeyecektir. Çocuklarımıza telefona olan temasından daha fazla dokunacak olursak aramızdaki bağın güçleneceğini görebiliriz.

Son zamanlarda haber olan, başkalarını planlı bir şekilde öldüren, dışardan bakıldığında içine kapanık sessiz, başkalarına zarar vereceği düşünülmeyen çocukların, bilgisayarda oynadığı oyunlara aileleri dikkat bile etmedi. Başlangıçta savaş oyunu diye masum gibi gösterilen ve oyun bile olsa insan öldürmenin kötü olduğu anlayışı dışına çıkılarak, insan öldürmenin çocuk

zihninde normalleştirildiği sahneler sonrasında ortaya çıkan cani ve gaddar insan profilinin temeli oluşturulmaktadır.

Hasılı insan, mahalle, baskı, gelecek, bunlar bugünden hazırlanan ve yok edilmeye çalışılan insanlığımızın olduğu zamanların kavramıdır. Yarınlarımıza kastedenlere karşı mücadele ederek, bu tür konuların yarım yamalak bile olsa varlığını tartışmak bugün bize bir anlayış vermektedir. İnsani olan değerlerimizi kurtarmak adına çocuklarımızı dijital renk cümbüşü ekranlardan çıkararak, insanlık katillerinin elinden kurtaralım.

Mahalle Baskısı: “Haklı Kaygı ile Haksız Baskı Arasında”

Toplumun Dini ve Ahlaki Durumu

Günümüzde toplumun genel manzarasına baktığımızda, ciddi bir ahlaki yozlaşma, dini bilgisizlik ve dünyevîleşme görülmektedir. Böyle bir ortamda, mahalle baskısı çoğunlukla üç kaynaktan beslenir.

Giriş

“Mahalle baskısı” ifadesi anıldığında, birçok müminin zihninde emr-i bi'l ma'rûf ve nehy-i ani'l münker vazifesini çağırıştırır. Zira Müslüman, toplumu ıslah etmek ve fertleri kötülükten alıkoymakla sorumlu kılınmıştır. Ancak burada kritik bir soru ortaya çıkar: Mahalle, yani toplumu oluşturan bireyler, gerçekten din, iman ve ahlâk bilinciyle mi hareket etmektedirler? Yoksa cehalet, heva ve hevesle mi baskı kurmaktadır? Eğer mahalle yozlaşmış, dini ve ahlaki kaygılardan uzaksa, kurduğu baskı bir tebliğ değil; bilakis zulüm ve fitne aracı olur.

Bu nedenle mesele iki yönlü bir dengenin kurulmasını gerektirir:

Bir yandan, dini ve ahlaki temeli olmayan, cahil ve yozlaşmış toplulukların baskısına karşı direnmek gerekir.

Diğer yandan, hakikati bilen, salih ve ahlaklı kimseler emr-i bi'l ma'rûf ve nehy-i ani'l münker görevini asla terk

etmemelidir. Çünkü bu görev, yalnızca bireysel sorumluluk değil, ümmetin varlığını koruyan bir ilahî emirdir.

Mahalle Baskısının Mahiyeti

Mahalle baskısı, küçük toplulukların bireyler üzerinde kurduğu sosyal bir kontrol mekanizmasıdır. İnsanlar, dışlanma veya ayıplanma korkusuyla belli davranışlara yönelir ya da bazı davranışlardan kaçınır. Bu durum modern sosyolojide doğal bir sosyal süreç olarak görülse de, İslamî açıdan mesele çok daha derin bir anlam taşır. Çünkü Allah, insanlara yalnızca toplumsal normlara değil, vahyin gösterdiği hak ve adalet ölçülerine göre yaşama sorumluluğu yüklemiştir.

Kur'an-ı Kerim bu sorumluluğu şöyle ifade eder:

“Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten sakındırırsınız ve Allah'a iman edersiniz.” (Âl-i İmrân, 3/110)

Bu ayet, iyiliği emretmenin ve kötü-

lükten sakındırmanın imanla beraber zikredilmesi gerektiğini ortaya koyar ki 32 farz olarak saydığımız farzların son ikisi emr-i bi'l ma'ruf, nehy-i ani'l münker'dir.

Yani bu vazife, iman ve ilim olmadan yerine getirilemez. Cahillerin kurduğu baskı, hakikati temsil etmez. Bununla birlikte, bilerek dini hayata hakim kılmak da mükellefiyetin içindedir.

Toplumun Dini ve Ahlaki Durumu

Günümüzde toplumun genel manzarasına baktığımızda, ciddi bir ahlaki yozlaşma, dini bilgisizlik ve dünyevîleşme görülmektedir. Böyle bir ortamda, mahalle baskısı çoğunlukla üç kaynaktan beslenir:

Heva ve heves baskısı: İnsanlar kendi arzu ve alışkanlıklarını dinin önüne geçirir, yanlışlarını topluma dayatır.

Görünüştürlük: Hakiki ihlas ve takva yerine, şekil ve dış görünüş üzerinden baskı kurulur.

Cehalet: Dinî bilgi eksikliği nede- niyle yanlış olan davranışlar doğruy- muş gibi savunulur.

Böylesi bir ortamda yapılan mahal- le baskısı, hakikate değil, cehalete hiz- met eder. İnsanları riyaya, ikiyüzlülüğe ve korkuya sevk eder. Böyle bir durum- da hakkı savunan salih kimseler, hem kendilerini koruma ihtiyacı duyar hem de büyük bir görev yüklenir.

Müminlerin İki Görevi: Direniş ve Tebliğ

Mümin ve ahlaklı hak ehlinin böy- le bir toplumda çifte bir sorumluluğu vardır:

Yoz ve cahil baskılara karşı direniş: Hakikati temsil edenler, zalim ve ah- laksız mahalle (çevre)lerin haksız baskılarına boyun eğmez. Bu direniş, yalnızca bireysel özgürlük değil, İslami bir duruşun göstergesidir.

Emr-i bi'l ma'rûf ve nehy-i ani'l münker vazifesi: Aynı zamanda müminler, kendi nesil- lerine hakkaniyetli, ahlaklı birey ol- mayı öğretmekle mükelleftir. Bununla birlikte tebliğ, davete, nasihate, ikaza muhtaç her kesime ulaşmalı, iyiliği emretmeli, kötülüğü engellemeye ça- lışmalıdır.

Bu vazifeyi terk etmek, Allah ka- tında hiçbir mazereti olmayan büyük bir vebaldir. Kur'an'da bu hakikat şöyle bildirilir:

"Onlardan bir topluluk dedi ki: 'Allah'ın yok edeceği veya şiddetli bir azap ile cezalandıracağı bir halka ne diye öğüt veriyorsunuz?' Dediler ki: 'Rabb'inize mazeret beyan etmek için ve bir de belki sakınırlar.' Ne zaman ki onlar, yapılan öğüdü umursamadılar, Biz de kötülükten alıkoymaya çalışan- ları kurtardık, zulmedenleri, fasıklık yapmaları nedeniyle çetin bir azap- la cezalandırdık." (Arâf, 7/164-165)

Bu ayet, hakikati tebliğ edenlerin kurtuluşa ereceğini, hakikate kulak tıkayanların ise helake uğrayacağını açıkça ortaya koymaktadır.

Fitne ve Toplumsal Helak Tehlikesi
Emr-i bi'l ma'rûf ve nehy-i ani'l münker terk edildiğinde, kötülük sa- dece kötülerini değil iyileri de içine alan bir fitneye dönüşür. Allah Teâlâ bu ko- nuda müminleri şöyle uyarmaktadır:

"Bir fitneden sakının ki, o, içiniz- den yalnızca zulmedenlere erişmekle kalmaz (herkese ulaşır). Biliniz ki Al- lah'ın azabı şiddetlidir." (Enfâl, 8/25)

Bu uyarı, toplumda kötülüğe karşı sessiz kalanların da sorumluluğunu ortaya koyar. Eğer iyiler sessiz kalırsa, kötülük güç kazanır ve toplumsal çü- rüme herkesi kapsayan bir helake dö- nüşür. Bu noktada suskunluk, kötülü- ğe ortaklık anlamına gelir.

Sonuç: Mahalle Baskısında Denge

Mahalle baskısı çok şekilde tezahür edebilir:

Hak merkezli toplumsal direnç:
İlim, hikmet ve imanla hareket edenlerin nasihati, toplumu ıslah eder ve hayra yönlendirir.

Cehalet merkezli baskı:

Heva, taassup ve bilgisizlikle yapı- lan baskı, insanları riyaya, korkuya ve zulme iter.

Cahiliye zihniyetli devlet baskısı:

Özellikle hilafetin ilgasından son- ra kâfir Batı eliyle kurulan rejimlerin bu tür baskıları uyguladığı malumdur. Halkı din, ahlak ve erdemlerden uzak- laştırarak güya muasır medeniyete ulaştıracakları yalanlarıyla insanlıktan bile çıkarmaya uğraştılar.

Demek ki yeryüzünde şeytanın ve askerlerinin de iyiliği yasaklama, kö- tülüğü emretmek üzere vazifeleri var. Bunda hiç şüphe yok.

Bize düşen Allah'ın tarafında durup şeytan ve askerlerinin karşısında ol- maktır. Cahil ve zalim baskılara karşı direnmek, ama aynı zamanda hakkı ve adaleti temsil eden bir toplumsal di- renci diri tutmaktır. Emr-i bi'l ma'rûf, Nehy-i ani'l münker vazifesini terk edenler, yalnızca kendi ailelerini değil, bütün toplumu tehlikeye atmış olurlar.

Hak ehli müminler, hem kendi ev- latlarını hakkaniyetli ve ahlaklı birey- ler olarak yetiştirmeli hem de topluma tebliğ vazifesini ulaştırmalıdır. Aksi takdirde, zalimlerin baskısı yalnızca kötülere değil, herkese zarar verir ve Allah'ın azabı dünyada ve ahirette te- celli eder.

"Bir fitneden sakının ki, o, içiniz- den yalnızca zulmedenlere erişmekle kalmaz (herkese ulaşır). Biliniz ki Al- lah'ın azabı şiddetlidir." (Enfâl, 8/25)

Bu ilahî mesaj bize şunu hatırlatır: Sessizlik, kurtuluş değil; felaket getirir. Kurtuluş, hakkı tavsiye etmek, kötü- lüğü engellemek ve zalimlerin baskı- sına direnmektir. Bu ise dolaylı olarak

şu demektir: Emr-i bi'l Ma'ruf, Nehy-i ani'l Münker yapan (iyiliği öğütleyebi- len kötülüğü yasaklayabilen) mahalle- ler kurunuz! Derneklerle yetinmeyin- iz. Davet ehli kişiler, muhtarlarla iş birliği yaparak mahalle toplantılarında toplu davet çalışmaları düzenleyebilir. Her mahalle, her ev kendi kapısının önünü temizlese her yer tertemiz olur.

Bize Ne Dersek

"(İsrailoğulları lânetlendiler çün- kü) işledikleri kötülükten birbirlerini vazgeçirmeye çalışmıyorlardı. Yaptık- ları ne fena idi!" (el-Mâide, 5/79)

Fahr-i Kâinât Efendimiz bu âyeti şöyle tefsîr etmiştir:

"İsrailoğulları arasında dinden sap- ma, ilk defa şöyle başladı:

Bir adam bir başka adama rastlar ve;

"Bana baksana! Allah'tan kork ve yapmakta olduğun şeyi terk et! Çünkü bu sana helâl değildir." derdi.

Fakat ertesi gün, aynı işi yaparken o adamla tekrar karşılaşır ve kendisini yaptığı kötü işten nehyetmediği gibi, onunla yiyip içmekten ve yanında bu- lunmaktan da çekinmezdi. Onlar böy- le yapınca Allah Teâlâ kalplerini birbi- rine benzetti."

Rasûlullah Efendimiz bu hadîs-i şerîfin sonunda ümmetini şöyle ikaz buyurdu:

"Hayır, Allâh'a yemin ederim ki;

Ya iyiliği emreder,

Kötülükten nehyeder,

Zâlimin elini tutup zulmüne mânî olur,

Onu hakka döndürür ve hak üye- rinde tutarsınız;

Yahut da Allah Teâlâ kalplerinizi birbirine benzetir, sonra da İsrailo- ğullarına lânet ettiği gibi size de lânet eder." (Ebû Dâvûd, Melâhim, 17/4336; Tirmizî, Tefsîr, 5/6, 7; İbn-i Mâce, Fi- ten, 20)

Kurtar Batıdaki çocuklarını ey Doğu!

Yeryüzünün her hangi bir noktasında Müslümanca bir ışık parladığında, dikkate değer bir diriliş mayalandığında bu asla olduğu yerde kalmayacak, en kısa zamanda dalga dalga dört bir yana yayılacaktır. Özellikle uzak diyarlarda da olsa aynı ırktan insanlara ulaşacaktır. Doğu – Batı arasında mekik dokuduğum için bu hızlı etkileşime bizzat şahitlik etmişimdir. Siz buna mahalle baskısının her zaman kötü yönden esmeyişi de diyebilirsiniz.

Müftülük yaptığım yıllardı, 1986 Ramazan ayında görevli olarak yurt dışına, Fransa'ya gitmiştim. Orada ilk defa Arap kızlarını, Arap kadınlarını örtüsüz, açık saçık bir şekilde görmüştüm ve kelimenin tam anlamıyla mahvolmuştum, şaşırmıştım. Arap kökenli, Arapça konuşan fakat açık saçık bayanlar! Allah'ım, hiç olacak şey mi? Kesinlikle kabullenemedim bu durumu.

O gece odama çekilip yalnız kaldığımda epeyce ağladığımı hatırlıyorum. Çünkü Arap kadını ve kızı denilince benim aklıma ilk önce hep Hz. Aişeler, Hz. Fatımalar, Hz. Zeynepeler veya en azından Müslüman kadınlar ve kızlar geliyordu.

Günler ilerledikçe, durumun çok daha vahim olduğunu öğrendim. Cezayir ve Fas kökenli Müslümanların Fransa'daki yaşantıları gerçekten ağlanacak haldeydi. Fransa'nın cezaevlerinin büyük bir bölümünü Arap kökenli gençler dolduruyordu, her türlü hırsızlık, gasp, uyuşturucu, yaralama ve benzer suçları onlar işliyordu. Bu üç milyona yakın Arap nüfus İslam adına ortaya hiçbir güzellik koyamıyorlardı.

Fransa'ya Türkiye'den gelen ve kendilerinin onda biri olan işçilerle kıyaslandığında mescitleri de çok az sayıdaydı. Kısacası, bir Ramazan boyu bizzat şahid olduğum, onların İslam'dan uzaklara savrulmuş bu manzarasını yıllarca üzüntüyle hatırladım durdum.

İkinci defa Fransa'ya gidişimde, aradan tam altı yıl geçmişti. Müftülüğü bırakmıştım ve bu defa Fransa'nın her yerini geziyor, sohbet ediyordum.

Müftülük yaptığım yıllardı, 1986 Ramazan ayında görevli olarak yurt dışına, Fransa'ya gitmiştim. Orada ilk defa Arap kızlarını, Arap kadınlarını örtüsüz, açık saçık bir şekilde görmüştüm ve kelimenin tam anlamıyla mahvolmuştum, şaşırmıştım. Arap kökenli, Arapça konuşan fakat açık saçık bayanlar!

Allah Allah! Gözlerime inanamıyordum! Müthiş bir değişikliğe şahit oluyordum! Özellikle Cezayir kökenli Müslümanlar gözle görülür bir şekilde İslam'a yönelmişlerdi. Arapların yoğun olarak yaşadıkları her binanın altında neredeyse birer mescid açılmıştı, yaşlı, genç herkes ibadete yönelmiş, özellikle mescidler İslam'ı öğrenmek isteyen çocuklarla dolup taşıyordu.

Nasıl olmuştu bütün bunlar? Sonra öğrendik ki, Cezayir'de ciddi bir İslami yükseliş vardı, bunun yansıması olarak da Milli Selamet Cephesi yerel seçimleri kazanmıştı. Cezayir'deki bu köklü değişim aynı anda Fransa'ya yansıyıvermişti.

Farkında mısınız, bütün bunlar şimdi de bizim şu üzerinde yaşadığımız coğrafyamızda tekerrür etmektedir. Diyarbakır'daki İslami yükseliş, Van'daki Müslümanca Duruş, Şanlıurfa'daki Muhammedî Sevda aynı anda İstanbul'un semtlerinde ve sokaklarında, İzmir'in varoşlarında, Adana'nın, Mersin'in caddelerinde yansıyı vermektedir. Bingöl'de, Batman'da esen İslam rüzgarı aynı anda ılgıt ılgıt Antalya'da, Bursa'da hissedilmektedir.

Fakat biraz çabuk olmalısın ey Doğu!

Batıdaki çocuklarını kurtarmak için çok daha hızlı davranmalısın! Doğunun çocukları yıllar yılı bu coğrafyanın batısında cayır cayır yanmaktadır! Fransa'daki Arap kökenli kızların, kadınların açılıp saçılmalarına, gençlerinin İslam dışı bir hayat sürmelerine nasıl tahammül edememişsem, Allah bilir ki Doğulu kardeşlerimizin İslam'dan uzaklara savruluşunu da asla kabullenemiyorum.

Kendimi bildim bileli onları hep

İslam'la birlikte düşünmüşümdür, benim hafızamda bu şekilde kayıtlı. Şimdi bunun aksini görünce ve duyunca nedense hiç yakıştıramıyorum. Diyarbakır'ın, Mardin'in çocuklarının -buna orta Anadolu'nun dindar çocuklarını da dahil edelim- İstanbul'da, İzmir'de Ankara'da içine düşürüldükleri batakliklar hakkında anlatılan şeyleri görmeye, hatta duyup dinlemeye bile kesinlikle tahammül edemiyorum.

Batıdaki çocuklarını sen kurtaracaksın ey Doğu!

Rejimin eğitim bataklığında boğduğu bu çocukları sen kurtaracaksın ey Doğu! Rejimin boğamayıp da yarım bıraktıklarını boğma işini üstlenen Marksist fitnenin elinden o yavruları sen kurtaracaksın ey Doğu!

Bunun için yollara düşmene, fazladan bir gayret sarf emene de gerek yok. Yapacağın tek şey; doğuda, güneydoğuda Müslümanca bir duruş sergilemen, Siirt'te Müslümanca bir kimlik ortaya koymandır! Batman denilince, Hakkari, Yüksekova, Şemdinli denilince herkesin aklına İslam'ı getirivermen yeterli olacaktır!

Batının insan yutan şehirlerinde kendini kaybetmiş bir şekilde dolaşan çocuklarını kurtarabilmen için, Mardin olarak, Cizre olarak, Kızıltepe olarak Müslümanca bir Kimlik ilan etmen yetecek ve artacaktır! Unutma ki, bunu yapabilmen için, tek başına hareket etmemen, kardeşlerinden ayrılmaman gerekir! Yoksa sesin tek başına doğunun karlı dağlarını aşarak İstanbul'un varoşlarına ulaşamayacaktır!

Mahalle Baskı mı?

Devlet (Rejim) Baskısı mı?

Müslümanlar üzerinde mahalle baskısından ziyade rejimin yani demokratik kurallar üzerine kurulu devletin baskısı daha çok belirgin bir şekilde görünmektedir.

'Mahalle Baskısı' ifadesi gündelik yaşamda kişilerin söylem ve davranışlarını yakın çevresinden başlayarak ailesi , çevresi ve mahalleliye karşı daha kontrollü yaşamasına yönelik sosyolojik bir olguyu ifade etmek için kullanılmaktadır.

'Mahalle Baskısı' toplumsal denetim şeklinde de kullanılmıştır. Daha ziyade muhafazakar çevrelerin fertleri üzerindeki örf, adet ve geleneklerinin baskısı içinde kullanılmasını ifade ettiği de beyan edilmektedir.

Daha önceleri konuşulmayan, söylenmeyen bu ifade ilk defa Şerif MAR-DİN' in 2007 yılında kaleme aldığı 'DİN ve İDEOLOJİ' isimli eserinde gündeme getirilmiştir.

'Mahalle Baskısı' 'kişinin özgürlüğü ile toplum kuralları arasındaki gerilimin adı' diye de tarif edilmektedir.

Kim ne şekilde tarif ederse etsin günümüz modern! Dünyasında Müslümanlar kendi dünya görüşlerine uygun olmayan kavramları, ideolojileri sahiplenmemeli, benimsememelidirler.

Öyle zannediyorum ki 'Mahalle Baskısı' toplumsal bir kuruntuya dayanan görüş gibi geliyor bana. Sistematik olarak demokratik ve laik sistemin bu kavramı kendi baskısını ve özellikle de Müslüman kesime karşı totaliter tutumunu örtbas etmek için ortaya atılmış bir kuruntu gibi geliyor. Rejimin müslümanlar üzerindeki baskı ve zulümünü örtbas etmek, kamufle etmek için böyle bir kavramı ortaya atmış olduğu ihtimali ağırlık kazanıyor.

Müslümanlar 'Mahalle Baskısı' Altında şunun bunun etkisinde kalarak değil, inancının gereğine göre Kur-an' ın buyruklarına ve Hz. Peygamber' in sünnetine uygun yaşamayı her zamanda ve mekanda yaşamak sorumluluklarını bilmeleri gerekir.

Müslümanlar bilirler ki İSLÂM,

Allah'ın dininin adıdır, bu nedenle Müslümanların Allah'a teslim olmaları suretiyle Müslüman olmaları söz konusudur. Allah'ın emirlerine uyma konusunda muhayyerlikleri söz konusu değildir.

Ayette şöyle buyrulmaktadır ' Müslüman olduğunu söyleyenler için herhangi bir konuda kendi isteklerine göre seçme hakları yoktur. Her kim (Müslüman olduğunu söylemesine rağmen) Allah'ın hükümlerine rağmen bir seçim yaparak (heva ve hevesini din edinerek) Allah ve Resulu' ne karşı gelirse apaçık bir sapkınlığa düşmüş olur.' (Ahzab 33/36).

Müslümanlar üzerinde mahalle baskısından ziyade rejimin yani demokratik kurallar üzerine kurulu devletin baskısı daha çok belirgin bir şekilde görünmektedir.

LAİK CUMHURİYET kurulduğu tarihten günümüze kadar Müslümanlar üzerinde Demokles'in Kılıcı gibi baskısını devam ettirmiş ve hala da devam ettirmektedir.

'Demokratikleşme ve Laiklik' kavramları içerisinde -gerek kişi hak ve hürriyetleri ve gerekse din ve vicdan hürriyeti- adı altında islamı ve hükümlerini hayatın içinden çıkartmak için ellerinden geleni arkalarına koymamışlardır.

Demokratik sistemin kurulduğu yıllardan bugüne kadar Müslümanlara yaptıkları baskının makale boyutunda sıralamanın imkansızlığını siz değerli okur kardeşlerimde farkındadırlar eminim.

Bu baskılar devrimler adı altında toplumda islam adına ne gibi değerler var ise bunların hepsi devletin kolluk kuvvetlerinin özellikle de - Jandarmanın- baskısı ile hayattan uzaklaştırıldığını bu zulmü yaşayanların canlı şahitliklerinde hem dinledik hem de

gerçeklerini yazan tarih kitaplarından okuduk, öğrendik.

Harf İnkılabından tutun da, ibadet dilinin türkçeleştirilmesine, namazda Kur-an'ın türkçe okunmasına, ezanın aslı vizanından farklı bir uydurma ile '**Tanrı Uludur**' şeklinde okutturulmasına camilerde ve evlerde Kur-an eğitimi yapanların jandarmalar tarafından takip edilip tutuklanmalarına ve her türlü takibatlara, baskılara maruz bırakıldıklarını biz canlı şekilde yaşayanlardan dinledik.

'Demokratik ve Laik sistem' Müslüman toplumun inancına uygun düşmediği için - deyim yerindeyse- 'tencere kapağı uymuyor' tencere kapağı uymayınca da bilindiği gibi pişirilen yemek CILK çıkıyor. BU nedenle de sistem yaklaşık her 10 yılda bir bu Müslüman topluma balans ayarı vermeye çalışıyor.

Kısacası Müslüman halkı baskı ile demokratiği ve laikliği kabul ettirmeye zorluyor.

Müslümanlar biliyorlar ki, demokrasi ve laiklik batının hristiyan dünyasında ortaya çıkmış kavramlardır. Siz bu kavramları halkı Müslüman olan ülkeler de uygulamaya çalışırsanız başarılı olma şansınız hiç ama hiç yoktur. Zorla da olsa baskıyla da olsa bunu başaramıyacaksınız.

Bütün zorlama ve baskılarına rağmen Müslüman halktan korktuğunuz da inkar etmek mümkün değil. Bunun en tipik örneğini - yaşı 50nin üzerinde olanlar- hatırlacaklardır, cumhuriyetin kuruluşundan yaklaşık 75-80 yıl sonra 22 Mayıs 1999 da ilk defa TBMM sine başörtülü bir milletvekili seçilerek girmişti. Yemin törenine her milletvekili gibi o da rejimin baskısı neticesinde 'demokrasi ve laik cumhuriyet' ilkelerine bağlı kalacağına dair yemin edecekti.

Dönemin başbakanı Bülent ECE-VİT kürsüye çıkarak adeta savaş kazanmış bir komutanın edasıyla kükreterek 'Burası laik cumhuriyete meydan okuma yeri değildir, çıkarın bu kadını buradan dışarıya' diyerek kendi partisinin kurucusu olan büyüklerinin yaptığı gibi demokratik ve laik bir baskı ile başörtülü bir bayanı meclis binasından dışarı çıkarttırmıştı.

Bununla da yetinilmemişti 28 Şubat 1997 tarihinde Milli Güvenlik Kurulu'nda alınan kararlar neticesinde LAİKLİK ELDEN GİDİYOR korkusuyla üniversiteler de, liseler de, hatta devlet dairelerinde ki başörtülü kızlarımızın uğradıkları baskılar hala hafızalardan silinmiş değildir.

Üniversitelerin kapılarında okullarına alınmayan, 'İkna Odaları'nda psikolojik baskıya muhatap olan ve hatta saçlarından tutularak sürüklenme şeklinde baskıya uğrayan kızlarımız mahalle baskısına değil demokratik ve laik rejimin baskı ve zulümleriyle yüz yüze getirilmişti.

Belli ki demokratik ve laik sistem başörtüsünden korkacak kadar zayıftı, güçsüzdü ki bu baskıları zaman zaman laikliği korumak amacıyla yapıyordu.

Evet!... bu söz de laik kesim ve demokrat!... kesim gerçekten Müslümanlardan korkuyorlar. Kendileri de gayet iyi biliyorlar ki batının Hristiyan dünyasının emperyalist güçleri tarafından zorla ve baskıyla halka dayatılan demokrat ve laik ilkesizliği Müslüman halk tarafından kabul görmemiş ve görmeyecektir de.

550 milletvekilinin içerisinde bir başörtülü bayanın seçilerek girmesi bile - o günün söz de en güçlü demokrat ve laik düşünceli- başbakanını ürkütüyor

Türkiye'de laiklik Allah'ın dini olan islama alternatif bir din olarak ortaya çıkmıştır.

Müslümanlar, bugün ki devletin anayasasında mevcut olan laiklik ilkesi yüzünden uzun yıllar zulüme, baskıya ve işkenceye maruz bırakılmışlardır.

idiyse gerisini varın siz düşünün.

Bunları korkutan- o demokratların ifadesiyle- sadece bir metrekairelik bez parçasıydı yani Müslüman bayanların şeref, izzet ve onurunu temsil eden başörtüsü idi.

Ama bu demokratlar, kendi görüşlerine göre sistemin tehlikeye girdiğini hissettikleri her ortamda yeni yeni çarelere başvurarak Müslümanları sindirmeye çalışıyorlar ama nafiye.

Demokratik ve laiklik ifadeleri dikkat çeken ifadelerdir ama ifadelerin içerisinde çok sempatik geldiği zannedilen ve 'din ve vicdan hürriyeti' adı altında halka sempatik gösterilmeye çalışılan laiklik konusunda da birkaç cümle etmenin yararına inanıyorum.

Türkiye'de laiklik Allah'ın dini olan islama alternatif bir din olarak ortaya çıkmıştır. Müslümanlar, bugün ki devletin anayasasında mevcut olan laiklik ilkesi yüzünden uzun yıllar zulüme, baskıya ve işkenceye maruz bırakılmışlardır.

Laiklik hakkında aşağıda bir gaze-

teden yaptığım alıntı çok güzel laikliğin ne olduğunu- olmadığını- anlatması bakımından ibretlik olduğu için nakledeceğim.

Bu alıntıyı da laikliğin ne demek olduğunu veya bu laiklik ilkesinin islamla birebir örtüştüğünü 'islam da din ve vicdan özgürlüğünün söz konusu olduğunu söyleyen' ilahiyat profesörlerine ithaf ediyorum.

Bakınız 1969 yılında yeni yayın hayatına başlayan GÜNAYDIN gazetesinde bir makale yayınlayan -Ateist-Aziz NESİN'in makalesinden bir pasajı aktarıyorum. Yazının Başlığı aynen şöyle;

İSLAM DİNİ DÜNYA İŞLERİNİ DÜZENLER, İSLAMLIKTA LAİKLİK OLMAZ

'Bizim dinimiz dünya işlerinden ayrılmaz' diyenler haklıdır. Batı kopyacılığının biçimsel batılaşma yanlışlığının Türkiye'ye en büyük zararı laiklik kurumu ile gelmiştir. Hristiyan batının laik olması normaldir. Çünkü hristiyanlıkla laiklik çatışmaz. İslam dininden başka bütün dinler laikliğe uygun olduğu halde islam dini kesinlikle bağdaşmayan, çatışmaya düşen bir dindir.

Bir Müslümanın laik olması olanaksızdır. (imkansızdır) Müslümanla laik değildir. Laikse Müslüman değildir. (Günaydın 6 Ocak 1969)

Aziz Nesin'in bu yazıyı yazdığı yıllarda demokratik ve laik Türkiye'de TCK 163. Maddesi gereğince birçok Müslüman rejimin baskısına maruz kalmış, ya hapslere atılmış veya sorgulamalarla psikolojik olarak baskıya uğramışlardır.

Ne dersiniz 'Mahalle Baskısı mı?

'Rejim Baskısı mı?'

Dost düşman herkese duyurulur.

Hangi Mahallede Kim Kime Baskı Yapmaktadır?

Mahalle Baskısı denilince ilk aklıma gelen bu mahalle ismi ve kavramı ne anlama gelmektedir? Mahalle nasıl bir kişiliktir ki kim kime nasıl baskı yapıyor? Mahalle baskısı kavramı olumsuz mu olumlu mu? Peki mahalle nedir? Mahalleli kimlerden oluşur? Yapılan baskı mı yoksa sorumluluk paylaşımı mı?

İnsan toplumsal bir varlıktır, diğer insanlarla birlikte ve iç içe yaşamak zordur. Kişi değil kişilerden oluşur. Aşağıda farklı tanımlamalarına bir bakalım:

Mahalle: Aynı, yakın veya benzer kültüre sahip insanların bir araya gelerek, sayıları farklılıklar göstermekle birlikte kendine has kuralları olan inanç, akraba, soy, düşünce veya fikir birlikteliği olan bir yerleşim yerindeki aktif yapısıdır.

Mahalle: Bir şehrin, bir kasabanın, büyükçe bir köyün bölündüğü parçalardan her biridir. (TDK)

Mahalle: Bir ülkenin veya şehrin, özel ve belirli bir niteliğinden dolayı ayrı ve kendi içerisinde ortak olarak kabul edilen alanın bölgenin adıdır.

Mahalle “Parçalar halinde birleşen bir bütün ve aynı zamanda yaşayan bir varlık” tır. Bu tanımların ortak vurgusu “ortak alan” dır. Bu vurgu İbn Haldun’un “Asabiye” kavramına denk gelir ve asabiye kavramı, ortak bir kimlik ile oluşan kolektif bilinci tarif eder.

Şerif Mardin’e göre mahalle; “Çoğu zaman bir dereceye kadar keyfi olarak çizilen sınırlarıyla birlikte, idari bir birimden fazla bir şeydir. O, külhanbeylerinin ve sadık köpeklerinin koruduğu sınırlarıyla kesif bir gemeinschaft’tır ve sıradan bir Osmanlı vatandaşının normal ömrünün çoğunu içinde biçimlendirdiği bir çevredir. İlk eğitimin verildiği, doğumların kutlandığı, evliliklerin düzenlendiği, ölümler için cenaze merasimlerinin yapıldığı yer burasıdır. Burası camilerin istenilen şeyi duymaları için mahallenin bütün sakinlerini harekete geçiren bir kurum gibi işlediği bir mekândır. Ahlaki denetimin İslami Kurumu, içki alametleri ve loş kumarhane odalarına sinsice ilerleyerek so-

kulurdu. Orada şaşkın âşıklara baskın vermek için bekçiler kol gezerdi; kahvehaneler (iletişim merkezi) işletilirdi; daha yüksek mercilere gidecek dilekçe üzerine ilk mühür, imam tarafından vurulurdu” diye tanımlamaktadır.

Mahalleler, yaşamın önemli bir unsuruydu. Cami, camideki hoca, hocanın okuduğu kitaplar, medrese, külliye, tekke, zaviye, mahalle veya köy odası, esnafları, evinin önünde veya cami duvarının dibinde sohbet eden yaşlılar, sokakta oynayan çocuklar, bindik çerçiler ve seyyar satıcılar mahallenin birimleriydi.

Peki böyle bir mahalle ve mahalle baskısı ne anlam ifade ediyor?

Çoğumuz başkalarının işimize karışmasını istemeyiz; kimseye hesap vermeden, istediğimiz gibi yaşamak isteriz. Nitekim bu arzu bazen büyük toplumsal hareketlere neden olur. Bu durum aslında bencillik ve bireyselleşmek değil midir? Peki, tam olarak nedir bireyselleşmek? Birey: Özgünlüğünü yitirmeden bölünemeyen, ‘tek’ varlık. Kişisel ve toplumsal olarak bir kimlik ve kişilik sahibi olandır. Günümüzde ise toplumsal ve sosyal olmayan, kendi başına hareket eden, kendi kendine yettiğini sanan yalnız varlık. Mahalle baskısı ve bireysellik konusunun ne alakası var diyebilirsiniz. Ama çok alakası var. Bireyselleşme “Bireyselleşmek isteyen kişiye hiç kimsenin karışmaması” olarak tarif edilir. Burada “karışmak” kelimesi, bir şeyin bütünlüğünü bozmak, işine müdahale etmek anlamına gelir. Fakat bu durum çelişkili bir risk barındırır: Karışılmama hâli özgürlük sağladığı kadar kişilerin kendilerini yalnız hissetmelerine de yol açar. Ailemizin bile bize karışmadığı bir ortamda, aynı zamanda kimsenin bizi önemsemediğinden de söz etmek mümkündür. Peki, karışılmamak aynı zamanda yalnızlaşmak ise bu kelimenin yerine ne konumlanabilir? “Karışmak” yerine “Önemsemek” daha güzel olmaz mı. Önemsiyorsanız önemsenirsiniz.

Sosyalleşmenin temel kurallarından birisi olan birlikte hareket etme bilinci sayesinde, yaşanabilecek olası

tehlikelere karşı önlem almaya çalışırız. Birbirimize farkındalık yaratmak ve birbirimizi zararlı etkenlere karşı korumak için tavsiyelerde bulunuruz. Ancak tavsiyeler müdahaleye döndüğünde anda yaptırım olur. Bir kişiye “Bunu yapma” demek, o kişinin suç işleme ihtimaline karşı cezalandırılabilmesine dair bir uyarıdır; oysa günümüzde bu kurallar kanunlar tarafından belirlenmiştir. Bu tip yaptırımlar ilişkilere taşıdığı anda artık “karışmak” eylemi söz konusudur. Yaptırımların her an olduğu sosyal ilişkilerde kişiler kendilerini güvende hissetmezler. Zamanla bu güvensizlik yalnızlaşmayı tercih etmeye neden olabilir. Ne halin varsa gör denir.

İşte bireysel değil de toplumsal bir mahalle kültüründe o mahallenin bir kurallar manzumesi vardır. Buna Din, Ahlak, Kültür, iyi, doğru ve güzel diyebiliriz. Bu kuralların belirleyicisi Yaratıcı ve yeryüzündeki temsilcisi olan Peygamber ve buna tabi olan insanların oluşturduğu kültür olursa, her şey tam fitrata uygun olup insanoğlunu dünyada ve ahirette mutluluğa ulaştırır. Aksi halde illaki taraflı bir yapı ortaya çıkar menfaatler çatışır. Orada mutluluk, huzur ve güvenlik olmaz. Orada şüphe ve güvensizlik vardır.

“Mahalle Baskısı” kavramına “Toplumsal normlardan sapma halinde yapılan naif müdahale” desek hoş olur. Modern toplumda ilişkiler yüz yüze olmaktan çıkıyor ve yerini bürokrasi alıyor. Yani toplumsal ilişkilerinizi kamu alanında bürokrasi üzerinden yürüttüğünüz bir yapı. Eski mahalle kültürü sıcak arkadaşlık, komşuluk ilişkilerinin, dayanışmanın, yardımın, misafirperverliğin vs. var olduğu bir ortam. Ona karşılık mesela modern toplum yaşamında bireyler çok daha yalnız. Sosyal bilimlerdeki “kitle toplumu” kavramı. Yani birey özgür ama bu özgürlüğünde yapayalnız. Dev kentlerde yaşamakta, dev bürokrasilere muhatap olmakta bu bürokrasilerin ve bu kentlerin çarkları altında ezilmekte, yalnızlaşmaktadır. Günümüzde bilinçli toplum değil sayısal kitleye dönüşmüştür mahalle.

Mahalle artık eski mahalle değil, bugün Anadolu şehirlerinde dahi ma-

halle dediğinizde mahallenin teşkilatlanmasının merkezinde cami yok; alimler yok, büyüklere saygı, küçüklere sevgi ve sahiplenme, otokontrol ve aidiyet yok. Tam tersine nemelazımcılık var tam bir egoist bencil yaşam var. Bu günkü mahallenin merkezinde alışveriş merkezleri var. Kırsaldan kente göç nüfus yığılması biçiminde gerçekleşen dengesiz kentleşmeye sebep olmuştur. Dengesiz kentleşmenin mekânsal ve sosyolojik açıdan birçok sorunları vardır. Şehirler ve mahalleler kontrolsüz nüfus yığılmasıyla heterojen bir yapıya dönüşmüştür. Artık mahallede ortak bir kültür, gelenek, örf ve adet kalmamıştır.

Mahalle toplumunda insanların birbirlerine karşı sorumluluk ve yükümlülükleri vardır. Mahalledeki insan başboş olmayıp kafasına göre kuralları çiğneyemez, sınırları aşamaz. İşte geçmişte **Mürur tezkeresi**, **kefalet** müessesesi ve kâseme şehir güvenliğinde mahallenin sınırlarını belirleyen toplumsal kontrol mekanizmalarıdır. **Kefalet müessesesi** ise, mahalledeki beşerî ilişkiler zemini üzerine kurulan mahallelinin birbirine, iyi güzel ve doğrudan kefil olduklarını taahhüt ettikleri ve içlerinde yasaklı şeyleri yapan kişilerin bulunmadığını beyan ettikleri, aksi takdirde bunun getireceği sorumlulukları yüklenmeyi kabul ettikleri oto-kontrol sistemidir.

Mürur Tezkeresi; Tanzimat döneminde vatandaşların yurt içinde seyahat edebilmeleri için almak zorunda bulundukları izin belgesine denir. Bu belge, 1831 yılına kadar kaza ve kasabalarda naib ve kadılar tarafından temin edilirdi. Dolayısıyla şehir dışına çıkmak isteyen, mahalle imamından nereye ne amaçla gittiğini gösteren pusulayı alıp, pusula yı kadıya gösterip tezkereye belli bir ücret karşılığı sahip olabiliyordu.

Kaseme müessesesi; Mahalle sınırları içinde faili bilinmeyen suçlarda mahalleliye kolektif sorumluluk yükleyen, asayiş ve güvenliğin sağlanması hususunda ön plana çıkan İslam hukuku uygulamasıdır. Mahalle bir bütündür. Mahalleli büyüğüyle küçüğüyle tüm bireyleriyle sorumluluk sahibi kimselerden oluşur. Tam bir otokontrol sistemi vardır. Mahalleli veya komşu yanlışla yönelen kişiye veya çocuğa müdahale eder, yanlış yapmasının önüne geçmeye çalışır bu yadırganmaz, bunu yapana kızılmaz teşekkür edilir. Çünkü önlenen her yanlışla belki büyük felaketlerin önüne geçilmiş olacaktır. İhtiyacı olana yardım edilir.

Siyasi bir imge olan mahalle baskısı, sosyolojik olarak mekânda koruyuculuğu ve tedbiri ele almaktadır. Osmanlı şehirlerinde düzenli bir toplumsal yaşamın üretilmesi ve sürdürülmesinde

mahalle güvenlik, huzur ve paylaşım birimidir. Devleti Ali Osmaninin yerine inşa edilen ulus-devletlerde, hegemonik kültürü temsil eden şehirlerin yerel uzantıları olan mahalleler, sosyolojik ve yönetsel olarak insanlığın kategorik ayrımına (din, mezhep, ideoloji) göre şekillenmiştir.

Sosyal düzenin sürekliliğinin sağlanması için toplumsal normlara ihtiyaç vardır. Din kuralları, ahlak kuralları ve hukuk kuralları toplumsal normları oluştururken; birtakım yaptırımlara sahiptir. Mahalle kültürünün hakim olduğu toplumlarda ahlaki yapı, dini olup toplumsal normların ihlali suç olarak düşünülür. Organik modern toplumlarda ise suç karşısındaki yaptırım hukuk kuralları ile sağlanır. Diğer bir ifadeyle; kolektif ruhun azaldığı organik toplumlarda, bu bilinç hukuk kuralları ile meşruiyet kazanmıştır.

Şehrin içinde belli sınırlara işaret eden mahalleler, sınırlarını gündelik hayatın değerleri üzerine inşa etmektedir. Geleneksel mahallenin sınırı mahremiyet, güvenlik ve mesafe gibi olgularla betimlenmektedir. Mahalle hayatı, bu sınırları teminat altına alarak gelişmekte, sınır ihlalinde mahalle kurumları devreye girerek kontrol sağlamaktadır. Temelde adab-ı muâşeret çerçevesinde var olan mahallede, davranışların, hal ve hareketlerin belli bir mesafede ve belli bir düzeyde gerçekleştirilmesine özen gösterilir. Nitekim, sosyal sınırlarla mahalle ahaliye naif bir baskı uygulamakta olup böylece kontrollü yaşamı hedeflemektedir. Naif baskının yeterli olmadığı durumda, kanunlar ve idari tedbirler yürürlüğe konularak mahalle hayatının devamlılığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Günümüz mahallelerinin, sınıfsal ve mesleki farklılaşmaya göre örgütlenmiş olduğu görülmektedir. Artık mahalleler hiç kimsenin kimseyi tanımadığı, ekonomik duruma göre oluşmuş gettolara dönüşmüştür. Toplum artık katmanlara ayrılmış farklı gerekçeler ve yapılarla farklı gettoların yaşadığı federal hatta kast sisteminin hakim olduğu bir parçalı bölük bir toplum yapısına geçilmiştir. Durum vahim! Peki toplumsal barış ve huzurlu yapı nasıl sağlanacaktır?

Şerif Mardin sosyal psikoloji ölçeğinde ele alınan mahalle baskısı kavramını, "yükselen İslami unsurların bir baskı aracına dönüşmesi" olarak ifade etmiştir. Ama gerçek böyle mi? Hayır tam aksine dine dayalı ahlaki kuralların uygulanması taleplerine karşı tam da dinin karşısında durarak kanunsal, kamusal ve kurumsal olarak hiç kimsenin yaşantısına hiçbir sınır konulmasın, isteyen istediği gibi yapsın, yaşasın sınırsız özgürlük! talebidir. "Modern Özgürlük!" düşüncesi bir hastalık ha-

lidir. Hiç kimse bana karışamaz hatta Allah'ta karışamaz halidir. Hiçbir toplumda böyle bir şey olmaz olamaz. Her yerin bir kuralı vardır. Sınırları vardır. Kanunların kişisel boyutunun yanı sıra toplumsal boyutu da vardır. Biri diğerinden ayrılmaz. Mahalle baskısı konusu Türkiye'de kurumsal temelde oynanmaktadır. Toplumsal sorunlara gerçek ve kalıcı çözüm istemeyen se-küler anlayış ile inanç ve kültür temelli olmasını isteyen bir kısım halk kesimi arasındaki kavgadır. O yüzden de mahalle dönüşüyor ama esasında bir de mahalle kavgası var. Bu mahalle kavgası kurumlar ve halk temelinde, aynı zamanda hem ideolojik hem de siyasi partiler temelinde olmaktadır. Yani mahalleye hakim olan değerler Allah kaynaklı mı yoksa insan kaynaklı mı olsun kavgası.

Netice olarak, toplumsal yozlaşmanın yıpranmanın ana köklerine inerek toplum nasıl ahlaklı huzurlu mutlu ve güvenli olur diye bir çaba sarfedilmektedir. Problem kişisel ailesel toplumsal kültürel hatta küresel boyutlara ulaşmıştır. Mahalle baskısı kavramı üzerinden çözülmüş bir mahalle, toplum, ülke ve dünya görmekteyiz. Bireylerin özgürlüğü meselesi öyle abartıldı, öyle genişletildi ki toplum, toplum olmaktan çıktı bireylerden oluşan yalnızlaşmış sorumsuz sınırsız bireyler kalabalığına dönüştü. Çünkü Modernizm toplumlarda öyle bir etki oluşturdu ki bu konuda Bermann şöyle diyor; "Modern olmak, bizlere serüven, güç, coşku, gelişme, kendimizi ve dünyayı dönüştürme olanakları vaat eden; ama bir yandan da sahip olduğumuz her şeyi, bildiğimiz her şeyi, olduğumuz her şeyi yok etmekle tehdit eden bir ortamda bulmaktır kendimizi. Modern ortamlar ve deneyimler coğrafi ve etnik, sınıfsal ve ulusal, dinsel ve ideolojik sınırların ötesine geçer" demektedir. Yani Modernizm bu değerleri silindir gibi ezdi geçti. Bu durumu nasıl durdurabiliriz, nasıl çözüm önerileri geliştirerek yeniden, yeni bir mahalle yeni bir toplum inşa edebiliriz. Günümüzde bir mobing ve dayatma aracı olarak algılanmakta ve olumsuz olarak kullanılmaktadır. Halbuki mahalle baskısı mahallede yaşayan her yaşta insanın yanlış yapmaması yanlışla sürüklenmemesi için toplumsal bir fren sistemidir. Mahalle ve hayvani sınırsız bir özgürlüğün karşısında, sınırları Allah ve Rasûlü tarafından belirlenmiş, kuralı ve nizamı olan bir otokontrol sistemidir, kolektif bilinçtir, huzurlu güvenlikli ve ahlaklı bir yapıdır toplumdur. Yani böyle olmalıdır. Vesselam.

Mahalle: Hikayemizin Şekillendiği Yer

Mahalle baskısı her zaman açık ve şiddet içeren bir eylem değildir; duruma göre imalarla, duruma göre dışlamayla, sosyal medyada linç kampanyaları veya yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi kariyer yollarının tıkanması gibi daha karmaşık yöntemlerle işler.

1-“Batı ülkelerindeki başlıca klasik müzik kurumları o derece İsrail yanlısı ki, bu benim için utanılacak bir durumdur. Çok yalnız hissettiğim bir ortamdayım, müzik yaparken, duyguları paylaşırsan bile... Öylesine ki, öyle manipüle ki, Filistin destekçilerini “antisemitizm” ile suçlayan, çirkinleşmiş bir haldeler. Utanç duyacaklar. Huzurla uyuyamayacaklar. Gazze’de yapılan bir SOYKIRIMDIR. NOKTA! Biz bu cinayete sessiz kalmamalıyız, meslektaşlarımız! Kendinize gelin müzik dünyası! İnsan olun!!! lütfen... lütfen... Bu çaresizliğe, haksızlığın bu kadarına sessiz kalmayın! *Şimdi istediğiniz kadar konserimi iptal edebilirsiniz.* Ben onurumla yaşamak istiyorum kalan ömrümü, siz istediğiniz konseri çalın, içinize siniyorsa!” bu sözler piyanist Fazıl Say’a ait. Bu sosyal medya mesajını iki kelime ile tarif edin dense, herhalde bunlar *vicdan* ve *mahalle baskısı* olurdu. Kim bilir kaç tane benzeri baskı altında olan sanatçı, siyasetçi, iş adamı vb... vardır.

“Mahalle baskısı” kavramı ilk ortaya atıldığında, daha çok coğrafi bir mekân olan mahalledeki sosyal kontrol mekanizmalarını, komşuluk ilişkileri üzerinden şekillenen ve kişinin özel hayatına müdahaleye varabilen bir baskıyı ifade ediyordu.. Artık modern dönemde/ günümüzde yukarıda Fazıl Say örneğinde de görüldüğü gibi “mahalle,” sadece yaşanan bir ortamı değil, aynı zamanda benzer mesleki gruplara, siyasi görüşlere, hayat tarzlarına ve ideolojilere sahip insanların oluşturduğu soyut ve dijital toplulukları da ifade etmektedir. Bu ortamların genel karakteristiği, kabul görmüş fikirlerin dışına çıkan veya eleştiren kişiler, “hain” veya “dönek” olarak damgalanarak dışlanabilmektedir. Günümüzde sosyal medya ortamlarının yaygınlaşmasıyla birlikte mahalle baskısı, dijital ortamlarda yeni ve güçlü bir görünürlük kazanmıştır. “Linç kültürü” olarak da adlandırılan bu durumda, kişilerin bir paylaşımı veya ifadesi nedeniyle binlerce kişi tarafından organize bir şekilde hedef tahtasına konulması, her türlü hakarete ve tehdide maruz

kalması sıkça yaşanan bir durumdur.

Mahalle baskısı her zaman açık ve şiddet içeren bir eylem değildir; duruma göre imalarla, duruma göre dışlamayla, sosyal medyada linç kampanyaları veya yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi kariyer yollarının tıkanması gibi daha karmaşık yöntemlerle işler. Fiziksel mekanlardan ideolojik kamplara ve dijital ortamlarda ortaya çıkan bu baskı mekanizması, bütün dünyada ve tabi ki ülkemizde de toplumsal ilişkileri ve siyasi dinamikleri şekillendiren temel unsurlardan biri olarak varlığını sürdürmektedir.

Bireyin karakter gelişimi genetik yatkınlık, aile yapısı, eğitim ve sosyal çevre gibi çok boyutlu etkenlerin bir bileşimidir. Resulullah’dan (sav) gelen bir rivayette, “*“Her doğan fitrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi yahut Hristiyan veya Mecûsî yapar...”*” buyurmuştur. Bu rivayet ve yapılan birçok sosyal araştırma göstermiştir ki birey kimlik arayışı sürecinde çevresel etkilerle şekillenir. Yeni doğan çocuğun gelişiminde başta fitraten getirdiği değerler olmak üzere ailesi ve çevresi/ mahallesi oldukça etkilidir. Çocuğun büyümesi, yalnızca evde ve okulda değil; sokak aralarında, cami avlularında ve komşu kapılarında şekillenir. Mahalle, burada sadece bir yerleşim yeri değil; kişinin karakterini yoğuran, değerlerini işleyen, görünmeyen ama hissedilen ellerin mekânıdır. Aile, arkadaş, çevre/ mahalle, toplum ve okul gibi dış tesirler doğuştan getirilen fitratı olumlu veya olumsuz yönde etkiler.

Mahalle baskısı, ferдин karakter gelişiminde hem destekleyici hem de sınırlayıcı bir rol oynar.

Toplumsal aidiyet duygusunun gelişmesi, empati ve sosyal sorumluluk bilincinin artması, birlikte yaşamın getirdiği kurallara bağlı davranışların içselleştirilmesi mahallenin olumlu etkileridir. Diğer taraftan, farklılığın/ özgünlüğün bastırılması, yaratıcılık ve eleştirel düşüncenin körelmesi ise olumsuz etkileridir.

Bu baskının etkisi, mahallenin bireyi

şekillendirme gücü, ferдин özgünlüğünü koruma çabasıyla dengelenmelidir ki bu çok önemlidir. Mahalle baskısı ahlaki gelişimi teşvik etmek için ölçülü bir şekilde kullanılmalıdır, bu ferдин özgünlüğünü bastırmak değil, onu erdemli bir yola yönlendirmek amaçlanmalıdır.

Türkiye’nin modernleşme/ Batılılaşma sürecinde gündeme gelen bu kavramın (mahalle baskısı) geleneksel değerlerimizi değiştirmeye ve batılı değerleri empoze etmeye yönelik *tarafı* bir kavram olması da akılda tutulması gereken önemli noktalardan biridir.

2- Mahalle denildiğinde aklıma çocukluğumdaki mahallem geldiği için olumsuz duygulardan ziyade sıcak korunaklı bir ortam zihnimde canlanır. Yukarıda da belirttiğim gibi, bir insanın karakterini yalnızca genetik belirlemez, aynı zamanda mahallede işitilen sesler, görülen yüzler ve yaşanan olaylarla şekillenir. Mahalle, içindeki sokaklardan ziyade kişinin ruhuna geçmişten emaneten devralınmış, yaşanarak/ yaşatılarak korunmuş, canlı bir şekilde işleyen, davranışları biçimlendiren, değerleri fısıldayan ve bazen de özgünlüğü törpüleyen bir sistem, bir kültür alanıdır.

Çocuklukta mahalle, sanki görünmez duvarlarla çevrilmiş bir okul gibidir. Sokakta oynanan oyunlar, komşu nasihatleri, cami avlusundaki yaşlı bir amca... Hepsi birer öğretmendir. ““Mahallede büyüyen çocuk, paylaşmayı, sıraya girmeyi, ayıplanmayı ve alkışlanmayı öğrenir.” Bu öğrenme süreci, okul müfredatından çok daha kalıcıdır. Çünkü *mahalle, teoriyi değil pratiği öğretir; davranışın sonucunu anında gösterir.*

Ancak mahalle, sadece öğreten değil, aynı zamanda denetleyen bir yapıdır. Giydiğin kıyafetten konuştuğun kişiye, eve giriş saatine kadar her şey gözlemlenir. Bu, bazen koruyucu bir şefkatle yapılır, bazen de yargılayıcı bir ima ile. “El âlem ne der?” cümlesi, mahalle kültürünün en etkili müdahale unsurudur. “El âlem ne der?” cümlesi, yalnızca bir

Birey, bu kültürle topluma karışmayı, birlikte yaşamayı ve sınırlarını tanımayı öğrenir. Mahalle, bireyin yalnızca kimliğini değil, vicdanını da korur/ şekillendirir. Mahalle bize hem kendimiz olmayı, hem başkalarıyla yaşamayı öğretir.

uyarı değil; toplumsal sorumluluğa, başkalarını gözetmeye ve kendini kontrol etmeye davettir de. Mahalle *birlik beraberlik* duygusunu inşa eden *toplumsal hafızayı* korur. Bu hafıza, kişiyi yalnızlıktan korur; ona bir yere ait olmanın, bir topluluğun parçası olmanın güvenini ve sorumluluğunu verir. Farklı olmak cesaret gerektirir, çünkü mahallede, farklılık önce sorgulanır, sonra ya kabul edilir ya da dışlanır.

Mahalle kültürü, bireyin gelişiminde vazgeçilmez bir rol oynar. Empati, dayanışma, sorumluluk gibi insani değerler mahallede filizlenir. “Komşunun cenazesinde susmayı, düşününde gülmeyi mahalle öğretir.” Birey, bu kültürle topluma karışmayı, birlikte yaşamayı ve sınırlarını tanımayı öğrenir. Mahalle, bireyin yalnızca kimliğini değil, vicdanını da korur/ şekillendirir. Mahalle bize hem kendimiz olmayı, hem başkalarıyla yaşamayı öğretir.

3- Kayseri’den geleneksel bir eğitim ve sosyal dayanışma uygulaması olan *Oyalama Kağıdı*ndan bahsedeceğim. (Bu yazı daha önce Kayseri Şehir Dergisinde yayınlanmıştır.) Başka şehirlerde olduğu gibi Kayseri’de de çocuk bir taraftan okulda eğitim alırken diğer taraftan da ailesinin geçim kaynağını veya diğer bir deyişle baba mesleğini öğrenmeye çalışır. Şu anda pek uygulandığını zannetmediğim, fakat 30- 40 yıl öncesinde Kay-

seri’de uygulanan “Oyalama Kağıdı” uygulaması ilginç ve hedeflenen amaçları itibarıyla da etkili bir eğitim yöntemidir.

Çocuk baba mesleğini öğrenmek ve o ortamı tanımak için babası ile birlikte sabah erkenden kalkar ve iş yerini açmak için babasıyla birlikte işyerine gider. Yapılan her şey daha çok gözlem yoluyla başlar. Evden ayrılp farklı bir ortama gelen çocuk hareketlidir ve etrafa da ilgilidir. Babasının vereceği küçük işleri büyük bir iş yapıyormuşçasına canı yürekten yerine getirir. Bu süreçte hem dükkanı ve hem de dükkan çevresinde olup bitenleri gözler. Fakat neticede çocuktur ve bir süre sonra sıkılmaya ve haylazlıklar yapmaya başlar. Bunu fark eden babası hemen çocuğunu çağırır ve: “Oğlum gel buraya, karşı dükkandaki Mehmet Emmine git ondan oyalama kağıdı iste “der. Çocuk, yeni bir iş yapacağını sevinciyle Mehmet Emminin dükkanına gider ve oyalama kağıdı ister. Durumu anlayan Mehmet Emmi şöyle bir sağa sola bakarak, aradığı şeyi bulamamış gibi: “Yavrucuğum, oyalama kağıdı bende kalmamış, hadi sen birde Osman Emminin dükkanına bak” der. Çocuk koşarak Osman Emminin dükkanına gider ve ondan oyalama kağıdı ister. Osman Emmi de şöyle bir arıyormuş gibi yapar ve: “Tüh bende de kalmamış. Ali Abine bak, onda olacaktı der. Çocuk koşarak Ali Abisinin dükkanına gider.... Bu belli bir zamana kadar böylelikle devam eder.

Bu süreçte yapılmak istenen çocuğu kandırarak onu dükkan dükkan dolaştırmak değildir. Yapılmak istenen çocuğun sıkılmışlığını ve sonucunda doğan haylazlığını hafifletmek için “oyalanmasıdır”. Bu yapılırken yabancı bir dükkana veya ortama çocuk gönderilmez. Bütün esnaf “oyalama kağıdı” isteyen çocuğu gördüklerinde ne yapacaklarını bilir. Çünkü vakti zamanında onlar da aynı tedristen geçmişlerdir.

Peki, böyle bir uygulama ile çocuk ne kazanır? Biliyoruz ki hiperaktif çocukların eğitiminde kullanılan yöntemlerden biri de ortam ve uğraşı değişikliğidir. Farklı bir ortam ve uğraşı aşırı hareketliliğin ve tembelliğin önlenmesinde etkilidir. Diğer taraftan çocuk sadece babasının dükkanında neler olup bittiğini görmez, böylelikle çocuk bütün çarşıda ne oluyor görür. Nerede hangi dükkan var, hangi esnaf ne ile uğraşır, kim kimin tanıdığı, ne nereden alınır, nerede ne yapılmaz çocuk öğrenir...

Benzer uygulamayı Kayserili ev hanımları da yapar. Ayşe Hanım ev işleriyle uğraşmaktadır ve çocuğu sıkılmıştır. Evde yaramazlık yapmaya başlamıştır. Annesi onu oyalama kağıdı alması için Hatice Hanımlara gönderir. Hatice Hanım da *oyalama kağıdı* isteyen çocuğu gördüğünde ne yapacağını bilir ve onu evine alır kendi çocuklarıyla oynatır, karını doyurur. Çünkü zamanı geldiğinde kendisi de çocuğunu avutmak ve ev işlerini rahat yapmak için *oyalama kağıdı* almaya Ayşe hanımlara gönderecektir.

Böylelikle mahalle içinde komşuluk ilişkileri daha sıcak ve canlı olur. Çocuk okuldan dönüp evde annesini bulamadığında nereye gidebileceğini bilir ve emniyet içindedir.

Aynı binada yaşayıp ta komşularının kim olduğunu bilmeyen günümüz aileleri için ne büyük bir kayıp...

Mahallenin Gölgesi: Kent, Göç ve Toplumsal Baskı

Mahalle Baskısı; Kavramın Ortaya Çıkışı

Bu sosyolojik kavram 2007’de di-
mağlarımıza girdi. Tanıdığımız, bildi-
ğimiz, yaşadığımız bu olguyu bu şekil-
de kavramsallaştırmamış idik. Malum
her tarif bir tahriftir Cemil Meriç’in
ifadesiyle. Üzerinde çok yazıldı, çizil-
di. Doğru bir tanımlama mıydı? Her
şeyden önce kentsel bir tanımlamaydı;
zira mahalle köyde olmaz, köyler ma-
hallelere ayrılmaz, yekpare bir kültür
taşırırlar. Ama kentler mahallelere ay-
rılır. Bizim mega kentimiz İstanbul ve
bu büyük kozmopolit kent, mahalle-
siyle tanımlanır.

Osmanlı’dan Günümüze Mahalle
Kültürü

Çok eskilere dayanır bu ayırım.
“Müslüman mahallesinde salyangoz
satılmaz” deyimi Osmanlı İstanbul’un-
dan kalmaz ki Yahudi, Ermeni gibi
etnik kökenli, din tandanslı mahalle-
lere ayrılır idi. Arnavut, Çerkes, Rum
mahalleleri örnekleridir. Bu mahalle-
ler kendi kültürünü yaşatma kaygısıyla
kurulmuş, şehrin hinterlandı diyebile-
ceğimiz oluşumlardır. Pera’da yaşayan
ile Fatih’te yaşayan insan profili birbi-
rinden uzak, soyut sınırları olan, ter-
cihen birinin demografisi diğerinden
ayrışan semtlerdir.

İstanbul’un meyve sebze tedarik-
çisi Adapazarı, şimdilerde merkezde
kalan Bostanlı vesaire ... Kentleşme ve
akabinde modernleşme aristokrasisi
oluşabilen şehirlerde gerçekleşebilmiş
sosyal olgular.

Anadolu Şehirleri ve Kasaba Zihni-
yeti

Elimizde kentliliğe dair belleğimiz
maalesef İstanbul’la sınırlı tarihsel
açıdan. Bilad-ı Şam, Kahire-Mısır gibi
uzak coğrafyalar... Buraların yöneti-
mi Payitahtı zorlamış, görevlendirilen
yetkililer farklı hikâyelerin konusu
olmuş. Anadolu’daki şehirlerde yöne-
tici/bürokrat, esnaf/tüccar, çiftçi/halk
denklemini görürüz. Bu ilişkiler alışve-
rişte ve hukuki bürokratik işlemlerde
birbirleriyle ilişkiseldir. Dolayısıyla
kentsel yaşam bu tür mahalle kültü-
ründen ziyade büyük bir kasaba zavi-
yesinde değerlendirilebilir.

Göç ve Yeni Mahalleler

Tarihi çerçeveyi çizmek daha uzun

Cumhuriyet sonrası köyden kente yapılan göç
özellikle 1950’lerde ciddi bir artış gösterdi.
Ekonomik gerekçelerle yapılan bu göçler,
eski mahalle sathına yeni eklemlerler
getirdi. Anadolu’nun farklı yerlerinden gelen
müteşebbis iştihaklarla yeni kimlikleri içine
aldı.

bir yazının konusu fakat arka planı
genel hatlarıyla verdikten sonra 2000
sonrası mahalleyi ve “baskı” tabir edi-
len durumu buradan başlayarak anla-
maya çalışabiliriz.

Cumhuriyet sonrası köyden kente
yapılan göç özellikle 1950’lerde ciddi
bir artış gösterdi. Ekonomik gerek-
çelerle yapılan bu göçler, eski mahal-
le sathına yeni eklemlerler getirdi.
Anadolu’nun farklı yerlerinden gelen
müteşebbis iştihaklarla yeni kimlikleri
içine aldı. Yine ticaretin, eğitimin, kül-
tür-sanat faaliyetlerinin — kısaca her
şeyin — kalbi İstanbul’du bu adres.

80’ler sonrası bir dalga daha göç
aldı şehirler ve artık İzmir, Ankara da
bu rağbetten payını aldı. Bu yıllarda
varoş mahallelerden bahsederek olduk.
Göç doğudan, güneydoğudan ve her
yerden geldi; bu mahallelere iskân et-
tiler. Bizim oraların tabiriyle “biti kan-
lanan” çıktı, varoştan yerini yeni gelen-
lere bıraktı.

Peki bu mahalleler geldikleri şehir-
lerin hatta ilçelerin ismiyle dernekler,
kiraathaneler kurmanın dışında neler
yaptı? İçinde bulundukları kültürü ne
kadar taşıyabildiler, sonraki nesille-
re sofralarındaki yemeklerin dışında
memleket normlarını aktarabildiler
mi? Göç ettikleri kente adaptasyon
sağlayabildiler mi?

Muhafazakârlığın Öznel Anlamı

Bu sorularla beraber şunu da be-
lirtelim: Muhafazakârlık bu dönem-
de Türkiye sosyolojisinde kendi öznel
anlamına kavuştu. Kavram evrensel
anlamından farklı olarak, kentin mo-
dernizmine bir isyan olarak neşvüne-
ma buldu.

İşte, ekonomik girdisi, dernekleri,

düğünleri, merasimleri, cenaze defni-
nin ait oldukları toprağa intikali ile pa-
ralel bir kentleşememe olgusuyla karşı
karşıya kaldık. Aynı hikâyeyi sınır öte-
sine, Avrupa’ya giden göçmen işçi aile-
lerde de gördük.

Dünkü mahalle etnik, dini ve va-
sıfsal farklılıklarla belirginleşirken 20.
yüzyılda göç etkenli başka bir demog-
rafik kültür karmaşasından bahsedebi-
liriz. “Mahalle baskısı” 21. yüzyılın
başlarında konuşmaya değer bir kav-
ram olarak karşımıza çıkma serüvenini
eksik bir anlatımla bu şekilde sınırlandı-
rılalım.

Mahalle Baskısının Olumsuz Çağ-
rışımı

Genel bir sosyopolitik çerçeve çiz-
dikten sonra; mahalle baskısı tanımını
kendi içinde olumsuz bir çağrışımla
geliyor. Bu olumsuz çağrışım yani bas-
kı kelimesinin vermiş olduğu negatif
tutum, kolektif kültürün eleştirisi,
projeksiyonu, kentlilik üzerinden oku-
ma girişimidir.

Bu eleştiri; kırsaldan kent yaşamına
adaptasyonun yaşamsal değerlere etki-
si üzerinden yapılıyor.

Eleştiri diline uzak olan geleneksel
kodlarımız eğitim öğrenim alışkanlık-
larımızdan başlar. Hoca-talebe ilişkisi
didaktiktir, sorgulanmaz, itaat edilir.
Ruhani bir üstünlük vasfederek talebe
anladığını anlamadığına hamleder. Bu
olguyu eleştirinin aykırılık ruhuna karşı
çıkarak, stabil değerleri koruma reflek-
siyle aforoz eder. Eleştirinin nesnesi
değerlerin kaynağı olan din argüman-
tasyonu üzerinden şekillenince konu
kutsalın alanına girer.

Peki mahalle baskısının koruma iç-
güdü olumsuz mudur?

Kuşak Çatışması ve Değer Kaybı

Değişen dünyanın parametreleri uyum problemi yaratmış; yeni nesillerin yanlış-doğru gelenekten gelene tepkisel yaklaşımı sonrasında reddetme, yerini dolduramayan değer kaybına yol açmıştır. Burada mahalle baskısının konusunun ne olduğu değil, bu baskıya neden ihtiyaç olduğu ya da tersinden bir okumayla baskı gibi görünenin ardında kuşak çatışması, toplumsal değerlerin kaybı olup olmadığı sorusu önemlidir.

Toplumların beslendiği ortak kültür değer olgusunun çağın gereksinimleriyle zıt paralellikte olduğunu söyleyebiliriz.

Uyum Sorunu ve Tepkisel Yaklaşımlar

Gelişimini kendi içinden yapamayan, dışarıdan ithal eden her toplum bu çatışkiyla — hatta şizofrenik yarı diyebileceğimiz derinlikte sorunlarla — uğraşmak zorunda kalacaktır. “Senden olmayan sana uyumlanamaz” gerçeği, uyum problemini aşmak için çeşitli materyallere ihtiyaç duyduğumuzu ortaya koyuyor. Peki hep dilendirdiğimiz dejenerasyon, bozulma, hızlı bir değişimin sonuçları değil mi? Üstelik bu değişimi başlatan, yürüten, üzerine koyan katalizör değil; maruz bırakılan bir toplumun eğitimsiz, bilinçsiz fertleri nasıl refleks gösterecekti? Aşırıya varan tepkisel yaklaşımları, tahkir ve tehdit diliyle korumaya çalıştıkları değerleri istibdat nesnesi haline getirdiler.

Yukarıda bahsettiğimiz demografik yapısıyla mahalleler, aile özelinde iptidai çözümlerle bu şizofrenik vakayı derinleştiren tutumlar sergilediler. En hızlı haliyle yüzyıl ama öncesine de dayanan bu süreçte her yeni fikrîsel akıma donanımsız, korumasız yakalandı

bu nesiller. Neferi olduğu, isyan ettiği geleneksel değerleri yaş aldıkça geçmiş nesile öykünerek bazen nedamet getirerek sahiplendi, sürdürmeye çalıştı. Başarı kaydedemese de nesilden nesile büyüyen sorunsallarla trajik, travmatik hatta kriminal hikâyelere dönüştü bu uyumsuzluk.

Takdir edersiniz ki; pragmatik çözümler daha işlevseldi ve samimiyeti, özsel gerçekliği dışarıda bırakan davranışlara dönüştü.

Deformasyon ve Çözüm Arayışları

Kısaca olumsuz bir tablo üzerinden konuyu analiz etmek zorundayız. Zira görüyor, şahitlik ediyor ve yaşıyoruz ki büyük ölçekte yaşanan bu deformasyon geri dönüşü mümkün olmayan kayıplara sebebiyet verdi.

Önlem almak isteyen akıl yürütücü yazar çizerler, teknolojiyi hayatın dışında bırakmak gibi kullanışsız önerilerde bulundular. TV’yi şeytan aleti tanımlamalarıyla bu korumayı sağlayabileceklerini düşündüler. Fakat TV, bugünün eriştiği bireysel formlara göre çok masum kaldı artık. Kontrol edilemez bireysellikte erişim kolaylığı bize otokontrolün, İslam terminolojisiyle “irade eğitimi”nin belirleyici olduğunu gösterdi.

Üç Temel Boyut

Konuyu üç bölümden ele alırsak:

Kentliliğin önlenemez değişim etkisi.

Mevcut değişimi dönüştürme yeteneğinden yoksunluk.

Ve son kerte kullanışsız bir materyal: Mahalle Baskısı.

Toplumsal Varlığın Korunması

Bir millet — ırk anlamı da kullanmadığımız — ortak kültürün parçası olan toplumlar varlıklarını iki şekilde korurlar:

Dillerini koruyarak.

Değerlerini koruyarak.

Bizim coğrafyamızda ve diğer yerlerde de din burada bağlayıcı etkisini ilk elden vermektedir.

Çözüm Üretmedeki Yetersizlik

Her analiz sonunda çözüm önerisiyle gelmelidir fakat maalesef bir öneride bulunmak için bütün resmi görebilmek gerekir. Üzerinde çalışmadığımız bin ve daha fazla yıldır üretmediğimiz düşün dünyamız kendi büyük ölçekteki resmimizi göstermeye yetmiyor.

Felsefede üretmedik, onun beslediği sanatı icra edemedik. Görsel sanatların etkisinin büyüklüğü gücün hakikatte değil, algıda olduğunu gösterdi. Bir film olmayı var kılabiliriz güçte çıktı karşımıza. Her şeyin taklidini yapıyor, ürettiğimizi zann ediyoruz.

Bilimsel çalışmalarımıza ket vurduk; kainat dediğimiz yaratıcı eserini okuyamadık. Uzay İslam dünyasının ilgisini çekmedi çok uzun yıllardır. Fizik yasalarına biz isim vermedik. Bundan dolayı yeni bulgulara hep tepkisel yaklaştık. Milimetrik hesaplarla gönderilen uydulardan aldığımız sinyalle iletişim sağlıyor, daha fazlasından da yararlanarak tüm işlerimizi teknolojik altyapı desteğiyle yapabiliyoruz. Sonra da hakikatin künhüne vakıf olduğumuz üstünlüğüyle bunların aşkının olandan tezahür ettiğini bilmenin hazzıyla teselli oluyoruz.

Son söz

Kötümser bir yazı olduğunu düşünebilirsiniz ve haklısınız da. Fakat yazarken umutlu, sevecen, ilahi muradın maruf hikmeti ile tecelli edeceğinden mütevellit bir moral/ahlak üzere iken, yazarken gerçekler hep acı çıplaklığıyla hercümerç ediyor.

Selam ve muhabbetle...

İnsan Yürüyüşünde Saklıdır

Her yokuşun bir de inişi var yolda. Kimisi için tepe takla yuvarlanmaya sebeptir; kimileri için bir temkinlik sınavına dalış. Hâsılı; yol oğlu olanlar da var; yola da, yolculuğa da ecnebi olanlar da.

İnsan nedir? İnsan kimdir? Nereden gelir, nereye gider? Kadim sorular!

Biri dedi ki: O, nisyandan gelir; unutkanlıktır, unuttur. İnsan unutkanlıkla ma'luldur. Eksikliği, zaafı unutmasıdır.

Öbürü dedi ki: İnsan ünsten gelir; alışır, yakınlık kurar, dost olur. İnsan ünsiyet kurmakla ma'ruftur. Seçkinliği, fazileti ünsiyetindendir.

Bir başkası dedi ki: Önemli olan yolda olmaktır; amaçtan çok yolculuğun kendisine değer vermek lazımdır. Yol sonsuzdur; insan hep yolda olmalı, yolculuk kesintisiz sürmeli. Ve yolda iken ölmeli insan. Desinler ki: O yolda iken öldü. O, yol şehididir.

Dördüncüsü dedi ki: Yolda olmak önemli, eyvallah; ancak nereye gittiği ve niçin gittiği de önemli olmalı. Yolun bir sonu vardır, yolculuğun da. O halde bu yolculuğun bir hedefi olmalı değil mi, bir amaç için yola çıkmalı değil mi insan! O zaman yolda olanların bir birlerinden ne farkı kalır!

Yolda ölmek kıymetli, eyvallah; ancak niçin öldüğü de önemli değil mi? Şehadet, hedefsiz ve gayesi olur mu?

Ya Şehid; Ne uğrunda öldüğü belli değilse, sırf yolda diye şehid mi olunur!

Beşincisi dedi ki: O zaman yolculuk nereye, yola revan olmak niçin?

Dedim ki: Yol, yolcu, yolculuk! Önce bunları bilmemiz gerekmez mi? İnsan için yol nedir, yolcu kimdir, yolculuk ne demektir, nere neresidir ve niçin kimedir, makamı nedir?

Yol, insanın kaderidir. Yolcu, kaderine, kaderinde yürüyen insandır. Yolculuk insanın kaderinin kazasıdır.

Hedef, kaderini Allah'ın kaderine bağlamaktır. Gaye Allah'adır; O'nun senden, senin de O'ndan razı olmandır.

Yürüme eylemi sadece insana hasır; sadece insan yürür. "İnsan, yürüyen canlıdır" gibi bir tanım tam da insana yakışır. Hayvanlar yürümezler; hareket

ederler, yer değiştirirler. Bunu da ya beslenmek için yaparlar ya da güvenlik için. İnsan bu iki sebebe merak, bilme, ulaşma, zevk alma, biriktirme ve daha pek çok sebebi ekleyerek yürür. Yürüme bir fiildir, bir eylem; istikameti, hedefi ve gayesi olan bir yolculuk.

Bu bahisle; Müslüman da yürür, kâfir de. Zalim de yürür, adil olan da. Mevla'sını arayan da yürür, belasını bulmak isteyen de. Kimisi hürriyete yürür, kimisi de köleliğe. Kimisi yürürken yükünden arınır, kimisi her adımda sırtına yük alır.

Yola çıkanların bazısı azığını hazırlar da çıkar; bazısı da azığını yoldan kazanır. Azığı hikmet olanın yolu kolay mı kolay olur, yakın olur menzil; heybesi çer çöple dolu olanların ise zor mu zor gelir, varamaz menzile. Yükte hafiftir Hikmet, kıymette pahası yok; çer çöpün yükü ağırdır, değeri yok.

Kimisi önce refik sonra tarik der; kimisi önce yol der, yoldan bulur refikini. Kimileri yola çıkmaya ikna edilmişlerdir; kimileri ise yola inanmışlardır.

Yol çetindir, yol kıraçtır, yol yokuştur. Yokuşa vurmaya cesaret ede-

meyenleri de görürsün; nefesi yokuşu çıkmaya yetmeyenleri de. Kimileri için de yokuş, yolun kendisidir; çıkış ta bir, iniş de.

Her yokuşun bir de inişi var yolda. Kimisi için tepe takla yuvarlanmaya sebeptir; kimileri için bir temkinlik sınavına dalış. Hâsılı; yol oğlu olanlar da var; yola da, yolculuğa da ecnebi olanlar da.

Yürüyüş kimileri için bir kaçıştır; kimileri için de bir vuslat. Kaçanlar hep kovalanırlar; kalpleri arkalarından gelir. Vuslata çıkanların ise nur olur önlerinde ufukları.

Yürüyüşü insanda saklı olan, ne için çıktıysa o olur emeli.

İnsan olan yürüyüşünde saklı; ne için çıktıysa o olur gayesi.

Her yürüyen kaderiyle yürür; adım, adım kaderinin taşlarını döşer.

Böylece yürüyüşü kaderi olur; kendi kaderinin kazasına düşer.

Neredeyim? Yolda! Kime Yoldayım? O'na. Niçin yoldayım? O'ndan razı olduğum için.

Umarım O da benden razıdır!

Mahalle Baskısından “Hisbe” Teşkilatına Yok Edilen “Emri Bi’l Maruf”

Kur’an’da fitne ve fesadın önlenmesi için çok sayıda hüküm bulunmaktadır. Bu yüzden özellikle Müslümanlar ve kıymetli ecdadımız bu ilkeyi hayata geçirebilmek için büyük çaba göstermişlerdir.

İslam toplumlarını diğer toplumlardan ayıran çok önemli değerleri, ilkeleri ve hayat nizamı ile ilgili kuralları vardır. İslam dininin temel dinamiklerinden birisi olan iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma ilkesi aynı zamanda bir toplumun ayakta kalması için olmazsa olmaz şartlardan birisidir. Ancak yaşadığımız çağda maalesef bu ilke ayaklar altına alınmış ve etkisi tamamen yok edilmiştir. Geçtiğimiz yıllarda tartışmaya açılan “Mahalle Baskısı” olarak isimlendirilen batıl bir ideolojiye kurban edilen bu ilke; emri bi’l maruf nehyi anil münker ilkesidir.

Kur’an’da fitne ve fesadın önlenmesi için çok sayıda hüküm bulunmaktadır. Bu yüzden özellikle Müslümanlar ve kıymetli ecdadımız bu ilkeyi hayata geçirebilmek için büyük çaba göstermişlerdir. Bu iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma ilkesinin hayata geçirilmesi için müstakil bir teşkilat kurmuşlar ve bu teşkilat yüzyıllar boyu Müslümanları uyaran, yanlış yapanlara yanlışlarını hatırlatan, toplumun düzenini ve nizamı koruyan bir işlev görmüştür. Bu işlevi yerine getiren müessesese “Hisbe Teşkilatı”dır. Bu ilkeyi kendilerine rehber edinen Müslüman ecdadımız toplum yapısını bu ilkeyi asla ihmal etmeyerek korumuştur.

Bugün yaşadığımız çağda olduğu gibi bu ilkenin ihmali telafisi müm-

kün olmayan sonuçlar doğurmuştu. Bu ilkenin ihmali, insani değerler sisteminin zayıflamasına, insanın amaçsız hale gelmesine, toplum hayatında telâfisi mümkün olmayan sorunların ortaya çıkmasına sebep olur. İşte bu sebeplerden dolayı, İslam devleti, Hisbe teşkilatını kurarak iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma konusunda sorumluluğunu yerine getirmiştir. Dini gayreti ve bilgisi yüksek kimseler, toplumun önünde yer alan abid, zahid ve salih kimseler, sohbet, vaaz, irşad ve nasihatlerle iyiliğin gelişip yayılması, kötülüğün zararlarından korunulması yolunda çaba harcamıştır. Dünyanın değişik bölgelerindeki İslam toplumları bu ilkenin hayata fiili olarak geçirilmesi ile sağlıklı bir şekilde ayakta kaldılar. Son yüzyıla kadar aralarında ortaya çıkan fitne ve fesatlara karşı her şeye rağmen dirençli olabildiler.

Tabii Kur’an-ı Kerim’de yer alan “Sizden iyilikle emreden, kötülükten sakındıran bir topluluk bulunsun” (Al-i İmran suresi, 114. ayet) emri, Hisbe denilen teşkilatın vücut bulmasını sağlamıştır. Kaynaklarda Asr-ı Saadet’ten itibaren tüm İslam ülkelerinde Hisbe teşkilatının kurulduğu açıkça belirtilmektedir. Hisbenin kapsamı çok geniş olmakla beraber temel görevi fert, toplum, devlet hakları ile kamu ahlak ve düzeninin korunmasıdır. Hisbe fa-

aliyeti Müslümanlar için farz-ı kifaye sayılmıştır. Bizzat devlet tarafından organize edilen bu teşkilatta, Hisbe işini yapan görevliye Muhtesib denmiştir. Hisbe faaliyetleri, muhtesib için huku-ki-resmi bir görevin icrası mahiyetinde bir sorumluluktur. Muhtesib, iyiliği emir ve kötülükten yasaklamada, öğüt verme ve uyarma gibi çeşitli görev ve yetkilere sahiptir. Hizmetine karşılık kendisine maaş tahsis edilirdi.

Evet yanlış anlamayalım, insanları iyiliğe ve doğruya yöneltmek için çalışan bu devlet görevlileri yaptıkları bu iş karşılığında devlet hazinesinden maaş almışlardır. Osmanlı’nın, Devlet-i Aliyye’nin yıkılmasından sonra maalesef Cumhuriyet döneminde böyle bir müessesese kalmadı. Cumhuriyet ideolojisi tüm İslami değerleri olduğu gibi bu ilkenin de hayata geçirilmesine asla müsaade etmedi. Fakat milletimiz gayri ihtiyari olarak bu ilkeyi son yıllara kadar hayatta tutmayı başardı. Fakat son 10 yılda ortaya atılan bir tartışma milletimizin bu hassasiyetinin de ortadan kaldırılmasına sebep oldu.

Bu tartışma geçtiğimiz 10 yılda zaman zaman alevlenen “Mahalle Baskısı” tartışmaları oldu. Bunun altında yatan sebep de, isteyen istediğini yap-sın, kimse kimseye karışmasın, kimse doğru konusunda yanındakine telkinde bulunmasın demek istiyorlardı. Nitekim geçtiğimiz 5 yıl gibi bir sürede bu ilkenin ortadan kaldırıldığını veya çok aza indirildiğini görüyoruz. Artık kimse kimsenin davranışını, hal ve hareketine, giyim kuşamına karışmak istemiyor. “Neme lazım”, “Bana ne”, “Her koyun kendi bacağından asılır” gibi altını araştırdığınızda her biri birer Yahudi zihniyeti olan ve bizlere atasözü diye yutturulan sözler olduğunu görüyoruz.

Şu anda toplumumuzda bu “Mahalle Baskısı” tartışmaları sonucunda geline nokta gerçekten vahim bir yerdir. Kimsenin kimseye karışmadığı,

Hapishaneler dolup taşı fakat sokaklar hala ipsiz sapsız, erkek veya kadın farketmez adeta serseri mayın gibi dolaşan birtakım insanımsı yaratıklarla dolup taşı. Artık “Mahalle Baskısı” diye bir şeyin kalmadığı insanlarımız, kendilerini dizginleyecek kural, kaide ve düzenden yoksun kalmışlardır.

yanlışların ve açıkça yapılan terbiyesizliklerin, ahlaksızlıkların, adaletsizliklerin görmezden gelinip yok sayıldığı bir toplum içerisinde yaşıyoruz. Oysa daha bundan 100 yıl kadar önce, bütün zorluklarına, yoksulluğuna rağmen İslam toplumu örnek gösterilen, olumsuzlukların en aza indirildiği ve bunu yabancı seyyahların bile itiraf ettikleri, kitaplarında dile getirdikleri bir toplumdur.

Yani Osmanlı döneminde Müslüman toplumu ayakta tutan ve insanların birbirlerini kontrol altında tutmasını sağlayan, mahalle kültürünün yaşatılmasına vesile olan ve adına Hisbe Teşkilatı denilen teşkilat tüm İslam toplumları için olmazsa olmaz bir kurumdu. Osmanlı'nın yıkılıp, yıkılmasından sonra maalesef yeni düzen geçmişe ait ne varsa yok etmek üzerine kuruldu. Cumhuriyet elitleri adına “modernleşme”, “çağdaşlaşma”, “uygar olma” şeklinde tanımladıkları batıl ideolojilerini İslam'ın yerine ikame etmek için türlü türlü oyunlar denediler. Bizim toplumumuzun hiçbir değerimize uymayan yaşam tarzının toplumumuza dayatılması ile ortaya çıkan çarpık düzen karşısında toplumumuz uzun yıllar savunmasız kaldı. Bir toplumun ayakta kalması için en önemli olan şey eğitimdi. Eğitim kurumların-

da kendi değerlerinden yoksun yetişen nesillerin daha sonra o toplumun başına bela olması kaçınılmazdı. Bütün bu olumsuzluklar karşısında durmanın yolu olarak görülen “Mahalle Baskısı” düşüncesi de, geçtiğimiz on yıllarda “tu kaka” ilan edildi ve toplumu dışarıdan etkilerden koruyacak olan bir zihniyet daha yok edildi.

Bugün geldiğimiz noktada; toplum içerisine artık birbirlerinin yanlışlarına hiç aldırmayacak, neme laımcı bir kitle haline geldik. Bu yüzden de suç oranlarında patlama yaşıyoruz. Hapishaneler dolup taşı fakat sokaklar hala ipsiz sapsız, erkek veya kadın farketmez adeta serseri mayın gibi dolaşan birtakım insanımsı yaratıklarla dolup taşı. Artık “Mahalle Baskısı” diye bir şeyin kalmadığı insanlarımız, kendilerini dizginleyecek kural, kaide ve düzenden yoksun kalmışlardır.

Çeşitli yollarla, sosyal medya, dijital platformlar, diziler, internet siteleri ve benzer yollarla yayılan “organize kötülük” toplumumuzu esir almış durumda. Sadece davranışlara yansımıyor bu durum. Ticaretin içine düştüğü ahlaktan ve her türlü ticaret ilkesinden yoksun hayat bunun örneklerinden birisidir. Kısaca ticaretten, davranışlara, sokak kültürüne kadar her alanda

yaşanan seviyesizlik, ölçsüzlük, edeb ve haya yoksunluğu artık her kesimin rahatsız olduğu seviyelere yükseldi.

Burada üzerinde durmamız gereken şey şu olmalıdır. 100 yıl önce bambaşka bir toplumken, nasıl oldu da bu kurlsız, nızsız, ilkesiz, inancısız bir toplum haline geldik veya getirildik. Tedavi olabilmesi için öncelikle teşhisin doğru konulması gerekir. Evet dünya ölçeğinde bir yozlaşma, değerlerin yok edilmesi ve insanların tek tipleştirilmesi çalışmaları var ama bu bizim ülkemizde ve toplumumuzda daha fazla hissedilir ve görülür hale gelmiştir. Dünya üzerindeki yozlaşma ve bozulmanın katbe kat fazlası maalesef toplumumuzu esir almış durumdadır. Bu normal bir durum değildir ve üzerinde düşünülmesi gerekir. Ayrıca bu durum son 10 yılda niçin katlanarak artmıştır. Son 10 yıldaki hangi yanlış politikalar bu kurlırsızlığı adeta tetiklemiştir. Başta toplumu yönlendiren sanat ve spor camiası olmak üzere, bütün sosyal medya ve diziler dahil olmak üzere gerekiyorsa tamamen faaliyetleri durdurulmak üzere gözden geçirilmelidir. Yoksa toplumumuzun aynen nüfus artış hızındaki tepe taklak gidişinde olduğu gibi çözülmesi ve içinden çürüyüp yok olması kaçınılmazdır. Hiçbir teknolojik gelişme veya ilerleme böyle bir çürümeyi ortadan kaldıramaz, kısaca Türkiye bir yol ayrımındadır. Bu modernist politikalarla ya yok oluşuna doğru dolu dizgin gidecek, ya da tarihinden gelen toplumsal kodlarına geri dönerek hastalıklarını tedavi ederek daha güçlü bir toplum düzeni inşa edecektir. Yani tercih tamamen bizim seçimlerimizin sonucunda olacaktır bunun farkında olmamız gerekiyor. Vesselam.

'Utanmadıktan sonra dilediğini yap!'

Madalyonun iki yüzü vardır. Mahalle baskısı konusu da, hangi mahalle, kime baskı sorularına verilecek cevaba göre hem olumlu hem de olumsuz biçimde anlaşılabilir. Kemalist, seküler mahallenin Müslüman, muhafazakar insanlara baskısı bir mahalle baskısı olarak değerlendirilebilir mi? Baskı olduğu kesin. Ama buna mahalle baskısı demek çok isabetli olmaz. Çünkü aynı mahalleden söz etmiyoruz. İki ayrı mahalle bahis konusu. Ayrıca bu iki muarız mahalle arasında cereyan eden hadiselerin, uygulanan baskıların iktidarın kimde olduğuyla doğrudan ilişkisi olduğunu da hatırlatmakta fayda var. Zira geçmişte Müslümanlar çok ciddi baskı görürken, bugün geçmişte yaşananların artık geçmişte kaldığını en azından şimdilik durumun sakin olduğunu söyleyebiliriz. Buna mukabil, Kemalist, seküler, batıcı mahalle kendini baskı altında hissediyor. Ne baskısı, nasıl bir baskı diye anlamakta, algılamakta zorluk çeksek bile, kendilerini baskı altında hisseden insanlar var. Burada biraz empati ihtiyacımız var. Baskı ayrı, baskı hissetmek ayrı şeyler. Bahis konusu toplumsal kesim dindar insanların gördüğü, maruz kaldığı baskıyı hiç anlamamışlardı. Camiler açık, istediğiniz gibi ibadet ediyorsunuz, daha ne istiyorsunuz, hangi baskıdan bahsediyorsunuz diyorlardı. Demek ki bugün bu kesimin ne hissettiğini anlayamıyoruz. Öte yandan gerçek bir baskı görsele, şimdiki şikayetleri hakkında ne düşünürlerd? Bunu da düşünmek gerekiyor. Zulüm, eziyet veya baskı gibi farklı kavramları, kendi içindeki benzerlikler üzerinden birbirleriyle aynı kefeye koymak, karıştırmak da zihinsel bir karmaşaya yol açıyor. Bunun da altını çizmeliyiz. Burada söz konusu olan, ne zulüm, ne eziyet. Bu durumda ancak çatışmadan söz edebiliriz. Biz burada baskıdan bahsediyoruz.

Müslüman Mahallesinde Salyangoz Satmak

İnsanların topluluk haline gelebilmesi, yaşantılarında onları bir arada tutacak ortak paydalara sahip olmalarıyla mümkündür. Tıpkı evlerin öbeklenerek mahalleyi oluşturmaları gibi. Mahalleyi ana caddeler, caddeleri birleştiren kavşaklar, ara yollar, arka sokaklar, apartmanlar, lüks villalar ve gecekondu bir araya gelerek oluşturuyor. Bir mahallenin başladığı ve

bittiği yer öteki mahallelerle olan sınırlarını ifade eder. Bir mahalle sadece binalardan ve ibaret değildir. İçerisindeki toplumsal yaşam da onu diğer mahallelerden ayırır.

Mahalle benzetmesi, belli bir zihniyet çerçevesi oluşturan, kendi içinde, kültür, ahlak, davranış biçimleri oluşturan toplulukları ifade ediyor. Dolayısıyla her mahallenin kendi sınırları içerisinde belirlenmiş hükümleri, kuralları vardır. Mahallede yaşayanlar bunları hem savunur, hem de uygun davranır.

Her topluluk belli sınırlar içerisinde kalarak ve öteki olarak adlandırdıkları öteki mahalleleri bu sınırların dışında tutarak yaşar. Fakat hiçbir topluluk, kendi gibi düşünüp inanmayanları tamamen dışarda bırakan bir yapı kuramaz. Her mahallede başka mahallenin bireyleri çeşitli ihtiyaç ve sebeplerle mevcut olabilir.

Mahallenin içerisinde de mutlak bir mutabakat söz konusu değildir. Asıl itibarıyla mahalleden olan, fakat bazı kuralları delmek isteyen, mahallenin bazı yaptırımlarına itiraz eden muhalifler de söz konusu olacaktır. Mahalle, hem içinde yaşayan ötekine karşı, hem de kendi içindeki muhaliflerine karşı kendini savunmak durumundadır. Mahallenin yasalarına karşı çıkanlara kendini savunurken uyguladığı yaptırımlara mahalle baskısı diyoruz.

Mesela bir şeyin şüyuunun vukuundan beter olması, duyulur, görülür olan kötülüğün toplumda aynı kötülük konusunda zaafı olanlara cesaret vereceği, dolayısıyla bir kötülüğün yaygınlaşmasına neden olabileceği açıktır. Bir de ortaya çıkan kötülüğe göz yumulursa, yaygınlaşması kaçınılmaz olacaktır. Bu durumda her mahalle kendi değerlerini koruma adına savunma refleksi olarak bu kötülüğün önüne geçmek isteyecektir. Her mahallenin değerleri var ve bu değerler konusunda ne kadar esnek davranabileceği, hangi radde-den sonra savunmaya geçeceği yazılı olmayan kurallarla belirlenmiştir.

Mahalle baskısı kavramını ahlaki bir yaptırım olarak işlev gören ayıplama ve kınamanın bir ifadesi olarak değerlendirebiliriz. İçinde yaşadığı toplumun değerlerini hiçe sayarak, meydan okuyarak karşı çıkanlar için dilimizde Müslüman mahallesinde salyangoz satmak sözü olayı kısa ve öz biçimde anlatmaktadır. Müslüman

mahallesinde salyangoz satma arzusu-na sahip olan fakat karşılaşacağı baskıdan dolayı niyetini gizlemek isteyenler de söz konusudur. "Bir milletin düşüncesini baskı altında tutmak, onu birtakım gizli yollar aramağa zorlar, eninde sonunda bulur bu yolları. Hürriyetsizlik her türlü fesadı kolaylaştırır."¹ Konforundan vazgeçemeyen bununla birlikte mahalleden olmayı içten içe kabul edemeyenler üzerinde mahallenin baskısı münafık üretir.

Mahallenin ahlaki tutumuna karşı gelmek ve kınanmak tarihten beri benzer şekilde cereyan eder. Mesela, Hz. Yusuf'a duyduğu hislerden dolayı mahallesindeki kadınlar tarafından kınanan Züleyha, kendini savunmak için kadınların empati kurarak durumu anlamalarını ister ve Yusuf (as.)'ı onlara gösterir. Bu anı bekleyen Aziz'in hanımı şunları söyledi: "Kendisine gönlümü kaptırdım diye beni kınadığınız genç işte bu! Gerçekten de ben onun nefisinden murat almak istedim, fakat o namuskârlık gösterip reddetti. Eğer kendisine emrettiğim şeyi yine yapmazsa, başka yolu yok, kesinlikle zindana atılacak; elbette zelil ve perişan olacaktır!"² Ayette görüldüğü gibi, Aziz'in hanımı ve arkadaşları bir mahallenin, karşılaştığı teklifi reddeden Hz. Yusuf öteki mahallenin insanıdır. Aynı mahalle içinde kınama ve ayıplama bir yaptırımken, diğer mahalleye karşı zindana kadar uzanan bir cezalandırma söz konusudur.

Bitmeyen Mühne

Bir mahalleden bahsediliyorsa, aynı zamanda bir dini inançtan, kültürden, ahlaktan bahsediliyor demektir. Aynı zamanda bunların toplum üzerinde hakimiyeti söz konusudur. Bu hakimiyetin kabulü de mahallenin tesisi için kaçınılmazdır. "Egemenlik ve farklılık güçle ortaya çıkar, çünkü güç doğası gereği dinamiktir, baskı için yeni ayırmalar, gururlanmalar, kızgınlıklar ve olabilirlikler ortaya çıkarır."³ Mahalleyi kurmak için de korumak için de farklılık ve güç ihtiyaçtır. Fakat, ahlaki bakımdan korunmak için gerekli olan baskı, düşünceler ve onların ifadesi söz konusu olduğunda sorunlar doğurur. Mahallenin daha güzel, daha doğru,

1) Cemil Meriç, Umrandan Uygarlığa, İletişim yay., sf. 41

2) Yusuf Suresi: 32

3) Geoff Mulgan, Antipolitik Çağda Politika, Ayrıntı yay., Sf. 38

daha iyi yaşanabilir bir yer olması adına ortaya atılan fikirlere karşı korunmaya girişen mahalle, uyguladığı baskıyı kendi müntesiplerine yönlendirir. Bu durumda Mahalle Baskısı aynı mahallede yaşayanların sorunudur. Bir mahalle aynı zamanda genel bir iktidarda temsil ediliyorsa, bu bir ana yol oluşturur. Fakat, farklı yolları tercih edenler de olacaktır. Bu mahallenin içinde farklı mezhepler, meşrepler, cemaatler, tarikatlar ortaya çıkacağı anlamına gelir. Eğer bunlar çoğalırlarsa mahalle baskısına maruz kalırlar. İktidarda temsil edilen, iktidarla işbirliği yapan görüşler mahallemizin tarihten beri en büyük sorunlarından biri olmuştur. Mahalle baskısı yüzyıllar süren mihne olaylarını doğurmuştur. Ne yazık ki, aynı mahallenin içindeki farklı düşüncelere yönelik mihne gayreti halen devam etmektedir. Çünkü mahalle baskısı ihtilaf ve taassubun ön önemli sonuçlarından biridir.

Sonuç:

Peygamber efendimiz, “İnsanların peygamberlerden öğrenegeldikleri sözlerden biri de: ‘Ütanmadıktan sonra dilediğini yap!’ sözüdür.”⁴ buyurmuştur. Bir mahalleye mensup olmak, bir topluluğun ferdi olmak, bu topluluğun ahlaki ve fikri sınırlarını kabul etmek ve dahil olmak demektir. Bu topluluğun ferdi olmayı sürdürmek için kültürüne, değerlerine ve kurallarına bağlı olmak kaçınılmazdır. Kurallardan sıkılmak, sınırları ihlal etmek isteği de özgürlük hissi gereği insani bir durumdur. Hem bağlı olma ihtiyacı, hem de özgürlük ihtiyacı insanın içinde çatışma oluşturabilir. Efendimiz bağlılığın ve özgürlüğün ölçüsünü koymuştur. Mahalle baskısına maruz kalmamak adına nifaka sürüklenmek mi, yoksa nasılsan öyle davranarak kınanmak mı? Buna karar verecek olan biziz. Bir de şunu unutmamamız gerekiyor. “Kınamayınız, kınadığınız şey başınıza gelmedikçe ölmezsiniz.”⁵

4) Buhari: Enbiya, 54, Ebu Davud: Edeb, 6

5) Tirmizi, Kıyamet, 53, no: 2507; Beyhaki, Şuabu'l-İman, 5/315

HARUN AYDIN

Amentü Neslinin Dirilişi ve Mahalle Baskısı

Sözde fikir özgürlüğü çağında kendi fikirlerinin özgürlüğü dışındakilere yaşama hakkı tanımak istemeyen insanlar, Cemil Meriç'in ifadesiyle fikir işportacılığı yapmaya devam ediyor.

Hızla değişiyor, dönüşüyoruz. Duran da yavaşlayan da geride kalıyor. Algı ile gerçek aynı yolu kullanıyor. Beklemelerle geçecek ama hayat beklemeyecek, anlamındaki sözü de yanıma alıp “Baskı da neymiş, hayat beklemiyorken?” demek istiyorum. Bir söz, bir resim, bir olay, bir an... Tesirinde kaldığın şey, aciz olduğun malum. Musavver gazetelere ve dergilere heyecanla bakılan zamanlardan görüntünün gerçeğin önüne geçtiği vakitlere geldik. Şekle takılma, sözü esastan bağımsız bir biçime işaret etse de takılmayacak bir şeklin yani usulün asılla doğrudan ilişkili olduğunu biliyoruz.

Kelimeler, söze dökülmüş düşüncelerdir. Bastığınız yer bazen olumsuz anlamda ezilir bazen de ezilir ama yol olur, yolculuk olur. Daha çok da bakış açısına göre ya acıtır ya da yol açar, yolda tutar.

Şekil, içeriği dayatıyor. Form, normu biçimlendirmeye devam ediyor. Bu uzunca başlık, altına yazmam gerekenler hakkında baskı uyguluyor. Varlığını tarif ilk kez Şerif Mardin tarafından yapılan mahalle baskısı, sosyolojik bir vaka olarak toplumların sahiplendiği bazı gelenek ve kuralların yazılı olmayan bir şekilde ancak çok güçlü birtakım özelliklerin dışına çıkamamayı ön görür. Genelde “göz baskısı” şeklinde tezahür eden bu anlayış aslında toplumun dinamikleri açısından önem arz eder. Kanun ve yasaların girmekte zorlandığı toplumsal yaşamın ince boşluklarını adeta bir maya gibi tutan bu kavram her ne kadar olumsuz bir çağrışım yapsa da mesele iyi ve güzeli korumaksa aletin niyetle ilişkisi bağlamında değerlendirmek mümkün.

“Herkes yapıyor.” cümlesi bugün adeta dünyanın sanal mahalle hâline geldiği bir yerde yoga, meditasyon gibi hurafe ritüelleri dijital komşulara dikte ediyor. Son zamanlarda ideolojik duruma göre çok büyük gruplar, sanal medya ile yönlendir(ile)mek suretiyle bir kişiyi ya da kurumunu baskı altına alabiliyor. Sözde fikir özgürlüğü çağında kendi fikirlerinin özgürlüğü dışındakilere yaşama hakkı tanımak istemeyen insanlar, Cemil Meriç'in ifadesiyle fikir işportacılığı yapmaya devam ediyor. Böyle bir ortamda kişinin kendi olabilmesinin zorluğunu varın, siz düşünün. Kılık kıyafetten davranışa kadar canlılığını muhafaza eden dominant kültür, Batı. Başta spor olmak üzere birçok alanda bir Batılı ile aramızda fark kalmamışken başarıyı skora indirgemek, fileye sultan atamak ile basketbolcuları dev hâline sokmak göz baskısının kaçınılmaz sonuçları. İstersen bakma, istersen takip etme. Yabancı muamelesi görür, evladına sözünü dinletemez, mahalle baskısının son yayını olursun.

Özgür olduğunu zannederek başkalarının gösteriş baskısı altında yalanan bizler, kırk evin birbirine emanet edildiği zamanı değil belki ama bir önceki neslin mahallesini arıyoruz. Belki bulamayız ama aramak derdi ömür takvimine anlam katar umuduyla arıyoruz.

Umutluyuz.

Mahalli, kendi değerleri olan ve çapı gönlünün ulaştığı coğrafyaya kadar uzayan bir daire fasit olmaz, feraset ufkunu çizer. Baskıya esir olmadan bastığı yerin ahvaline uyar. Ümidimiz o ki kafası dumanlı değil ağzı dualı, yüreği ateş gibi alnında mühür olmuş, secdelere vuran bir nesil geliyor. Amentü neslinin dirilişi yakındır. Asra mahallenin samimi niyetini gösterecek, tüm baskıları anlayacak ve aşacak bir nesil.

Kudüs ve İslam Dünyası... Neden sessizlik var?

“Sessizlik, zihinlerimizde büyütülen korkular sonrasında, kabul edilmiş çaresizliğin dışavurumudur!”

Kudüs; Allah Azze ve Celle tarafından toprakları bereketli kılınan, insanlık tarihinin kavşak noktası... Arap yarımadasından, Afrika'dan, Hint yarımadasından, Uzak doğudan, Rusya'dan ve nihayet batıdan her otoritenin kendisinde gözü olan kutsal topraklar.

Son peygamber Hz. Muhammed'in (sav) “Ancak şu üç mescide yolculuk yapılabilir, bunlar: Mescid-i Haram, Mescid-i Nebi ve Mescid-i Aksa'dır” hadisi de bu üç mescidin diğer mescitlerden ayrıştığını ifade eder. Bu ayrışmanın fiziki özellikleri nedeni ile değil, siyasi tarihsel ve jeopolitik nedenlerle olduğunu düşünmekteyim. Nitekim Bakara Suresinin 115. Ayetinde Allah (cc), “Yeryüzünün tamamı Allah'a aittir. Her nerede Allah'a yönelerseniz, Allah'ı anmak isterseniz Allah'ın yüzü oradadır.” buyurarak temiz olan her yerin mescit olarak kullanılabileceğini işaret etmiştir. Yani mescit, etrafı ihata edilmiş, tefriş edilmiş, üstü kapatılmış bir mekân olarak sınırlanmamıştır. Müslümanlar olarak her anımızın Allah (cc) tarafından belirlenen prensiplere göre yaşanması gerektiğine iman ediyoruz. Bu nedenle Allah (cc) ile iletişimini bir an bile koparmayan Müslüman, bu imanın gereği olarak her an Allah'a ram olmuş bir yaşayışla hayatını sürdürecektir. Bu nedenle yaşadığı her anın zeminini oluşturan mekân da doğal olarak mescit olacaktır. Bu iman etme şeklinin yanı sıra, yukarıda Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (sav) işaret ettiği üç mescidi dünya tarihi, bulundukları yer ve siyasi etkileri bakımından ayırtırmak gerektiğini ifade etmek isterim.

Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebi her ne kadar zihinleri işgal edilmiş, emperyal güçlerin sömürmesine boyun eğmiş Müslüman yöneticilerin elinde olsa da Müslümanların diledikleri zaman ziyaret edebildikleri, Hac ibadetlerini yerine getirebildikleri yarı özgür bir ortama sahipler. Ancak Mescidi Aksa'nın durumu böyle değil. Adeta

medeniyetlerin kaynağı olan bu coğrafya, tarihin çeşitli zamanlarında din savaşlarının arenası olmuş, bu kutsal sayılan topraklara malik olmanın verdiği güçle dünyayı yönetme rüyaları gören krallar, sultanlar, padişahlar ve komutanların hedefi haline gelmiştir.

Batı dünyasının “karanlık çağ” dediği geçmişinden kurtulma ve aydınlığa ulaşma çabası bir varoluş sancısının sonucudur. Batı dünyası karanlıklar içinde barbar bir yaşam sürerken doğuda İslam medeniyeti Matematik, Fizik, Kimya, Felsefe, Edebiyat, Astronomi gibi ilimlerde oldukça ilerlemiş, günlük yaşam standardı oldukça gelişmiştir. Bu durumu hem batı dünyasının kaynaklarından hem de İslam dünyası kaynaklarından teyit etmemiz elbette mümkündür. İslam Dünyasının keşif ve fetih akınları sonrasında yaşanan kültür transferi sayesinde Batı Dünyası, aydınlanma sürecini yaşamıştır. Karanlık çağ insanları barbarca ve göçebe yaşamın getirdiği zorlukları en derinden yaşamış, gücü elinde bulunduranların zulmü ve işkencesi altında yüzyıllarca ezilmişlerdir. Elbette bu zulüm sadece fiziksel olarak yaşanmamış; eğitimsizlik, fakirlik ve manevi değerlerden yoksunluğun verdiği cehaletle katmerlenmiştir. Yukarıda söz konusu ettiğimiz İslam Dünyasından gelen keşif ve fetih akınları ile birlikte taşınan bilgi ve kültür, bu insanlara kaderleri olarak dayatılan hayat tarzını sorgulayıp özgür ve daha medeni bir yaşam tarzının hayallerini kurmayı hatırlatmıştır. Böylece “Aydınlanma Çağı” olarak niteledikleri dönemde eskiden yaşadıkları geleneksel ve asla değiştirilmesi mümkün olmayan ideolojik safsatalardan uzaklaşmayı, akla ve bilgiye dayanan bir yaşamı imar etmeyi hedeflemişlerdir.

İnsanlık için kritik bir dönem olan Aydınlanma Çağı, aslında Batı Dünyası barbarlığının boyut değiştirdiği, insanlığın başına büyük bir bela olarak kendi bataklıklarından çalılıkların fıskırdığı bir süreç olarak yaşamaya başladı. Batı Dünyasının insanı, kendi huzur ve mutluluğu için her yolu mubah gördü, değişen sadece zulmün

ve sömürünün uygulanış şekli oldu. Özellikle Aydınlanma Çağı sonrası yaşanan Sanayi Devriminin getirdiği sınai üretim gücü seri üretimin önünü açtı. Bu süreçte ekonominin sosyal yapılar üzerindeki etkilerine dair araştırmalar yapıldı ve bu araştırmaların sonuçları kullanılarak elde edilen veriler toplumsal olaylara yön verme açısından oldukça önem kazandı. İslam Medeniyetine olan merak neticesinde Batıdan İslam Coğrafyasına yapılan keşif amaçlı gezilerle yeni iktisadi tecrübeler elde edildi ve yeni pazarlar keşfedildi. Bu gelişmelerle birlikte ortaya çıkan ekonomik baronlar, keşfettikleri yeni ve iştahı kabarık pazarların taleplerini karşılamak için yeni üretim hatları kurdular.

Afrika Kıtasından Hint Kıtasına kadar her coğrafyada araştırmalar yaparak üretimi arttırmak adına ne varsa; köle, altın, mücevher, petrol gibi tüm yer altı ve yer üstü kaynaklar sinsi planlarla Batı Dünyasının fabrikalarında kirli emellerine hizmet etmeye başladı. Ürettikçe güçlendiler, güçlendikçe daha çok sömürdüler ve asla doymadılar.

Batı Dünyası, 19. yüzyılın ortalarına doğru artık iyice semirmiş ve dünya genelinde kendisine engel olabilecek tek güç olan Osmanlı İmparatorluğunu hedefine koymuştu. Aydınlanma Döneminde (!) inşa ettikleri yaşayış biçimi doğrultusunda, kendilerini ‘ötekinin’ efendisi olarak gördüklerinden ve gücün verdiği cesaretle tek düşmanlarını içeriden ve dışarıdan saldırılarla bertaraf etmeye çalıştılar. Saraya gönderdikleri casuslar, kirli siyasi oyunlar oynayarak, değişik etnik yapıların bir arada yaşadığı toplumun arasına nifaklar sokarak, çeteler vasıtası ile isyanlar ve huzursuzluklar çıkarmaya başladılar. Bu faaliyetleri ile birlikte yukarıda söz konusu ettiğimiz Afrika Kıtasından Hint Kıtasına kadar bu coğrafyalarda yaşayan insanları kimliksizleştirmeye, ötekileştirmeye, ezmeye ve kendi kültürlerini unutturmaya çalıştılar. Bu konuda ne kadar başarılı olduklarını Afrika ve Hint Kıtalarına yaptığım seyahatlerde görme

imkânı buldum. Nitekim resmi olarak bitmiş gibi görünen sömürü düzeni aslında kukla devlet başkanları sayesinde devam etmekte, kardeşi kardeş kırıdırma konusunda gözlerini bile kırpmamaktalar. Yüzyıllarca kılcallarına kadar sömürülmüş, fakir bırakılmış ezilmiş toplumsal yapıların tüm sinir uçları felç edilmiş ancak kendi istedikleri olaylara kendi istedikleri dozda tepki vermeleri sağlanmıştır. İlköğrenimden başlamak üzere yükseköğrenime kadar tüm zihinler tehcir edilmek kastı ile programlar tasarlanmıştır ve yüzyıllarca uygulanmıştır. Öyle ki yeni doğan bebekler bu zihinsel tehciri normal bir hayatmış gibi görerek büyüyor; tepkileri, düşüncesi ve hayatı bu tehcirin sınırlarının içinde şekilleniyordu.

Yeryüzünün efendisi olmak niyeti ile kisvesine büründükleri tahrif edilmiş Hristiyan dinini de kullanarak dünyanın her yerinde savaşlar ve kaos üretmeye başlayan Batı Dünyası, Osmanlı engelini aşmak için İmparatorluk bünyesinde bulunan etnik yapıları kullanmaya başladı. 19. yüzyılın sonlarına doğru Ermeniler, Yahudiler ve balkanlardaki etnik gruplar, kirli siyasi manipülasyonlarla hareketlendirildiler. Zamanın en popüler akımı olan Milliyetçiliği kullanarak etnik toplulukları otoritenin paçasına çalı olması için desteklemeye ve provoke etmeye başladılar. 1850 yıllarında henüz Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altında iken Biladü's-Şam'da, İstanbul'da, Anadolu'nun çeşitli illerinde okullar açarak ve bu bölgelerde yaşayanları kültürel dezenformasyona maruz bırakarak, zihinleri tehcir altına alma çalışmaları başlatıldı. İmparatorluğun gücünün zayıfladığı bir dönemde bu dezenformasyon ve zihinsel tehcir hareketleri kısa zamanda sonuçlar vermeye başladı ve nihayetinde 1. ve 2. Dünya Savaşları ile Batılı zihin, dünya coğrafyasının %70'ini kimi yerde hem zihinsel hem fiziksel, kimi yerde ise sadece zihinsel olarak yeniden yapılandırmak üzere tehcir altına aldı.

Adını Ortadoğu koydukları coğrafyada böl-parçala-yönet mantığı ile kurulan devletlerin başına Afrika'da edindikleri tecrübeye istinaden kukla yöneticiler getirerek kendi istediklerini yerel yöneticilerin eliyle yaptirdılar. Ne zaman halk gözünü açsa ve yapılan zulme, haksızlığa feryat etse, yerel diktatörlerin eliyle başlarına baltayı indiriverdiler. Eğer yerel diktatörlerin gücü yetmediyse kendi askeri güçlerini konuşlandırdılar. Binlerce kilometre uzakta bile olsalar bu sömürdükleri coğrafyalara üsler kurdular. Ne zaman yerel diktatörler halkının yanında olduğunu düşünüp emperyalizme başkaldırayım dese, derhal türlü desise-

Yeryüzünün efendisi
olmak niyeti ile kisvesine
büründükleri tahrif edilmiş
Hristiyan dinini de kullanarak
dünyanın her yerinde savaşlar
ve kaos üretmeye başlayan
Batı Dünyası, Osmanlı engelini
aşmak için İmparatorluk
bünyesinde bulunan etnik
yapıları kullanmaya başladı.

lerle -diktatörün hayatına mal olsa bile- diskalifiye edildiler.

Tamda bu süreçler yaşanırken Yahudiler 1896 yılında ilk Siyonist Kongrede toplanarak 50 yıllık bir plan yürürlüğe soktular. Viyana'da yaşayan Yahudi Theodor Herzl bu kongrede "Yahudi Devleti" adlı kitabında tüm detaylarını anlattığı devletin kuruluş aşamalarını tartışmaya açtı ve sonuçta bu hedef kurumsallaştırılarak tüm Yahudilerin nihai hedefi olarak deklare edildi.

İngiltere 1. Dünya Savaşı sonrasında elde ettiği Biladü's-Şam'ı; Suriye, Filistin, Lübnan, Ürdün gibi devletlere böldü ve yukarıda söz konusu edilen kukla yönetim süreçlerini uygulamaya soktu. Siyonist lobi, İngiltere'nin savaş kabinesinde Dışişleri bakanı olan Arthur Balfour üzerinde hedefleri doğrultusunda etkiler oluşturmak üzere çalışmalar yaptı. Bu çalışmalar, Siyonist ideallerin lehine sonuçlandı. İngiltere, bu ideali diplomatik açıdan Ortadoğu coğrafyasındaki hedeflerine ulaşmak için etkili bir stratejik hamle olarak değerlendirdi. Bu değerlendirme doğrultusunda 1918 yılında "Balfour Deklarasyonunu" yayımlayarak İsrail'in Filistin topraklarında bir devlet kurma yolunu açmış oldu. Nihayet 1948 yılında yine türlü oyun, manipülasyon, zorbalık, tehdit, para ve çeteler kullanılarak Filistin halkının topraklarına azar azar el konulmak sureti ile -sözde- İsrail devleti kurulmuştur. 15 Mayıs 1948 günü başlayan ve Filistinlilerin Nekbe (Büyük Felaket) diye adlandırdıkları günden bugüne kadar bu büyük felaket hız kesmeden ve hatta artarak devam edegelmiştir.

Tüm dünyanın gözü önünde gerçekleşen bu 75 yıllık süreçte Batı Dünyasının sessiz kalması, yaşanan katliamların zulümlerin ve yıkımların üstünün bir şekilde örtülmesi anlaşılabilir ancak Müslümanların bu duruma sessiz kalması ya da sesini yeterince yükseltmemesi, zulmü durduramaması, durdurmak için bir çaba göster-

riyormuş gibi davranması anlaşılır gibi değil. Özellikle son dört aydır Gazze'de yaşanan ve tarihte eşine az rastlanır soykırım karşısında özelde Müslüman ümmetin bu kadar çekinik kalması, araştırılması gereken sosyolojik bir vakıadır.

Öte yandan Siyonist terör örgütü İsrail, tüm bu katliam ve soykırımın faili olarak orta yerde duruyorken dominant üslubu ile yapıp ettiklerini haklı göstermek için insanlığını gözünün içine baka baka yalanlar uyduruyor.

Emperyalizm; her boyutu ile zengin bir geçmişe sahip olan, kökleri kıtalara, dalları arşa yükselmiş bir medeniyetin insanlarını, baskı altında uzun yıllar ezilmiş, sindirilmiş, muhtaç bırakılmış, kültüründen ve dilinden uzaklaştırılarak asimilasyona uğratılmış velhasıl sadece et ve kemikten oluşmuş sürekli çalışan ve kendisine neden yaşıyorum sorusunu bile sormaya cesaret edemeyen bir varlığa dönüştürdü. Yukarıdaki anlatı ve değerlendirmeler sonucunda İslam Ümmetinin yüz yıllardır yaşanan bu zulümlere sessiz kalmalarının sebebinin bu işgal olduğunu söyleyebiliriz. Fevkalade ve çok yönlü (zihinsel, ekonomik, ideolojik, kültürel) istila neticesinde düşürüldüğü durumun ne kadar sefil bir durum olduğunu henüz anlayabilmiş değildir. Öyle ki dini vecibeleri ritüel seviyesine indirgeyerek Kur'an'ı Kerim'in vaaz ettiği hayatın sadece bu ritüelleri yerine getirmek olduğunu düşünmektedir. Kısaca, bir sarhoşluğun içinde olduğunu düşündüğüm İslam Ümmetinin bu durumdan ancak ayılarak -ki bu muhakkak Kur'an'ı ve sünneti hakkıyla, kendini kandırmadan yaşamaya azmetmekle mümkün olur- kurtulabileceğini düşünüyorum. İçimizde ayık olanlar illaki var. Ancak onlar da maalessif bu sarhoş taifenin baskısı altında kalarak seslerini yükseltmemekteler. Adeta "susun, sesinizi yükseltirseniz, bu kazanımlarımızı da elimizden alırlar" diyerek zımnın içine düşülen bu sefil durumun süregitmesini arzuyorlar.

Zorunlu hale getirilmiş çaresizliği her an önümüze sürerek, hakikati bir parmak hareketi ile uzayın boşluğuna fırlatmamızı istiyorlar. Daha çok dünyalık, daha çok eğlence, daha çok makam, mevki ve paranın bu zorunlu çaresizliğimizin ve mutluluğumuzun anahtarı olarak tutuşturuyorlar elimize. Kısır bir sarmalın içinde tamda bu ifsat anahtarı ile üç yüz yıldır savrulup duruyoruz.

Hakikati göremeyişimizin, yitiğimiz olan hikmeti bulamayışımızın, izansızlığımızın ve sıkıtkça gevşeyen şuurumuzun zihinlerimizi aydınlatmamasının sebebi budur.

BU DÜNYA

Kimine cehennem kimine cennet
Kimine kolaylık kimine mihnet
Öksüze yetime zorluk ve zahmet
Sevip bağlanmaya değmez bu dünya

Ârifler âbidler sâhibi- hikmet
Bilirler ki mal mülk hepsi emanet
Bir gün göçeceğiz biz de nihayet
Bağlanıp kalmaya değmez bu dünya

Görünüşe bakma asl olan niyet
İnsan güzelleşir iyiye sîret
Yalvarıp yakarma eyleme minnet
Hiç avuç açmaya değmez bu dünya

Hani sevdiklerin şimdi neredeler
Gittikleri yerden var mı bir haber
İnan kimse kalmaz her gelen gider
Konulup göçülen handır bu dünya

Ne makam ne mevki ne unvan kalır
Belki güzel bir ad, belki san kalır
Belki gök kubbede hoş sedân kalır
Kırıp incitmeye değmez bu dünya

Kime kaldı saltanatı Nemrut'un
Yere battı tüm serveti Karun'un
'Allah' deyin ebediyyen kurtulun
Aldığını daha vermez bu dünya

Kul Mehmed'im kalmaz, bu gönül darda
Farz et misafirsin bir büyük handa
Elin boş kalmasın yolun sonunda
Çiğnenip geçilen yoldur bu dünya